

De ryska kraftministerierna: Maktverktyg och maktförsäkring

Tolv ministerier och myndigheter i Ryssland är direkt underordnade presidenten. Vid en första anblick är de en brokig samling, men de har ändå ett antal vitala funktioner för Kreml. Ibland kallas dessa för kraftministerier då flera av dem förfogar över väpnad trupp. Detta är ett viktigt verktyg för presidenten i Kreml, men kraftministerierna tillhandahåller också unik information. Dessutom utgör de en maktförsäkring då de levererar infrastruktur för landets högsta ledning i form av byggnader, livvaktsskydd och säkra kommunikationer.

Det har förekommit spekulationer om ett maktövertagande av gamla KGB eller dess arvtagare, den Federala säkerhetstjänsten, FSB. Det är högst otroligt att Putin skulle låta FSB bli en konkurrent om makten. Kraftministerierna konkurrerar snarare om makten och Putin upprätthåller en delikat maktbalans mellan dem.

En demonisering av kraftministerierna och deras inflytande riskerar dessutom att skymma det som är det svåraste problemet med den funktion och roll som kraftministerierna har i rysk politik. De har ett indirekt inflytande på politikutövningen i kraft av sin roll som informationsleverantör. Den allvarligaste invändningen består dock i att denna sfär av rysk politik är helt undantagen från oberoende granskning och kontroll. Det finns inget oberoende parlament eller självständigt rättsväsende som kan granska kraftministeriernas verksamhet. Inte heller media eller fristående organisationer har reella möjligheter att utföra en djupgående granskning av denna sfär. Detta leder till att systemfel, maktmissbruk, korruption och ineffektivitet kan fortleva – något som har följder för demokratiutvecklingen.

FOI är en huvudsakligen uppdragsfinansierad myndighet under Förvarsdepartementet. Kärnverksamheten är forskning, metod- och teknikutveckling till nytta för försvar och säkerhet. Organisationen har cirka 1350 anställda varav ungefär 950 är forskare. Detta gör organisationen till Sveriges största forskningsinstitut. FOI ger kunderna tillgång till ledande expertis inom ett stort antal tillämpningsområden såsom säkerhetspolitiska studier och analyser inom försvar och säkerhet, bedömning av olika typer av hot, system för ledning och hantering av kriser, skydd mot och hantering av farliga ämnen, IT-säkerhet och nya sensorers möjligheter.

FOI
Totalförsvarets forskningsinstitut
Förvarsanalys
164 90 Stockholm

Tel: 08-555 030 00
Fax: 08-555 031 00

www.foi.se

CAROLINA VENDIL PALLIN

De ryska kraftministerierna: Maktverktyg och maktförsäkring

Carolina Vendil Pallin: De ryska kraftministerierna: maktverktyg och maktförsäkring

FOI-R--2004--SE
ISSN 1650-1942

Underlagsrapport
Juni 2006

Förvarsanalys

Carolina Vendil Pallin

De ryska kraftministerierna: Maktverktyg och maktförsäkring

Utgivare FOI - Totalförsvarets forskningsinstitut Försvarsanalys 164 90 Stockholm	Rapportnummer, ISRN FOI-R--2004--SE	Klassificering Underlagsrapport
	Forskningsområde 1. Analys av säkerhet och sårbarhet	
	Månad, år Juni 2006	Projektnummer A1101
	Delområde 11 Forskning för regeringens behov	
	Delområde 2	
Författare/redaktör Carolina Vendil Pallin	Projektledare Jan Leijonhielm	
	Godkänd av Bo Ljung	
	Uppdragsgivare/kundbeteckning Försvarsdepartementet	
	Tekniskt och/eller vetenskapligt ansvarig	
Rapportens titel De ryska kraftministerierna: Maktverktyg och maktförsäkring		
Sammanfattning <p>Tolv ministerier och myndigheter i Ryssland är direkt underordnade presidenten. Vid en första anblick är de en brokig samling, men de har ändå ett antal vitala funktioner för Kreml. Ibland kallas dessa för kraftministerier då flera av dem förfogar över väpnad trupp. Detta är ett viktigt verktyg för presidenten i Kreml, men kraftministerierna tillhandahåller också unik information. Dessutom utgör de en maktförsäkring då de levererar infrastruktur för landets högsta ledning i form av byggnader, livvaktsskydd och säkra kommunikationer.</p> <p>Det har förekommit spekulationer om ett maktövertagande av gamla KGB eller dess arvtogare, den Federala säkerhetstjänsten, FSB. Det är högst otroligt att Putin skulle låta FSB bli en konkurrent om makten. Kraftministerierna konkurrerar snarare om makten och Putin upprätthåller en delikat maktbalans mellan dem.</p> <p>En demonisering av kraftministerierna och deras inflytande riskerar dessutom att skymma det som är det svåraste problemet med den funktion och roll som kraftministerierna har i rysk politik. De har ett indirekt inflytande på politikutövningen i kraft av sin roll som informationsleverantör. Den allvarligaste invändningen består dock i att denna sfär av rysk politik är helt undantagen från oberoende granskning och kontroll. Det finns inget oberoende parlament eller självständigt rättsväsende som kan granska kraftministeriernas verksamhet. Inte heller media eller fristående organisationer har reella möjligheter att utföra en djupgående granskning av denna sfär. Detta leder till att systemfel, maktmissbruk, korruption och ineffektivitet kan fortleva – något som har följder för demokratiutvecklingen.</p>		
Nyckelord Ryssland, säkerhetspolitik, underrättelse- och säkerhetstjänst, Putin		
Övriga bibliografiska uppgifter	Språk Svenska	
ISSN 1650-1942	Antal sidor: 214 s.	
Distribution enligt missiv	Pris: Enligt prislista	

Issuing organization FOI – Swedish Defence Research Agency Defence Analysis SE-164 90 Stockholm	Report number, ISRN FOI-R--2004--SE	Report type Base data report
	Programme Areas 1. Security, safety and vulnerability analyses	
	Month year June 2006	Project no. A1101
	Subcategories 11 Policy Support to the Government	
	Subcategories 2	
Author/s (editor/s) Carolina Vendil Pallin	Project manager Jan Leijonhielm	
	Approved by Bo Ljung	
	Sponsoring agency Ministry of Defence	
	Scientifically and technically responsible	
Report title (In translation) The Russian Power Ministries: Tool and Insurance of Power		
Abstract <p>Twelve Russian ministries and services are directly subordinated to the president. The first impression is that they represent a rather motley crew. In fact they all perform a number of vital functions for the Kremlin. Sometimes, these are referred to as “power ministries” since a number of them administer armed troops. This is but one of several important power tools for the president. The power ministries also supply him with unique information. In addition, they constitute a form of power insurance, since they deliver infrastructure to the country’s highest leadership in the form of safe premises, protection and secure communications.</p> <p>There have been a number of speculations on the takeover of power by the old KGB or its heir, the Federal Security Service (FSB). However, it is most unlikely that Putin would allow the FSB to become a contender for power. Instead, the different power ministries are locked in fierce competition with each other and Putin maintains a delicate balance of power between them as a means of controlling them.</p> <p>Demonising the power ministries and their influence involves the risk of papering over the more basic problems. The power ministries have an indirect influence on Russian policy making in that they deliver analyses and information. However, the most troubling aspect is the absence of control and scrutiny of this sphere of Russian politics. Neither an independent parliament nor a judicial system performs this function. The media and NGOs do not have the possibility to scrutinize this sphere. In other words, systemic errors, abuse of power, corruption and inefficiency thrive unchecked – something that has dire consequences for the development of democracy.</p>		
Keywords Russia, security policy, intelligence and security services, Putin		
Further bibliographic information	Language Swedish	
ISSN 1650-1942	Pages 214 p.	
	Price acc. to pricelist	

På omslaget: Chefen för Federala säkerhetstjänsten (FSB), Nikolaj Patrusjev, hälso- och socialministern, Michail Zurabov, försvarsministern och vice premiärministern, Sergej Ivanov, förste vice premiärministern, Dmitrij Medvedev, chefen för Presidentadministrationen, Sergej Sobjanin, ryske presidenten Vladimir Putin, talmannen i Duman, Boris Gryzlov, utrikesministern, Sergej Lavrov, chefen för Utrikesunderrättelsetjänsten (SVR), Sergej Lebedev vid ett möte i Säkerhetsrådet i Novo-Ogarevo den 8 april 2006.

Foto: ITAR-TASS/Vladimir Rodionov

COPYRIGHT SCANPIX

Förord

Denna underlagsrapport som fokuserar på de ryska s.k. kraftministerierna skall ses som en del av studierna av ryskt säkerhetspolitiskt beslutsfattande som bedrivs på FOI. Tanken är att underlagsrapporten skall utgöra en bas för att kunna dra bredare slutsatser om säkerhetspolitiskt beslutsfattande. Denna studie anknyter därmed till och kompletterar tidigare rapporter och FOI-memon som producerats i ämnet.

Studierna av ryskt säkerhetspolitiskt beslutsfattande sker inom ramen för projektet RUFSS (Rysk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik) vid FOI Försvarsanalys på uppdrag av Försvarsdepartementet. Projektledare är Jan Leijonhielm.

Bland dem som bidragit med värdefulla reflektioner och kommentarer på rapportutkast bör särskilt Gösta Lavén nämnas. Flera kollegor på FOI har också lämnat synpunkter på rapporten samt bidragit med synpunkter och skarpa iakttagelser då slutsatserna presenterats muntligt. Studien har vunnit i innehåll och kvalitet tack vare detta. Stort tack särskilt till Jan Leijonhielm och Ingmar Oldberg som båda läste rapporten i olika stadier. Eventuella kvarvarande fel och brister bör dock endast författaren hållas ansvarig för.

Carolina Vendil Pallin

Stockholm, juni 2006

Innehåll

FÖRKORTNINGAR	13
TRANSLITTERERING OCH ÖVERSÄTTNING AV RYSKA NAMN, UTTRYCK, INSTITUTIONER ETC.	15
1. INLEDNING.....	19
1.1. TIDIGARE FOI-STUDIER I ÄMNET.....	21
1.2. STRUKTUR FÖR DENNA RAPPORT	22
1.3. ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR.....	23
1.4. KÄLLOR OCH DERAS TILLFÖRLITLIGHET	24
2. DEN VERKSTÄLLANDE MAKTEN: PRESIDENTEN OCH REGERINGEN.....	31
2.1. PRESIDENTADMINISTRATIONEN	33
2.2. SÄKERHETSRADET	42
2.3. REGERINGEN	50
3. RYSSLANDS KRAFTMINISTERIER.....	55
3.1. DEFINITION.....	56
3.2. KRAFTMINISTERIERNA EFTER SOVJETUNIONENS FALL.....	59
3.3. PUTINS FEDERALA REFORM 2000.....	66
3.4. PUTINS OMSTÖPNING AV KRAFTMINISTERIERNA 2003-2004.....	68
3.5. PUTINS ADMINISTRATIVA REFORM 2004.....	72
4. DE RYSKA KRAFTMINISTERIERNA	77
4.1. UTRIKESMINISTERIET (MID)	77
4.2. FÖRSVARSMINISTERIET (MO)	84

4.3. MINISTERIET FÖR CIVILT FÖRSVAR OCH NÖDFALLSÅTGÄRDER (MTJS)	96
4.4. INRIKESMINISTERIET (MVD).....	102
4.5. JUSTITIEMINISTERIET (MINJUST).....	108
4.6. FEDERALA SÄKERHETSTJÄNSTEN (FSB).....	113
4.7. FEDERALA SKYDDSTJÄNSTEN (FSO)	128
4.8. UTRIKESUNDERRÄTTELSETJÄNSTEN (SVR)	137
4.9. HUVUDDIREKTORATET FÖR SÄRSKILDA PROGRAM (GUSP)	145
4.10. FEDERALA TJÄNSTEN FÖR KONTROLL AV NARKOTIKAHANDEL (FSKN)	151
4.11. STATLIGA KURIRTJÄNSTEN (GFS)	157
4.12. PRESIDENTENS DIREKTORAT FÖR ADMINISTRATIVA FRÅGOR (UDPRF)	161
5. TJETJENIEN, TERRORISMEN OCH VAPENEXPORTEN	169
5.1. TJETJENIEN OCH KAMPEN MOT TERRORISMEN	169
5.2. VAPENEXPORTEN	174
5.3. KONSEKVENSER	183
6. AVSLUTANDE REFLEKTIONER.....	187
6.1. KRAFTMINISTERIERNAS CHEFER OCH TJÄNSTEMÄN – PUTINS MÄN.....	188
6.2. INBÖRDES MAKTFÖRHÅLLANDEN MELLAN KRAFTMINISTERIERNA.....	193
6.3. KRAFTMINISTERIERNA SOM MAKTVERKTYG OCH MAKTFÖRSÄKRING	194
6.4. BRISTEN PÅ OBEROENDE GRANSKNING OCH KONTROLL.....	196
BIBLIOGRAFI.....	201
<i>TIDNINGAR</i>	201
<i>LITTERATUR OCH INTERNETKÄLLOR</i>	201
NAMNINDEX.....	209

Tabeller, faktarutor och figurer

Tabell 1. Medlemskap i Säkerhetsrådet våren 2006	44
Tabell 2. Ledningen för Säkerhetsrådets kansli	46
Tabell 3. Utrikesministeriets ledning i mars 2006	80
Tabell 4. Försvarsministeriets representation i Säkerhetsrådets kommisioner.....	94
Tabell 5. Medlemskap i NAK våren 2006	125
Tabell 6. Medlemmar i Kommissionen för försvarsindustrifrågor i december 2004.....	177
Tabell 7. Regeringens Militärindustriella kommission.....	179
Tabell 8. Kommissionen för frågor rörande militärteknologiskt samarbete med utländska stater.....	180
Figur 1. Verkställande makten – president- och regeringssfärer.....	32
Figur 2. Presidentadministrationens organisation våren 2006.....	37
Figur 3. Schematisk presentation av Presidentadministrationens avdel- ningar med bäring på säkerhetspolitik	40
Figur 4. Säkerhetsrådets kansli.....	49
Figur 5. KGB:s arvtagare	63
Figur 6. Utrikesministeriets organisation 2006	82
Figur 7. Försvarsministeriets organisation (utom försvarsgrenar och truppslag) våren 2006	89
Figur 8. GRU:s organisation.....	92
Figur 9. Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder - organisation 2006	98

Figur 10. Inrikesministeriets organisation våren 2006.....	106
Figur 11. Justitieministeriets organisation våren 2006.....	111
Figur 12. FSB:s organisation 2006.....	120
Figur 13. FSO:s organisation.....	134
Figur 14. SVR:s organisation 2006.....	142
Figur 15. GUSP:s organisation 2006.....	149
Figur 16. Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel – organisation 2006	155
Figur 17. Statliga kurirtjänstens – organisation 2006	160
Figur 18. Presidentens direktorat för administrativa frågor – organisation 2006	164
Figur 19. Exporttillståndsprocessen	175
Faktaruta 1. Utrikesministeriet (MID).....	78
Faktaruta 2. Försvarsministeriet (MO).....	86
Faktaruta 3. Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder (MTjS) ..	97
Faktaruta 4. Inrikesministeriet (MVD)	104
Faktaruta 5. Justitieministeriet (MinJust).....	109
Faktaruta 6. Federala Säkerhetstjänsten (FSB)	115
Faktaruta 7. Federala skyddstjänsten (FSO).....	129
Faktaruta 8. Utrikesunderrättelsetjänsten (SVR).....	139
Faktaruta 9. Huvuddirektoratet för särskilda program (GUSP).....	146
Faktaruta 10. Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel (FSKN)	153
Faktaruta 11. Statliga kurirtjänsten (GFS).....	158

Faktaruta 12. Presidentens direktorat för administrativa frågor (UDPRF)	163
.....	163
Karriärbakgrund 1. Utrikesminister - S. V. Lavrov.....	84
Karriärbakgrund 2. Försvarsminister S. B. Ivanov.....	95
Karriärbakgrund 3. Ministern för civilt försvar och nödfallsåtgärder - S. K. Sjojgu	101
Karriärbakgrund 4. Inrikesminister - R. G. Nurgaliev	108
Karriärbakgrund 5. Justitieminister - J. J. Tjajka	113
Karriärbakgrund 6. Chefen för Federala säkerhetstjänsten - N. P. Patrusjev.....	127
Karriärbakgrund 7. Chefen för Federala skyddstjänsten - Je. A. Murov	137
Karriärbakgrund 8. Chefen för SVR - S. N. Lebedev	144
Karriärbakgrund 9. Chefen för GUSP - A. V. Tsarenko	151
Karriärbakgrund 10. Direktör för FSKN - V. V. Tjerksov	157
Karriärbakgrund 11. Chefen för Statliga kurirtjänsten - G. A. Kornienko	161
Karriärbakgrund 12. Chef för Presidentens direktorat för administrativa frågor - V. I. Kozjin.....	168

Förkortningar

FAPSI	Federala agenturen för skydd av regeringsförbindelser och information (<i>Federalnoe agenstvo pravitelstvennoj svjazi i informatsii pri Prezidente</i>)
FPS	Federala gränstjänsten (<i>Federalnaja pograničnaja služba</i>)
FSB	Federala säkerhetstjänsten (<i>Federalnaja služba bezopasnosti</i>)
FSKN	Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel (<i>Federalnaja služba po kontrolju za oborotom narkotikov</i>)
FSNP	Federala skattepolisstjänsten (<i>Federalnaja služba nalogovoj politsii</i>)
FSO	Federala skyddstjänsten (<i>Federalnaja služba ochrany</i>)
GFS	Statliga kurirtjänsten (<i>Gosudarstvennaja feldjegerskaja služba</i>)
GRU	Huvuddirektoratet för underrättelser (<i>Glavnoe razvedovatelnoe upravlenie</i>)
GUMVS	<i>Glavnoe upravlenie mezjdunarodnogo voennogo sotrudnitjestva MO RF</i> (Försvarsministeriets huvuddirektorat för internationellt militärt samarbete, Ryssland)
GUSP	Huvuddirektoratet för särskilda program (<i>Glavnoe upravlenie spetsialnych program</i>)
KPS	Regeringens kommunikationskommitté (<i>Komitet pravitelstvennoj svjazi</i>)
MID	Utrikesministeriet (<i>Ministerstvo innostrannyh del</i>)
MinJust	Justitieministeriet (<i>Ministerstvo justitsii</i>)
MO	Försvarsministeriet (<i>Ministerstvo oborony</i>)
MTjS	Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder (<i>Ministerstvo po delam grazhdanskoj oborony, tjezvytjajnym situatsijam i likvidatsii posledstvoj stichijnych bedstvoj</i>)
MVD	Inrikesministeriet (<i>Ministerstvo vnytrennyh del</i>)
NAK	Nationella antiterroristkommittén (<i>Natsionalnyj antiterroristitjeskij komitet</i>) inom FSB
OSS	Oberoende staters samväld

RUFS	Rysk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik (projekt inom FOI)
SUKP	Sovjetunionens kommunistparti
SVR	Utrikesunderrättelsetjänsten (<i>Sluzjba vnesnej razvedki</i>)
TsSR	Centrala underrättelsetjänsten (<i>Tsentralnaja sluzjba razvedki</i>)
UDPRF	Presidentens direktorat för administrativa frågor (<i>Upravlenie delami Prezidenta</i>)

Translitterering och översättning av ryska namn, uttryck, institutioner etc.

Genomgående har ryska namn och uttryck translittererats enligt det svenska systemet. Såväl ryska "e" som "ë" har translittererats med "e" på svenska utom i början av ord då "je" använts på svenska. De ryska tecknen "ь" och "ъ" har ej translittererats. Undantag har gjorts för namn som det blivit vedertaget att translitterera på annat sätt. Dessutom har "i" ersatt "j" i viss translitterering då det annars skulle bli oklart om det rörde sig om ett "sj-ljud". Således har t.ex. namnet "Карапетян" translittererats "Karapetian" snarare än "Karapetjan" för att markera att namnet inte uttalas med ett "tj-ljud".

Ett antal institutioner i Ryssland är inte alldeles lättöversatta. En ordagrann översättning leder ibland tankarna fel. Till exempel finns i ryska parlamentet en rad utskott som ordagrant översatta skulle kallas "Försvarskommittén", "Utrikespolitiska kommittén" etc. Eftersom det även finns kommittéer inom rysk statsförvaltning och t.o.m. i parlamentet och översättningen "utskott" troligen leder läsaren mer rätt när det gäller dessas verksamhet har översättningen "Försvarsutskott" och "Utrikespolitiskt utskott" valts i denna rapport. Termen "statssekreterare" är dock en direkt översättning av den ryska termen "*stats sekretar*". Posten är dock inte jämförbar med en svensk statssekreterares. Framför allt innebär posten som rysk statssekreterare inom ett ministerium ansvar för kontakter med parlamentets två kamrar samt med de viktigaste utskotten för respektive ministeriums verksamhet.

Rysk statsförvaltning har också en förkärlek för mycket långa benämningar på flera av sina instanser. Detta är också en del av förklaringen till varför så många förkortningar och akronymer används i dagligt tal om dessa. Ett bra exempel på detta är "Ministeriet för frågor rörande civilt försvar, krissituationer och avveckling av konsekvenser av naturkatastrofer" som här översatts till "Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder" då inte förkortningen MTjS använts istället. I möjligaste mån har dock hela namn angivits i texten och översättningar i så hög utsträckning som möjligt återgivit det ursprungliga namnet när institutionen presenteras för första gången. I likhet med bruket i Ryssland används också förkortningarna för de olika ministerierna och myndigheterna flitigt i texten.

De olika administrativa nivåerna mellan och inom ministerierna och myndigheter har översatts enligt följande:

<i>ministerstvo</i>	ministerium
<i>sluzjba</i>	tjänst
<i>agentura</i>	agentur
<i>glavnoe upravlenie</i>	huvuddirektorat
<i>upravlenie</i>	direktorat
<i>department</i>	departement
<i>otdel</i>	avdelning
<i>apparat</i>	kansli

De olika ryska befattningarna har översatts enligt följande:

<i>ministr</i>	minister
<i>direktor</i>	direktör
<i>rukovoditel</i>	chef
<i>pomosjtjnik</i>	rådgivare (<i>pomosjtjnik</i>)*
<i>sovetnik</i>	rådgivare (<i>sovetnik</i>)*

<i>pervyj zamestitel</i>	förste vice
<i>zamestitel ministra</i>	vice minister
<i>zamestitel direktora</i>	vice direktör

Den ryska kraftministeriesfären genomsyras av befattningshavare med militär eller "militärnära" grad. Inom Försvarsministeriet knyser sannolikt de militära officerarna åt att det existerar generaler inom t.ex. brandbekämpning och åklagarväsendet i Ryssland. Flera ministerier och myndigheter markerar dock att det inte är fråga om en militär grad genom att t.ex. ange att någon är "*general polkovnik militsii*", vilket innebär att befattningshavaren är generalöverste inom polisen. I möjligaste mån har detta angivits i rapporten. Således finns "*militsii*", "inre tjänst" och "inr." angivet för att markera att det inte rör sig om rent militära grader.

* I den ryska terminologin finns två ord som närmast översätts med "rådgivare" på svenska. Det första, *pomosjtjnik*, skulle även kunna översättas med "assistent" eller "medhjälpare", men det skulle leda tankarna fel eftersom de här befattningarna är mer betydelsefulla än så. Titeln har blivit mer vanligt förekommande inom rysk statsförvaltning som ett direkt resultat av att Putins administrativa reform begränsade antalet vice chefer inom förvaltningen. Som regel blev de vice chefer som formellt förlorade den titeln rådgivare eller "*pomosjtjniki*" istället, med strängt taget samma ansvarsområden och befogenheter som tidigare. Därför att såväl *pomosjtjnik* och *sovetnik* (som det är mer korrekt att använda "rådgivare" som översättning för) översätts med "rådgivare", men alltid med den ryska termen inom parentes.

1. Inledning

Rapporten föddes delvis ur en frustration över de ofta förekommande och dåligt underbyggda påståendena om att rysk politik tagits över av KGB eller av "siloviker". Den som läser rysk dagspress och i viss mån även internationell sådan kan lätt få intrycket att i princip samtliga inflytelserika poster inom ryska Presidentadministrationen och regeringen är besatta med säkerhets- och underrättelseofficerare. Som kommer att framgå i denna rapport, finns det onekligen en stor andel personer med ett förflutet inom KGB och dess efterföljare på höga poster inom rysk statsförvaltning - dock inte i närheten av de 50-60 procent som ofta angivits i svepande beskrivningar av ryskt politik. Före detta KGB-officerare och andra företrädare för kraftministerierna återfinns oftast på poster som har nära anknytning till Rysslands nationella och internationella säkerhet, dvs. på sina "egna" ministerier och myndigheter. Det finns ingen anledning att demonisera detta fenomen och ge bilden av att de finns "överallt". Inte heller är kraftministerierna en homogen grupp som agerar unisont. Tvärtom är motsättningarna mellan dem påtagliga.

Den roll som kraftministerier spelar i rysk politik utgör ett gigantiskt problem både från ett demokratiskt och från ett rent machiavelliskt effektivitetsperspektiv för Ryssland. En demonisering av kraftministerierna och deras företrädare skymmer dessa problem och leder till en förvirrad debatt om rysk politik i allmänhet.

Kraftministerierna - *silovye ministerstva* - som de oftast benämns i rysk dagspress och debatt, är i själva verket en samling ministerier och myndigheter. Troligen skulle t.ex. översättningen " maktmyndigheter" ha varit mer exakt eftersom endast vissa av kraftministerierna förfogar över tvångsmedel och bara en handfull är ministerier - övriga är myndigheter. Icke desto mindre har "kraftministerier" valts som samlande begrepp i denna rapport eftersom det har varit den vanligast förekommande benämningen i dagspress och annan debatt i ämnet. (En mer utförlig definition och diskussion av begreppet återfinns under rubriken 3.1 Definition, s. 56ff.)

I denna rapport finns föga att läsa om säkerhetspolitikens innehåll eller förändringar av denna under perioden. Dessa frågor behandlas bara i förbigående då de har betydelse för att besvara frågeställningen om vilka institutioner och aktörer som är tongivande. För den som vill fördjupa sig i säkerhetspolitikens innehåll under Putin finns en relativt omfattande litteratur att konsultera. På FOI har flera rapporter på detta tema publicerats.¹

Ambitionen har i denna rapport varit att ge en aktuell bild eller en "ögonblicksbild" av kraftministeriernas organisation och de tongivande aktörerna. Därför är den historiska bakgrunden oftast bara skisserad. Som alltid är svagheten i en sådan ögonblicksbild att den snabbt riskerar

¹ Se t.ex. Larsson (2004) *Ryssland och CFE: problem, utveckling och framtid*, Stockholm, FOI, Strategiskt forum, juni 2004, nr. 14 och Oldberg (2004) *Membership or Partnership:*

att bli inaktuell. Det rör sig i viss utsträckning om att rita i sanden och ett nytt presidentdekret eller utnämning riskerar att snabbt ändra bilden. Icke desto mindre kan rapporten framgent utgöra en bas för den som vill studera kraftministeriernas utveckling som en referenspunkt över hur situationen såg ut våren 2006. Arbetet med att ta fram en ögonblicksbild i viss detalj har också visat sig givande utifrån perspektivet att den gjort vissa sammanhang uppenbara som inte visar sig på högre upplösningsnivå.

1.1. Tidigare FOI-studier i ämnet

Inom ramen för projektet RUFSS har ämnet säkerhetspolitiskt beslutsfattande redan studerats t.ex. i rapporterna "Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender", "Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Policy Making" (båda utgivna under 2005) och "Den innersta kretsen: Det ryska Säkerhetsrådet" (utgiven 2000).² Ett antal andra rapporter, artiklar, PM och muntliga presentationer producerade inom RUFSS har också legat till grund för delar av denna rapport.³ Dessutom har andra rapporter inom RUFSS varit betydelsefulla.⁴

The Relations of Russia and Its Neighbours with NATO and the EU in the Enlargement Context, Stockholm, FOI, Scientific Report, October 2004, FOI-R--1364--SE.

² Leijonhielm, et al. (2005) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv - problem och trender 2005*, Stockholm, FOI, Användarrapport, juni 2005, FOI-R--1662--SE, Vendil Pallin (2005b) *Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Decision Making*, Stockholm, FOI, Scientific Report, November 2005, FOI-R--1777--SE och Vendil (2000) *Den innersta kretsen: Det ryska Säkerhetsrådet*, Stockholm, FOA, Vetenskaplig rapport, December 2000, FOA-R--00-01701-170--SE.

³ Se t.ex. Vendil Pallin (2005c) *Ryskt säkerhetspolitiskt beslutsfattande: Förändringar inom ryska Säkerhetsrådet*, Stockholm, FOI, 3 november 2005, FOI MEMO 1503 och Vendil

1.2. *Struktur för denna rapport*

Målsättningen för de fördjupade studierna av ryskt säkerhetspolitiskt beslutsfattande är att ge en översikt över hur beslutsfattande sker, det vill säga vilka institutioner och organ inom statsförvaltningen som är tongivande, och vilka som är de mest inflytelserika aktörerna. På basis av detta kan också mer generella slutsatser om mekanismerna för säkerhetspolitiskt beslutsfattande dras.

I denna rapports första kapitel anges vilka som är de viktigaste frågeställningarna och hur de källor som ligger till grund för rapporten har hanterats. I andra kapitlet ges en bakgrund i form av beskrivningar den roll som spelas av den verkställande makten – presidenten och regeringen – inom rysk säkerhetspolitik. I kapitel tre definieras termen kraftministerier och hur dessa är inordnade i Rysslands politiska system. Dessutom ges en politisk bakgrund som påverkat kraftministeriernas utveckling i form av de större reformer som genomförts av Putin: den federala reformen i april 2000, omorganiseringen av kraftministerierna i mars 2003 och den administrativa reformen sommaren 2004. I det fjärde kapitlet går samtliga elva kraftministerier igenom under var sin rubrik. I möjligaste mån finns för samtliga en kort historisk bakgrund, en

Pallin (2006a) *Den ryska militärreformen - omstart återigen?*, Stockholm, FOI, 7 mars 2006, FOI MEMO 1667.

⁴ Till exempel har Robert Larsson gjort ett gediget arbete vad gäller att kartlägga kopplingar mellan energisektorn och den politiska sfären i Ryssland, Larsson (2006)

organisationsskiss och en karriärbakgrund för respektive kraftministerium. (Dessa utgör ett försök att i möjligaste mån kondensera materialet om respektive ministeriet och den stressade läsaren kan enkelt hitta dem genom att konsultera innehålls- och figurförteckningen.) I kapitel fem granskas två sakområden, bekämpandet av terrorism och vapenexport, mer i detalj och kraftministeriernas roll inom dessa diskuteras. I det avslutande kapitlet dras slutsatser utifrån de olika kraftministeriernas funktion och ställning i rysk politik.

1.3. Övergripande frågeställningar

Studierna om beslutsfattande inom ramen för projektet RUFFS syftar till att bidra till ett svar på den övergripande frågeställningen om hur säkerhetspolitik utformas i Ryssland, vilka de tongivande aktörerna är och om man kan urskilja distinkta intressegrupper. Därför har en av frågeställningarna varit vilka institutioner som är viktiga resurser i form av potentiella tvångs- eller påtryckningsmedel, informationsinsamling etc. Ett första steg på vägen att bevara ovanstående består i att kartlägga de viktigaste institutionerna och aktörerna.

Kraftministerierna och deras roll inom rysk säkerhetspolitik analyseras genom att i ett första steg analysera varje kraftministerium för sig. Således ställs för varje kraftministerium i denna rapport frågorna:

- a.) Vilka är kraftministeriets huvuduppgifter (formellt beskrivna i förordningar och dekret)?
- b.) Vilken nytta har Kreml av respektive kraftministerium? Finns det t.ex. betydande resurser i form av väpnad trupp eller finns det andra skäl till varför Kreml är månt om att behålla kontrollen?
- c.) Vilka är de viktigaste aktörerna inom respektive kraftministerium och vilken bakgrund har de?
- d.) Hur är respektive kraftministeriums verksamhet organiserad?
- e.) Kan man utläsa ett kraftministeriums inflytande genom att studera t.ex. dess representation i Säkerhetsrådet och olika interdepartementala kommissioner eller dess roll inom terrorbekämpning?

Slutligen görs ett försök att syntetisera utifrån vad som framkommit om varje enskilt kraftministerium för att få ett första tentativt svar på frågan om vilken roll dessa sammantaget spelar ryskt säkerhetspolitiskt beslutsfattande. Svaret på denna fråga kan bara bli partiellt då kraftministerierna i själva verket är bara en del av det maskineri för säkerhetspolitiskt beslutsfattande som bör studeras. Inte minst är Presidentadministrationen tongivande i dessa frågor och bör troligen studeras mer i detalj. Samtidigt kan en rad slutsatser dras om kraftministeriernas funktioner utifrån vad som framkommit i denna rapport samt om de konsekvenser som denna roll medför för det ryska politiska systemet i stort.

1.4. Källor och deras tillförlitlighet

Det ligger i sakens natur att källäget inte är alldeles oproblematiskt när det gäller att studera säkerhetstjänster och dylika institutioner. Varje stat

försöker i möjligaste mån bevara ett mått av sekretess kring sina säkerhetstjänsters *modus vivendi*. Detta gäller även Ryssland och sedan Vladimir Putin blev president har graden av hemlighetsmakeri och självcensur ökat samtidigt som pressfriheten avtagit och forskare utsatts för påtryckningar. För samtliga institutioner nedan har följande material använts i den mån det varit tillgängligt:

- a.) egna hemsidor
- b.) officiella dokument i form av presidentdekret, förordningar, regeringsföreskrifter etc.
- c.) vetenskapliga artiklar i tidskrifter
- d.) böcker, tidningsartiklar och Internetkällor.

För vissa av de kraftministerier som beskrivs nedan finns trots den ökade tendensen till sekretess under Putin en rik flora av material. Försvarsministeriet är det någorlunda lätt att hitta tillförlitliga källor om liksom kring de flesta andra ministerierna. Inte minst är de relativt generösa med information på sina egna internethemsidor.

Vad gäller säkerhetstjänsterna är Federala säkerhetstjänsten, FSB, en av de institutioner som det finns en uppsjö av material om i form av böcker, Internetkällor som specialiserar sig på säkerhetstjänster och tidningsartiklar. Problemet i detta fall är tillförlitligheten i dessa källor. I andra fall är själva avsaknaden av material intressant att notera. Detta gäller främst för Huvuddirektoratet för särskilda program, GUSP och i viss utsträckning även SVR.

En av grundbultarna i materialet har varit officiella dokument, som får anses ha mycket god tillförlitlighet. Visserligen kan invändningen göras att dessa dokument bara beskriver formalia och regler som inte nödvändigtvis följs till punkt och pricka i kraftmyndigheternas vardag. Icke desto mindre är de officiella dokumenten ett bra avstamp. Det finns flera tecken på att dokumenten faktiskt ger ramarna för verksamheten. Annars är det svårt att förklara varför så pass mycket möda ödas på att utforma dem och tvista om exakta formuleringar. Putin har, med sin juristbakgrund, också vid flera tillfällen betonat vikten av att lagar och andra styrande dokument antas formellt för att lagfästa hur statsförvaltningen bör fungera och vilka ansvarsförhållanden som råder. Det finns heller ingen anledning att konspiratoriskt anta att de lagar och förordningar som utfärdats skulle vara skrivna för att medvetet vilseleda och förvirra. Precis som myndigheter och tjänstemän i andra länder behöver de ryska ha klara ramar att verka inom för att t.ex. klargöra ansvarsfördelningen och vilka befogenheter som man har.

Även respektive kraftministeriums information på Internet kan anses ha en relativt god tillförlitlighet liksom den information som finns att tillgå i form av t.ex. pressmeddelanden och officiella dokument på regeringens respektive presidentens hemsidor på Internet. Ett antal andra Internet-hemsidor (som de ryska www.agentura.ru och www.nns.ru) har visat sig användbara främst vad gäller att ge ledtrådar till var mer tillförlitlig information i form av t.ex. tidningsartiklar finns att tillgå. Sådana Internetkällor återfinns således inte i källhänvisningarna, men har icke desto mindre tjänat en viss roll i materialsökningsprocessen.

Vetenskapliga artiklar är likaså ofta tillförlitliga även om mycket få finns att tillgå i ämnet och informationen ofta är gammal. Informationen i dessa ofta befinner sig dessutom på en relativt låg upplösningsgrad och har därmed främst tjänat som bakgrundslitteratur. Amy Knight har till exempel på ett utmärkt sätt kartlagt KGB och dess efterföljare främst på 1990-talet – något som utgjorde ett bra avstamp för denna studie.⁵ Bland de intressantare bidragen till forskningen om kraftministerierna hör Olga Kryshantovskayas forskning om sovjetiska och ryska eliter vid makten samt Nikolaj Petrovs ingående undersökningar om framför allt de federala distrikten och den personal som rekryterats till dessa. Vid *Conflict Studies Research Centre*, som är knutet till brittiska *Defence Academy* i Swindon, har Gordon Bennett skrivit en rad värdefulla rapporter om de viktigaste kraftministerierna. De är rika på detaljer och gavs ut 2000-2004.⁶ Dessutom har Bettina Renz gjort en förtjänstfull

⁵ Se t.ex. Knight (2000b) "The Two Worlds of Vladimir Putin", *Wilson Quarterly*, vol. 24, nr. 2, s. 32-41, Knight (2000a) "The Enduring Legacy of the KGB in Russian Politics", *Problems of Post-Communism*, vol. 47, nr. 4, s. 3-15 och Knight (1996) *Spies without Cloaks: the KGB's Successors* (Princeton, Princeton University Press). Se även Pringle (2001) "Putin: The New Andropov?" *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, vol. 14, nr. 4, s. 545-558.

⁶ Bennett (2000d) *The SVR: Russia's Intelligence Service*, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/c103.pdf>., Bennett (2000c) *The Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation*, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/C106-GB.pdf>., Bennett (2000a) *The Federal Agency of Government Communications & Information*, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/C105.pdf>., Bennett (2000b) *The Federal Security Service of the Russian Federation*, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/c102.pdf>., Bennett (2002a) *The Federal Border Guard Service*, hämtat: 13 May 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/c107-gb.pdf>., Bennett (2002b) *Vladimir Putin & Russia's Special Services*, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/C108-GB.pdf>. och Bennett (2004) *FPS & FAPSI*

inventering av kraftministerierna och pekat på viktiga framtida forskningsfrågor.⁷ Bland de mer problematiska artiklarna märks Julie Andersons artikel från 2006, som nästan uteslutande bygger på engelskspråkigt material och översättningar av rysk press.⁸ Hennes arbete med artikeln kvalicerar inte som forskning, hennes bakgrundskunskaper om rysk statsförvaltning framstår som alltför grunda och angreppssättet vittnar om brist på systematik. Dessutom finns ett antal faktafel i artikeln.⁹ Andra artiklar tenderar att främst rikta in sig på Putins KGB-bakgrund och gör ibland breda generaliseringar utifrån denna.

Under Boris Jeltsins tid som president kunde den som var intresserad av Rysslands inre politiska liv finna en intressant flora av memoarer och avslöjande artiklar att botanisera bland. Ofta var dessa memoarer och artiklar skrivna av personer som befunnit sig i Jeltsins inre krets.¹⁰ Även

- RIP, hämtat: 26 October 2004, adress:

<http://www.da.mod.uk/CSRC/documents/Russian/OB96>.

⁷ Renz (2005) "Russia's "Force Structures" and the Study of Civil-Military Relations", *Journal of Slavic Military Studies*, vol. 18, nr. 4, s. 559-585.

⁸ Anderson (2006) "The Chekist Takeover of the Russian State", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, vol. 19, nr. 2, s. 237-288

⁹ T.ex. hävdar hon att underrättelsetjänsterna underordnades Justitieministeriet enligt presidentdekret nr. 314, *ibid.*, s. 245. Troligen är denna uppgift baserad på en Internetkälla (som felaktigt uppger detta) snarare än en läsning av själva presidentdekretet eftersom dekretet tydligt anger att underrättelse- och säkerhetstjänsterna, däribland FSB, är fortsatt direkt underordnade presidenten (liksom även Justitieministeriet). Den omstrukturering av FSB som ägde rum främst som ett resultat av den administrativa reformen presenteras implicit som ett exempel på FSB:s ökade makt, när FSB i själva verket förlorade ministeriums status och antalet vice direktörer reducerades (s. 245-246). Uppgiften om att Statliga rådet (*Gosudarstvennyj sovet*) skulle ha en "de facto ... leadership role" (s. 243) är likaledes gravt missvisande.

¹⁰ Exempel på sådana är memoarerna skrivna av Jeltsins pressekreterare, Kostikov (1997) *Roman s prezidentom: zapiski press-sekretarja* (Moskva, Vagrius) och av hans livvakt, Korzjakov (1997) *Boris Jeltsin: ot rassveta do zakata* (Moskva, "Interbuk").

om alla memoarer måste betraktas som partsinlagor i en pågående politisk strid – inte sällan om författarens eftermäle – så var det möjligt att genom att jämföra innehåll och andra beskrivningar av händelseförlopp komma en god bit på väg för att förstå hur det politiska livet i Kreml tog sig ut. Denna ström av böcker sinade dock betänkligt några år efter det att Putin intagit Kreml. Ett mindre antal intressanta ryska monografier finns dock att tillgå i ämnet och dessa har konsulterats – inte minst som bakgrundsinformation för att söka efter ytterligare primärkällor.¹¹

Tidningsartiklar varierar i tillförlitlighet. De som bygger på t.ex. intervjuer med företrädare för kraftministerierna eller andra befattningshavare är naturligtvis intressantare än de där källorna till artikeln inte redovisas. För att ytterligare komplicera det hela så hårdnade klimatet för massmedia i Ryssland under samma period. Medan Tjetjenienkriget 1994-96 nagelfors av en kritisk press och av etermedia (inte minst uppstickaren NTV som var Rysslands första ickestatliga tevekanal), var kontrollen över vilken information som släpptes ut om andra Tjetjenienkriget 1999 betydligt hårdare styrd från Kreml och berörda ministerier. Under Putins första år i Kreml ströps möjligheterna för oberoende massmedia på flera sätt. Misshagliga tevekanaler som NTV togs över av Kreml (eller Kremlkontrollerade bolag som Gazprom). Oligarken Gusinskijs dagstidning *Segodnja* stoppades helt, medan andra kritiska

¹¹ Ett exempel är journalisten Aleksandr Golts bok, som behandlar militärreformen och politiskt beslutsfattande kring denna, Golts (2004) *Armija Rossii: 11 poterjannych let* (Moskva, Zacharov). För en beskrivning av hur personer från Sankt Petersburg intagit nyckelposter inom rysk central statsförvaltning i Moskva, Mazo (2003)

tidningar tilläts fortsätta verka – om än inom striktare ramar än tidigare. Andra har liksom tevekanaler köpts upp av statskontrollerade bolag.

Dessutom infördes lagstiftning som utvidgade definitionen av vad som skulle kunna bedömas som spioneri eller verksamhet syftande till att skada staten. Detta gjorde det än svårare för kritiska röster att nå ut till omvärlden. Ett antal fall med hög profil gjorde detta klart för den som inte läste lagstiftningen. Den självrensning som därmed bredde ut sig skall heller inte underskattas och denna tendens förstärktes troligen av att den Federala säkerhetstjänsten, FSB, fick större inflytande. Det senare fick många att frukta konsekvenserna av frispråkighet.

Rapporten har dessutom kompletterats med sekundärlitteratur som behandlar rysk politik i allmänhet. I samtliga dessa fall har försiktighet iakttagits vad gäller tillförlitligheten. Till exempel måste det framgå att sekundärlitteraturen i sin tur bygger på en intervju med Boris Berezovskij och möjliga skäl han kan ha haft för att framställa ett händelseförlopp etc. på ett visst sätt.¹² I möjligaste mån diskuteras denna aspekt löpande i texten. Ovanstående källäge har naturligtvis komplicerat arbetet med denna rapport. Samtidigt är det kanske därför som den är angelägen att skriva.

Piterskie protiv moskovskikh, ili Kto est kto v okruzenii V. V. Putina (Moscow, Eksmo "Algoritm").

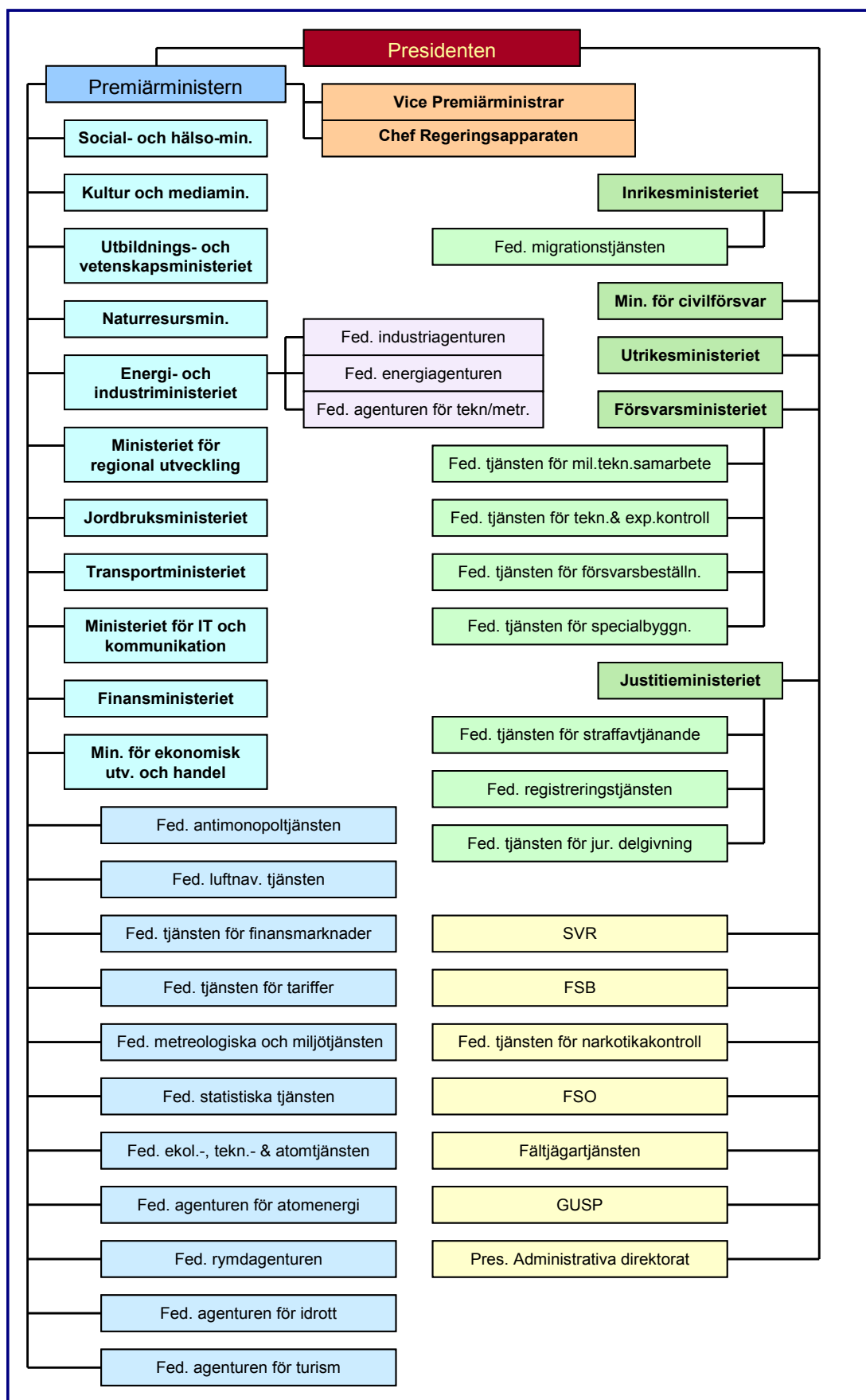
¹² Se t.ex. redogörelsen för hur Putin kom till makten som bl.a. bygger på en intervju med Berezovskij i Baker och Glasser (2005) *Kremlin Rising: Vladimir Putin's Russia and the End of Revolution* (New York, Scribner), s. 52-53, fotnoter 38 och 39.

2. Den verkställande makten: presidenten och regeringen

Det finns två huvudlinjer inom den ryska verkställande maktapparaten. Den ena representeras av presidenten, hans administration och de ministerier och myndigheter som lyder direkt under honom. Den andra utgörs av premiärministern samt resterande ministerier och myndigheter. Grovt uttryckt är gränsdragningen att säkerhetspolitiska frågor hamnar inom presidentens domän och ekonomiska och sociala frågor under premiärministern.¹³ Demarkeringen är aldrig fullt så strikt i praktiken. Det finns enheter som ansvarar för ekonomisk politik inom Presidentadministrationen liksom det finns säkerhetspolitiskt relaterade funktioner inom de ministerier och myndigheter som lyder under premiärministern eller till och med inom dennes kansli. Samtliga ministerier och myndigheter som lyder direkt under presidenten har benämnts kraftministerier.

¹³ Denna uppdelning har av Bobo Lo och Dmitrij Trenin beskrivits som en uppdelning i "high policy", som omfattar säkerhetspolitiska sfären, och "low policy", som är att likställa med ekonomiska och sociala politiska frågor, se Lo och Trenin (2005) *The Landscape of Russian Foreign Policy Decision-Making*, hämtat: 4 oktober 2005, adress: http://www.carnegie.ru/en/pubs/books/9200doklad_fin.pdf, s. 11.

Figur 1. Verkställande makten - president- och regeringsfärer

Denna uppdelning illustreras i Figur 1, som bygger på den bild av regeringens struktur som finns att tillgå på ryska regeringens hemsida.¹⁴ I den vänstra halvan av figuren listas de ministerier och myndigheter som lyder under premiärministern. För enkelhetens skull har det faktum att samtliga ministerier på vänstra sidan figuren har ett antal myndigheter underordnade sig utelämnats. Som illustrerande exempel anges endast vilka myndigheter som Energi- och industriministeriet samordnar. På den högra sidan återfinns ministerier och myndigheter som lyder under presidenten. Här finns samtliga myndigheter som koordineras av ministerier angivna.

2.1. *Presidentadministrationen*

Presidentadministrationen nämns inte i konstitutionen. Det var naturligt att presidenten skulle behöva ett kansli, men storleken på detta och vilka befogenheter det skulle ha jämfört med t.ex. regeringen var något som växte fram gradvis efter att den nya konstitutionen infördes. I praktiken övertog Presidentadministrationen till en betydande del såväl den sovjetiska Centralkommitténs lokaler som dess sätt att arbeta. Dagens byråkrater som anställs i presidentens eller regeringens kansli utbildas i samma skolor som tidigare ansvarade för utbildningen av sovjetiska teknokrater. Med andra ord utgör Presidentadministrationen på många sätt navet i Rysslands politiska system och det ger i sin tur de högst uppsatta cheferna inom Presidentadministrationen stort inflytande.

¹⁴ Se http://www.government.gov.ru/data/static_text.html?he_id=1052.

I och med den administrativa reformen genomgick även Presidentadministrationen en strukturell förändring (se Figur 2). Den fick omkring tjugo direktorat (varav vissa är kanslier med direktorats rang). Av dessa är Säkerhetsrådets kansli, Statsligt rättsliga direktoratet och Kontrolldirektoratet de i särklass största med en personalstyrka på 150-200 personer vardera. Totalt sysselsätter Presidentadministrationen cirka 2 000 personer. Antalet vice chefer för Presidentadministrationen reducerades också till endast två: Valdislav Surkov och Igor Setjin. De lyder direkt under chefen för Presidentadministrationen, Sergej Sobjanin, som överraskande ersatte Dmitrij Medvedev på posten i november 2005.

Bland dem som brukar utpekas som en av Putins närmaste män återfinns Igor Setjin. Han brukar också tillskrivas en bakgrund inom KGB.¹⁵ Detta är dock inget som omnämns i den presentation av Setjins bakgrund som finns att tillgå på Presidentadministrationens hemsida och det har heller inte gått att beläga med säkerhet genom andra källor.¹⁶ I likhet med Setjin hade den tidigare chefen för Presidentadministrationen, Dmitij Medvedev, en bakgrund inom Sankt Petersburgs förvaltning under Anatolij Sobjak och det var där som både Setjin och Medvedev grundlade sina goda förbindelser med Putin.¹⁷ Setjin och Medvedev ingår troligen i den närmsta kretsen kring Putin som

¹⁵ Se t.ex. Truscott (2005) *Putin's Progress* (London, Simon & Schuster), s. 191.

¹⁶ Inte heller i Mazo *Piterskie protiv...*, s. 97-100, finns några uppgifter om att Setjin skulle vara en före detta officer inom säkerhetstjänsten. Däremot påstår Mazo att Setjin har nära förbindelser med säkerhetstjänstfären, men att han inte står på god fot med chefen för FSB, Nikolaj Patrusjev.

¹⁷ Även Medvedev står, enligt *Ibid.*, s. 100-102, säkerhetstjänsterna nära. Medvedev ska i skillnad till Setjin även ha ett gott samarbete med Patrusjev.

tillsammans med Sergej Ivanov och Viktor Tjemezov (som sedan 2005 är chef för det statliga vapenexportföretaget Rosoboronexport) både är vänner och nära medarbetare till presidenten.

Den formella beskrivningen av ansvarsfördelningen mellan Surkov och Setjin ger vid handen att Setjin ansvarar för "allmänna frågor", men eftersom det närmare specificeras att han även är ansvarig för skydd av statshemligheter och kaderfrågor ger det bilden av att Setjin handhar säkerhetsrelaterade frågor. Dessutom återfinns han i kommittéer och kommissioner med sådan anknytning – t.ex. i Nationella antiterroristkommittén (se även Tabell 5. Medlemskap i NAK våren 2006, s. 125). Surkov ansvarar däremot formellt för "inrikespolitiska frågor samt förhållanden inom federationen och mellan nationeliteter" och har haft en lägre profil i frågor som angår kraftministerierna.

Inom Presidentadministrationen finns ett antal tjänster som potentiellt skulle kunna spela en stor roll inom säkerhetspolitiskt beslutsfattande. I praktiken är det dock en väsentlig skillnad på inflytande mellan olika aktörer – något som inte alltid speglas av den formella positionen inom Presidentadministrationen. Generellt är dock rådgivare som benämns *pomosjtjniki* väsentligt mer inflytelserika än de som benämns *sovetniki*. Sålunda ingår knappast Putins militära rådgivare (*sovetnik*), Aleksandr Burutin, som har gjort sin karriär inom Väpnade styrkorna och närmast kom från Generalstabens Huvuddirektorat för operationer, i Putins inre krets för säkerhetspolitiskt beslutsfattande. Denna slutsats gäller i ännu högre grad en annan militär general, Gennadij Trosjev, som utnämndes

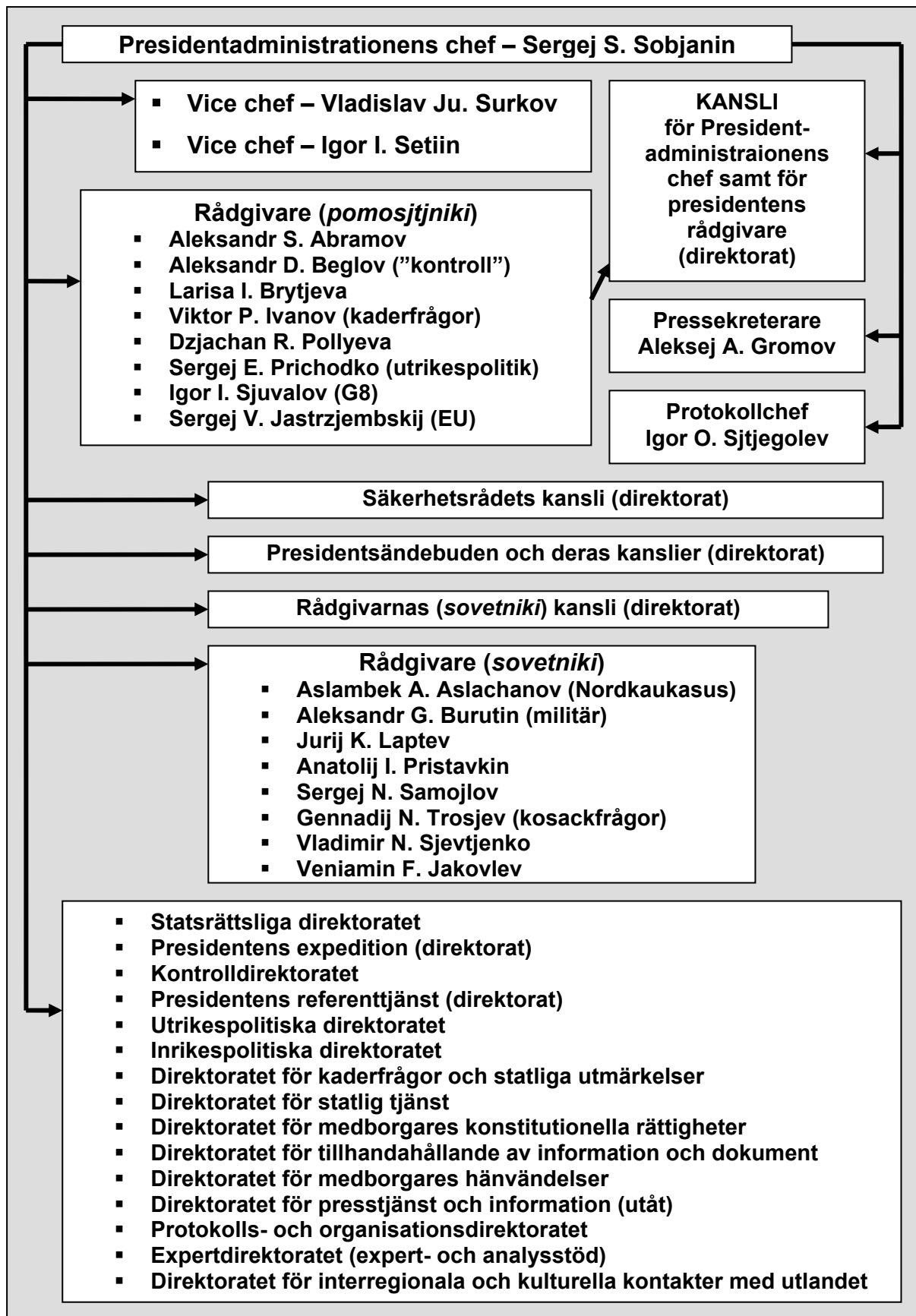
till presidentrådgivare (*sovetnik*) i kosackfrågor snarast som plåster på såren då han fråntogs posten som befälhavare i Norra Kaukasus.¹⁸

Även bland de rådgivare som benämns *pomosjtjniki* varierar inflytandet. Sergej Jastrzjembskij som är rådgivare (*pomosjtjnik*) i EU-frågor tycks inta en mer tillbakaskjuten position. Troligen är hans roll inom utrikespolitiska frågor i allt väsentligt underordnad den som den utrikespolitiska rådgivaren (*pomosjtjnik*) Sergej Prichodko spelar inom Presidentadministrationen sedan många år. Både Jastrzjembskij och Prichodko började sina karriärer inom Kremls maskineri under Jeltsin och torde därmed inte ha starka personliga band till Putin.

Troligen har även Igor Sjuvalov betydande inflytande. Han ansvarar för att följa upp så kallade "allmännationella projekt", projekt som blivit viktiga mål inom rysk politik och som Dmitrij Medvedev ansvarar för på sin nya post som förste vice premiärminister. Något som ytterligare skvallrar om Sjuvalovs relativt inflytelserika position är att han givits ansvar för frågor som rör G8 – ett medlemskap som Ryssland fäst stor prestige vid.

¹⁸ Se även Vendil Pallin *Russian Military...*, s. 202.

Figur 2. Presidentadministrationens organisation våren 2006

Bland Putins mest inflytelserika rådgivare (*pomosjtjniki*) återfinns Viktor Ivanov, som samordnar kaderfrågor och frågor rörande statlig tjänst – inte minst avseende att förse presidenten med nödvändigt underlag för beslut i dessa frågor.¹⁹ Vid åtminstone två toppmöten mellan Ryssland och EU har Viktor Ivanov deltagit, vilket vittnar om att han troligen har ansvar för säkerhetsrelaterat samarbete med EU. Ivanov har en bakgrund inom KGB och arbetade dessutom i Sankt Petersburg med Putin under Anatolij Sobjak.²⁰ Även Vladimir B. Osipovs har en bakgrund inom KGB. Han gjorde en del av sin karriär inom militära kontraspionaget inom KGB och gick vidare till FAPSI. Sedan 1999 är han chef för det mäktiga Direktoratet för kaderfrågor och statliga utmärkelser. Under detta finns ett antal departement. Bland dessa är Departementet för kaderpolitik inom rättsbevarande organ av intresse. Dess vice chef, V. P. Bolsjakov, deltog t.ex. i Statliga kurirtjänstens (GFS) kollegium vid ett möte där man diskuterade kaderfrågor inom denna tjänst.²¹

¹⁹ Presidentadministrationen (2005c) *O raspredelenii objazannostej mezjdu dolzjnostnymi litsami administratsii prezidenta*, hämtat: 10 april 2006, adress:

<http://www.president.kremlin.ru/articles/duties.shtml>. Denna sida har inte uppdaterats för att avspegla förändringarna som skett sedan juli 2005, något som är tydligt då Dmitrij Medvedev fortfarande listas som chef för Presidentadministrationen. Enligt informationen på samma hemsida finns uppdelningen av ansvarsområden mellan befattningshavarna inom Presidentadministrationen beskrivna i presidentföreskrift nr. 578, den 20 april 2004, med tillägg och ändringar gjorda i presidentföreskrifterna nr. 339, den 26 mars 2005, och nr. 967, den 29 juli 2005.

²⁰ Enligt Mazo *Piterskie protiv...*, s. 87-93, fattas inga beslut om tillsättningar av högre tjänster utan att Ivanov har ett ord med i laget.

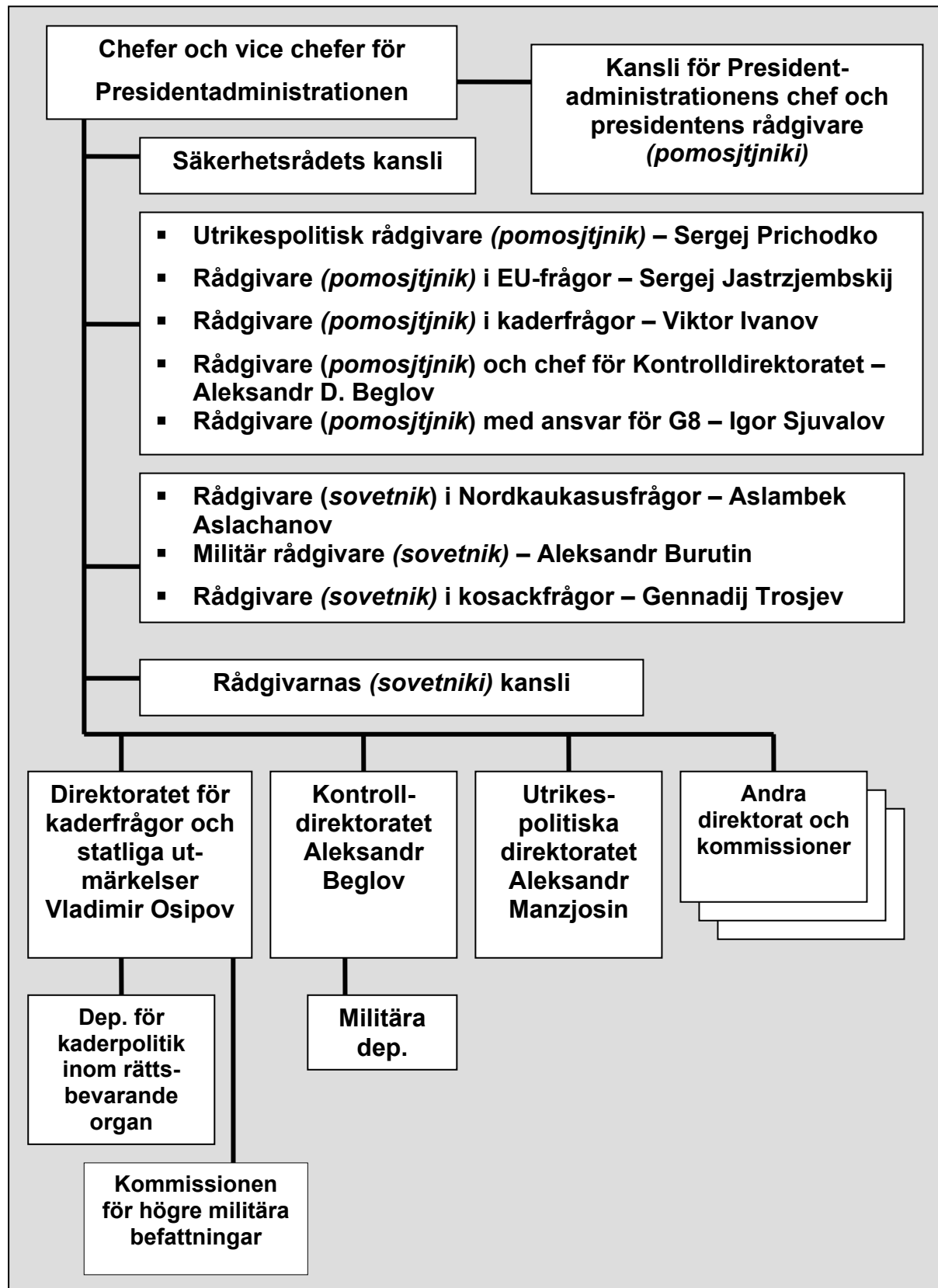
²¹ Gosudarstvennaja feldegerskaja sluzjba Rossijskoj Federatsii (2005) *19 oktjabrja 2005 g. Rassmotreny voprosy: 1.) o sostajanii raboty s kadrami v territorialnyh organach GFS Rossii i ee optimizatsii v ramkach administrativnoj reformy; 2.) ob osnovnyh napravlenijach zakonoproektnoj i normativno-pravovoj dejatelnosti GFS Rossii*, hämtat: 12 februari 2006, adress: <http://www.gfs.ru/?id=64>.

I själva verket är nätverket för beslutsfattande mer omfattande än Figur 3 ger intryck av. Det informella nätverket kompletterar som alltid den formella organisationen. Således har t.ex. Sergej Prichodko, som är utrikespolitisk presidentrådgivare (*pomosjtjnik*) förutom "sitt" Utrikespolitiska direktorat knutit rådgivare till sig som är verksamma utanför Presidentadministrationen. Sergej Karaganov är en rysk säkerhetspolitisk analytiker med mycket hög profil Han är vice chef för Ryska vetenskapsakademiens Europainstitut, blev Prichodkos rådgivare (*sovetnik*) 2001.

Bland de delar av Presidentadministrationen som troligen har ett stort inflytande på säkerhetspolitiskt beslutsfattande kan också Kontroll- och Utrikespolitiska direktoraten nämnas. Utrikespolitiska direktoratets verksamhet samordnas av Prichodko, medan Kontrolldirektoratets chef, Aleksandr Beglov, kombinerar denna tjänst med den som presidentrådgivare i samma frågor. Kontrolldirektoratet har som huvudsakligt ansvarsområde att kontrollera att lagar, dekret och andra beslut implementeras på det vis som var avsett. Detta ger Kontrolldirektoratet en nyckelroll inom Presidentadministrationen. Under en period var också Putin och därefter Patrusjev chefer för Kontrolldirektoratet, som enligt en bedömare vid den här tiden närmast kunde liknas vid ett "mini-KGB".²²

²² Mazo Piterskie protiv... , s. 78.

Figur 3. Schematisk presentation av Presidentadministrationens avdelningar med bäring på säkerhetspolitik

Varken Beglov eller Prichodko har en bakgrund inom KGB. Beglov är byggnadsingenjör och har gjort huvuddelen av sin karriär i Sankt Petersburg och började snabbt klättra på allvar efter att Putin kommit till makten. År 2002 utsågs han till vice guvernör i Sankt Petersburg och året därefter till förste vice presidentsändebud i Nordvästra federala distriktet. I maj 2004 utnämndes han till chef för Kontrolldirektoratet trots att han inte tycks ha någon juridisk eller jämförbar bakgrund. Prichodko är en karriärdiplomat, liksom även företrädare på posten som utrikespolitisk rådgivare till presidenten, Dmitrij B. Rjurikov, var.²³ Även Aleksandr Manzjosin, som är chef för Utrikespolitiska direktoratet kommer från MID.

Det kan även vara värt att notera att varken nuvarande chefen för presidentadministrationen, Sergej Sobjanin, eller hans företrädare, Dmitrij Medvedev hade ett förflutet som KGB-officerare. Inte heller vice chefen för presidentadministrationen, Vladislav Surkov, kommer från KGB. Setjin har, som nämnts ovan, ryktats ha en KGB-bakgrund, men det har inte gått att belägga. Det är således svårt att finna grund för påståendet att Presidentadministrationen skulle vara genomsyrad av för detta KGB-officerare. På vissa poster, inte minst de med en koppling till kaderfrågor, finns en klar överrepresentation av personer ur säkerhets-

²³ Rjurikov lämnade Presidentadministrationen 1997 och återgick 1999 till MID. Han utsågs 2003 till ambassadör i Danmark.

tjänsten. Likaså har många av presidentsändebuden i de federala distrikten kommit från kraftministerierna.

2.2. *Säkerhetsrådet*

Formellt ingår Säkerhetsrådets kansli i Presidentadministrationen där det innehar status av ett huvuddirektorat. Säkerhetsrådet innehar dock en särställning på flera sätt - inte minst utifrån det faktum att dess existens finns omnämnd i konstitutionen.²⁴ Även om möjligheten finns för presidenten att skapa konkurrerande säkerhetspolitiska råd, vilket skedde t.ex. då Jeltsin skapade Försvarsrådet, så framstår ett sådant agerande främst som en onödig extra kostnad som dessutom skapar förvirring i byråkratin. Eftersom det 2005 fortfarande saknades en lag som reglerade Säkerhetsrådets verksamhet så är presidenten fri att utforma rådet efter egna behov och prioriteringar. Så har också skett såväl under Jeltsin som under Putin. Säkerhetsrådets verksamhet regleras framför allt av lagen om säkerhet tillsammans med presidentdekret och förordningar.

Säkerhetsrådet består av tre nivåer. För det första själva Säkerhetsrådet, i vilket beslutsfattare med nyckelansvar inom säkerhetspolitik ingår. Allt som allt har antalet medlemmar i Säkerhetsrådet vuxit till att omfatta 23 personer. Det finns dock en inre krets av tolv ständiga medlemmar, vilka är de enda i Säkerhetsrådet som har rösträtt. Den inre kretsen möts för

²⁴ I artikel 84:zj anges att presidenten "bildar och leder Ryska Federationens Säkerhetsråd, vars status bestäms i federal lag". Inget ytterligare finns angivet om Säkerhetsrådets roll och sammansättning i konstitutionen.

sig en gång i veckan, vanligen lördagar, för att diskutera "operativa frågor". Att göra detta inom kretsen för hela Säkerhetsrådet (som till storleken är som en mindre skolklass) skulle knappast vara effektivt. Vid behov inbjuds dessutom ytterligare tjänstemän att närvara eller göra föredragningar. Säkerhetsrådets samtliga medlemmar möts ungefär en gång i kvartalet för att diskutera frågor av "konceptuell karaktär".²⁵ Denna mötesordning finns klart angiven i artikel 7 och 11 i Säkerhetsrådets förordning.

Det inre Säkerhetsrådets möten har av forskarna Olga Kryshtanovskaya och Stephen White kallats för "lördagsmöten". De gör av någon anledning inte kopplingen till att de personer som ingår är Säkerhetsrådets ständiga medlemmar utan anser att dessa möten är "ytterligare bevis för att Presidenten tenderar att undvika formella möten med personer han finner det svårt att arbeta med".²⁶ Slutsatsen är märklig med tanke på att det är Putin som kontrollerar utnämningen av samtliga de befattningshavare som är ständiga medlemmar (formellt med undantag av talmännen i parlamentet, men i praktiken utövar Kreml troligen ett betydande inflytande även där).

²⁵ Artikel 7 och 11 i Säkerhetsrådets förordning, som åtföljde presidentdekret nr. 726, den 7 juni 2004. Se även intervjun med Säkerhetsrådets sekreterare, Igor Ivanov. Sytjeva (2004) "Osobennosti natsionalnoj bezopasnosti", *Itogi*, nr. 25 (22 juni 2004), s. 17.

²⁶ Kryshtanovskaya och White (2005) "Inside the Putin Court: A Research Note", *Europe Asia Studies*, vol. 57, nr. 7, s. 1068.

Tabell 1. Medlemskap i Säkerhetsrådet våren 2006

Namn	Status	Befattning
Vladimir V. Putin	Ordförande	President
	Ständig medlem	
Igor S. Ivanov	Sekreterare	Säkerhetsrådets sekreterare
	Ständig medlem	
Boris V. Gryzlov	Ständig medlem	Talman i Duman
Sergej B. Ivanov	Ständig medlem	Försvarsminister
Sergej V. Lavrov	Ständig medlem	Utrikesminister
Sergej N. Lebedev	Ständig medlem	Direktör för SVR
Dmitrij A. Medvedev	Ständig medlem	Förste vice premiärminister
Sergej M. Mironov	Ständig medlem	Talman i Federationsrådet
Rasjid G. Nurgaliev	Ständig medlem	Inrikesminister
Nikolaj P. Patrusjev	Ständig medlem	Direktör för FSB
Sergej S. Sobjanin	Ständig medlem	Chef för Presidentadministrationen
Michail Je. Fradkov	Ständig medlem	Premiärminister
Jurij N. Baluevskij	Medlem	Chef för Generalstaben
Kamil Sj. Ischakov	Medlem	Presidentrepresentant för Fjärran Österns federala distrikt
Ilja I. Klebanov	Medlem	Presidentrepresentant för Nordvästra federala distriktet
Aleksandr V. Konovalov	Medlem	Presidentrepresentant i Volgas federala distrikt
Dmitrij N. Kozak	Medlem	Presidentrepresentant i Södra federala distriktet
Anatolij V. Kvasjnin	Medlem	Presidentrepresentant i Sibiriska federala distriktet
Aleksej L. Kudrin	Medlem	Finansminister
Petr M. Latysjev	Medlem	Presidentrepresentant i Urals federala distrikt
Jurij S. Osipov	Medlem	Ordförande i Vetenskapsakademien
Georgij S. Poltavtjenko	Medlem	Presidentrepresentant i Centrala federala distriktet
Vladimir V. Ustinov	Medlem	Riksåklagare
Sergej K. Sjojgu	Medlem	Minister för Ministeriet för nödfallsåtgärder
Jurij Ja. Tjajka	Medlem	Justitieminister

Om Putin således skulle finna någon av de ständiga medlemmarna besvärlig kan han med ett penndrag byta ut denne. I själva verket är denna inre krets således redan handplockad av Putin. Samtliga utnämndes till sina poster sedan han kom till makten – med undantag för

Patrusjev som blev direktör för FSB då Putin blev premiärminister i augusti 1999 och därmed efterträdde honom på denna post.

En andra nivå i Säkerhetsrådet utgörs av dess kansli som ingår i Presidentadministrationen med ett direktorats status. Det sysselsätter mellan 150 och 200 personer och leds av Säkerhetsrådets sekreterare. Under perioder har detta kansli spelat en stor roll i ryskt säkerhetspolitiskt beslutsfattande – främst då Sergej Ivanov var Säkerhetsrådets sekreterare. Under dess nuvarande ledning, Igor Ivanov, spelar Säkerhetsrådets kansli en mer undanskymd roll. Säkerhetsrådets sekreterare har efter den administrativa reformen tre vice sekreterare och tre rådgivare (*pomosjtjniki*). Att samtliga dessa har en bakgrund inom kraftministerierna är knappast ägnat att förvåna med tanke på Säkerhetsrådets ansvarsområde. Det är dock slående att en majoritet har ett förflutet inom säkerhetstjänsterna medan bara en vice sekreterare kommer från MID och en rådgivare från Försvarsministeriet.

Tabell 2. Ledningen för Säkerhetsrådets kansli

Namn	Ställning	Bakgrund
Igor Ivanov	Säkerhetsrådets sekreterare	MID, f.d. utrikesminister
Jurij Zubakov (viceadmiral i reserven)	Vice sekreterare	KGB, f.d. vice direktör för SVR, f.d. ambassadör i Moldova
Sobolev, Valentin (generalöverste)	Vice sekreterare	F.d. förste vice direktör för FSB
Nikolaj Spasskij	Vice sekreterare	MID, f.d. chef för Nordamerikanska avdelningen vid MID
Jurij Averjanov (generallöjtnant)	Rådgivare (<i>pomosjtjnik</i>)	MO, f.d. vice presidentsändebud i Fjärran Österns federala distrikt.
Vladimir Nazarov (generalmajor i reserven)	Rådgivare (<i>pomosjtjnik</i>)	KGB och SVR
Vladislav Sjerstiuk	Rådgivare (<i>pomosjtjnik</i>)	KGB, f.d. generaldirektör för FAPSI

Säkerhetsrådets tredje nivå utgörs av dess interdepartementala kommissioner, som är fora för samordning av politiken inom respektive kommissions ansvarsområde. I slutet av oktober 2005 genomförde Putin en större omorganisation av dessa. Antalet kommissioner minskades från elva till sju stycken.²⁷

1. Interdepartementala kommissionen för OSS-problem
2. Interdepartementala kommissionen för konstitutionell säkerhet
3. Interdepartementala kommissionen för militär säkerhet
4. Interdepartementala kommissionen för samhällelig säkerhet, kamp mot brottslighet och korruption
5. Interdepartementala kommissionen för militär-industriell säkerhet
6. Interdepartementala kommissionen för ekonomisk säkerhet
7. Interdepartementala kommissionen för informationssäkerhet
8. Interdepartementala kommissionen för internationell säkerhet
9. Interdepartementala kommissionen för ekologisk säkerhet
10. Interdepartementala kommissionen för bevarandet av befolkningens hälsa

²⁷ Denna förändring har tidigare beskrivits i Vendil Pallin *Ryskt säkerhetspolitiskt...* . Se även Presidentdekret nr. 1244, utfärdat den 28 oktober 2005.

11. Interdepartementala kommissionen för mobiliseringsförberedelser och mobilisering

I och med Putins presidentdekret i oktober 2005 har Säkerhetsrådet följande utskott:

1. Interdepartementala kommissionen för strategiska planeringsproblem
2. Interdepartementala kommissionen för säkerhet inom den ekonomiska och sociala sfären
3. Interdepartementala kommissionen för samhällelig säkerhet
4. Interdepartementala kommissionen för militär säkerhet
5. Interdepartementala kommissionen för informationssäkerhet
6. Interdepartementala kommissionen för OSS-problem
7. Interdepartementala kommissionen för ekologisk säkerhet

Förändringarna av indelningen av kommissionerna speglar troligen en viss omriktning av Säkerhetsrådets arbete, men också maktförskjutningar inom statsapparaten. Således har Sergej Ivanovs ställning ytterligare stärkts och det faktum att han i praktiken är ansvarig för såväl Väpnade styrkornas som militärindustrins utveckling blir än mer tydligt utifrån kommissionsindelningen ovan. Den nya kommissionen med ansvar för strategisk planering leds av Säkerhetsrådets sekreterare, Igor Ivanov, och skulle kunna bli ett centralt organ för utformningen av rysk säkerhetspolitik. Allt talar dock för att det inte fyller en sådan funktion idag. Igor Ivanov har inte det inflytandet inom rysk politik som skulle borge för att kommissionen skulle få en betydande roll

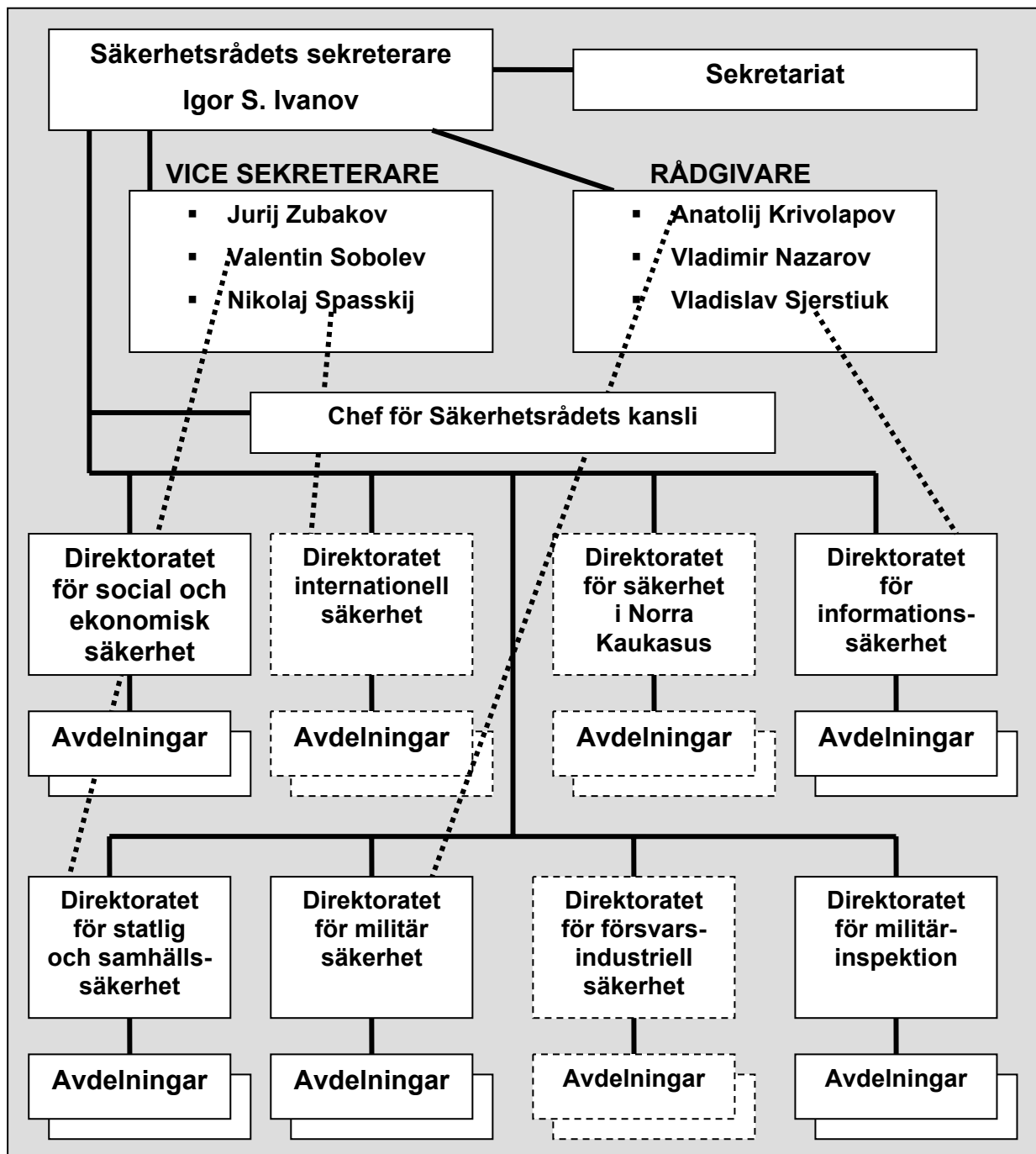
Tidigare offentliggjordes hur Säkerhetsrådets kansli var organiserat, dvs. hur många direktorat som ingick och vilka frågor dessa ansvarade för. Numera är informationen mer begränsad. Utifrån tidigare organisation

samt den förordning som gäller för Säkerhetsrådets kansli och förändringar som gjorts av Säkerhetsrådets interdepartementala kommissioner är det dock möjligt att gissa sig till ungefär hur kansliet är organiserat. I Figur 4 har ett försök till beskrivning av Säkerhetsrådets kansli gjorts. Tre direktorat har streckats eftersom det är osäkert om dessa fortfarande existerar.

Bland de interdepartementala kommissioner som avskaffades i oktober 2005 var kommissionen för internationell säkerhet och kommissionen för militär-industriell säkerhet. Möjligen har Säkerhetsrådet i stället givits till uppgift att koncentrera sig på OSS-frågor (eftersom en sådan kommission finns kvar). Säkerhetsfrågorna i norra Kaukasus hade med all sannolikhet relativt hög prioritet inom Säkerhetsrådets arbete då Rusjajlo var dess sekreterare (Igor Ivanovs företrädare på posten). Säkerheten i Kaukasus är numera troligen främst en operativ angelägenhet för Inrikesministeriet och andra kraftmyndigheter, medan samordningen sköts av Dmitrij Kozak som är presidentsändebud i området.²⁸

²⁸ Se Mazo *Piterskie protiv...*, s. 102-107 för Kozaks bakgrund i Sankt Petersburg och band till Putin.

Figur 4. Säkerhetsrådets kansli

Ekonomisk säkerhet är däremot en fortsatt viktig fråga och därmed finns detta direktorat troligen kvar – möjligen med en tydligare inriktning mot energifrågor. I december 2005 var t.ex. "Rysslands roll i säkrandet av internationell energisäkerhet" ämne för det Säkerhetsrådsmöte för

samtliga medlemmar som äger rum ungefär en gång i kvartalet. Likaså torde Direktoratet för informationssäkerhet leva kvar. Dessa frågor har koordinerats av Vladislav Sjerstiuk, som också var en av männen bakom den informationssäkerhetsdoktrin som Ryssland antog i september 2000. Sjerstiuk var tidigare vice sekreterare i Säkerhetsrådet, men är allt sedan den administrativa reformen genomfördes rådgivare (*pomosjtnik*) till sekreteraren. Allt talar dock för att han fortsätter att handha informationssäkerhetsfrågorna. Det finns också en interdepartemental kommission för informationssäkerhet som med all sannolikhet leds av Sjerstiuk.²⁹

2.3. *Regeringen*

Även om ingen omfattande genomgång av karriärbakgrund för minstrar och myndighetschefer inom regeringssfären av den verkställande makten har gjorts för denna rapport, ger även en ytlig genomgång vid handen att tjänstemän med ett förflutet inom KGB liksom även personer med en karriär i Sankt Petersburg har varit gynnade under Putin. Det är heller inte ovanligt att personer på nyckelpositioner kombinerar en säkerhetstjänstbakgrund med att ha gjort karriär i Sankt Petersburg.

Premiärminister är sedan mars 2004 Michail Je. Fradkov. Hans utnämning kom för många som en överraskning och som hans främsta egenskap brukar anges hans obrutna lojalitet gentemot Putin. Fradkov

²⁹ Förteckningarna över kommissionernas medlemmar anger bara befattning, ej namn. För Interdepartementala kommissionen för informationssäkerhet anges att

började sin karriär inom utrikeshandelbyråkratin inom Sovjetunionen. I maj 1999 blev Fradkov handelsminister. Redan ett år senare utnämndes han till förste vice sekreterare i Säkerhetsrådet, med andra ord blev Sergej Ivanov hans nye chef. Knappt ett år senare utnämndes han till direktör för Federala skattepolitistjänsten. Fradkov har således ingen KGB-karriär bakom sig, men väl en bakgrund inom Säkerhetsrådet och Federala skattepolitistjänsten.

En av tre vice premiärministrar är Sergej B. Ivanov, som kommer från KGB och SVR. Den förste vice premiärministern, Dmitrij A. Medvedev var tidigare chef för Presidentadministrationen. Då han utsågs till den tjänsten var han ett nytt namn för de flesta – en föga känd jurist som gjort huvuddelen av sin karriär i Sankt Petersburg. Även utbildnings- och vetenskapsministern, Andrej A. Fursenko började sin bana i Sankt Petersburg. Andra ministrar tycks ibland ha erbjudits jobbet snarast som en mjuk landning då Putin önskat avlägsna dem från guvernörs- eller andra poster. Exempel på detta skulle kunna vara ministern för regional utveckling, Vladimir A. Jakovlev, som visserligen har en bakgrund i Sankt Petersburg, men snarast var en motståndare till Putins mentor, Anatolij Sobjak.

Med andra ord finns inga före detta KGB- eller FSB-officerare bland ministrarna som inte räknas till kraftministeriesfären. Bilden förändras inte nämnvärt vid en analys av nivån direkt under respektive minister,

dess ordförande "Säkerhetsrådets sekreterares rådgivare", vilket i detta fall torde vara likvärdigt med Vladislav Sjerstiuk.

dvs. av vice ministrarna och deras bakgrund. Däremot är det tydligt att en KGB- eller FSB-bakgrund räknas som en tillgång vid tillsättning av chefer för myndigheter som hanterar områden som har säkerhetsanknytning. Ett exempel är chefen för Federala tjänsten för informationsteknologi, som lyder under Ministeriet för informationsteknologi och samband. Vladimir G. Matiuchin började sin karriär inom KGB och tidigare var generaldirektör för FAPSI. Valerij N. Saleev, chef för Federala tjänsten för tillsyn av transportsfären, som lyder under Transportministeriet, började sin karriär inom KGB på 70-talet.

Det finns även exempel på en rad myndighetschefer med ett förflutet inom Väpnade styrkorna. Den mest namnkunnige av dessa är Konstantin B. Pulikovskij, som bland annat tjänstgjort som befälhavare för ryska styrkorna i Tjetjenien och därefter som presidentsändebud i Fjärran Österns federala distrikt. Pulikovskij utsågs i december 2005 till chef för Federala tjänsten för ekologisk, teknologisk och atomenergitillsyn, som är en självständig myndighet och lyder inte under något ministerium. Ett annat exempel är Aleksandr A. Jurtjik, som är chef för Federala agenturen för flygtransporter, lydande under Transportministeriet. Jurtjik är officer och ansvarade inom Försvarsministeriet för samordning av militära och civila flygningar. Chefen för Federala tjänsten för tillsyn inom sambandssfären, Valerij N. Bugaenko, har ett förflutet inom Väpnade styrkorna (Strategiska robottrupperna) där han nått den militära graden generallöjtnant. Hans myndighet lyder under Ministeriet för informationsteknologi och samband.

En fullständig analys av kaderpolitiken på nivåerna därunder inom regeringen och de olika myndigheterna har inte gjorts. Med ledning av hur tillsättning skett av tjänster inom Presidentadministrationen finns det anledning att särskilt analysera avdelningar inom ministerier och myndigheter som ansvarar för personalpolitik samt de som ansvarar för interna säkerheten. Det är troligen här samt möjligen även på poster med ansvar för utrikeshandel, ekonomisk säkerhet och OSS-samarbete som KGB-officerare kan återfinnas. Samtidigt skall det understrykas att varken den genomgång som här gjorts av Presidentadministrationen eller den av regeringen har gett vid handen att KGB skulle ha "tagit över".

3. Rysslands kraftministerier

I rysk press används ofta begreppet "kraftministerier" (*silovye ministerstva*), "kraftmyndigheter" (*silovye ведомstva*), "kraftstrukturer" (*silovye struktury*) eller "presidentblocket" (*prezidentskij blok*) mer eller mindre synonymt.³⁰ Sällan eller aldrig är termen definierad, men ryska läsare torde ha en relativt god känsla för vilka ministerier, myndigheter och aktörer som avses. Dessa institutioner och aktörer är av kritisk betydelse i rysk politik, inte minst då Ryssland är ett land som de senaste femton åren befunnit sig i stark förändring med all den instabilitet och osäkerhet som detta medför.

Kraftministerierna har representerat en maktresurs. Deras lojalitet har varit av central betydelse för den som vill inneha positionen som Rysslands ledare. De är en maktresurs dels i kraft av att flera av dem har väpnad trupp inom sin organisation, dels i kraft av att de insamlar och levererar information till landets ledning och tillhandahåller andra vitala tjänster såsom livvaktsskydd och säker informationshantering. Dessutom ingår ministerier och myndigheter som det är kritiskt att ingen konkurrent om makten vinner kontroll över. Det är förklaringen till varför dessa myndigheter står under direkt presidentkontroll, deras chefer utses av presidenten och det även är han som godkänner vice chefer och kraftministeriernas inre organisation och arbetssätt.

Således är parlamentets möjlighet att kontrollera och utöva inflytande över dessa ministerier och myndigheter ytterligt begränsad. Det är inte presidentens önskemål att parlamentet utövar något som helst inflytande över dem. Även regeringens inflytande är begränsat. Den har i teorin viss möjlighet att påverka kraftministerierna i termer av budgettilldelning. I praktiken har dock presidenten sista ordet även i denna fråga. Inga betydande nedskärningar eller ökningar av ett kraftministeriums budget sker helt på regeringens initiativ utan det är presidenten som håller sådana avgöranden i sin hand. Tack vare att Putin i princip helt kontrollerar parlamentet kan inte heller budgetinstrumentet sägas användas för att utöva inflytande över kraftministerierna av underhuset, som enligt konstitutionen godkänner statsbudgeten varje år.

3.1. Definition

Termen kraftministerier uppkom således främst som ett vagt definierat samlingsbegrepp för ministerier och myndigheter som var centrala vad gäller att garantera utrikes och inrikes säkerhet. Senare har olika försök gjorts att definiera närmare vilka kraftmyndigheterna är för att kunna använda detta som ett analytiskt begrepp när rysk säkerhetspolitik studeras. Till exempel har Nikolai Petrov, som specialiserat sig på att undersöka kopplingen mellan kraftministerierna och Putins federala reform, valt att koncentrera sig på huruvida berörda myndigheter för-

³⁰ Det ryska ordet "*sila*" (kraft) kan även översättas med "styrka". Därför används ibland även uttrycket "styrkeministerier" eller "styrkemyndigheter". I denna rapport har dock "kraftministerier" valts som översättning och används genomgående.

fogar över trupp.³¹ Forskaren Bettina Renz utvecklade denna definition i sin artikel om "*Russia's 'Force Structures'*":

Force structures are defined as ministries and other institutions within the federal system of executive power that have under their command uniformed personnel and/or command of their own militarized or armed formations.³²

Fördelarna med denna definition, framför allt som Renz använder den längre fram i sin artikel, är att den fokuserar på huruvida ministeriet eller myndigheten i fråga har militär personal lydande under sig. Svagheten i definitionen ligger i svårigheten att få insyn i huruvida en myndighet har militär personal, huruvida det rör sig om förband som skulle kunna användas i krig eller om det bara är ett sätt för myndigheten i fråga att vinna prestige. Betoningen av "uniformerad personal" är också besvärlig. Rysk trafikpolis är uniformerad liksom brandkårspersonal (dessa lyder under Inrikesministeriet respektive Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder). Det är också tydligt att Renz inte helt följer definitionen eftersom t.ex. ryska Federala tulltjänsten inte behandlas i hennes artikel, trots att dess personal är uniformerad och i viss mån även beväpnad.

Ett ytterligare möjligt kriterium skulle ha kunnat vara huruvida chefen för respektive ministerium eller myndighet ingår i Säkerhetsrådet som, åtminstone i teorin, borde vara ett centralt forum för säkerhetspolitiska beslut. Säkerhetsrådets sammansättning har dock varierat väsentligt

³¹ Petrov (2002) *Power Ministries and Federal Reform in Russia*, hämtat: 9 February 2006, adress: http://www.csis.org/media/csis/pubs/pm_0282.pdf.

³² Renz "Russia's Force Structures..." , s. 561.

sedan det instittades. Av de ministerier och myndigheter som beskrivs här var endast sju (Utrikesministeriet, Försvarsministeriet, Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder, Inrikesministeriet, Justitieministeriet, Federala säkerhetstjänsten och Utrikesunderrättelsetjänsten) företrädna i Säkerhetsrådet i februari 2006. Samtidigt är det tydligt att chefer för vissa myndigheter som sällan eller aldrig varit representerade i Säkerhetsrådet stundtals har haft ett betydande inflytande över säkerhetspolitiken – inte minst genom att förse presidenten med underlag för beslutsfattande (det mest tydliga exemplet är Federala skyddstjänsten).³³

En annan möjlighet vore att behandla samtliga arvtagare efter KGB som kraftministerier. Därmed skulle FSB, SVR, FSO och GUSP ingå. Det skulle dock utesluta en rad ministerier – till exempel Försvarsministeriet och Inrikesministeriet – som helt klart bör behandlas under rubriken. Det finns även en underförstådd definition som ibland tycks ligga till grund för hur skribenter behandlar begreppet: allt skribenten tycker illa om i rysk politik såsom säkerhetstjänster, korruption, KGB och kopplingar till organiserad brottslighet klumpas då ihop under begreppet kraftministerier.

³³ Helt klart ingår de flesta underrättelse- och säkerhetstjänsterna i definitionen. I denna rapport har ingen strikt uppdelning gjorts mellan underrättelse- och säkerhetstjänster. Ambitionen har varit att i möjligaste mån ange vilken verksamhet som en myndighet huvudsakligen ansvarar för. Till exempel är SVR i allt väsentligt en underrättelsetjänst medan FSO primärt är en säkerhetstjänst. FSO har dock även visst underrättelseansvar och i fallet FSB är uppdelningen än mer problematisk att göra eftersom FSB rymmer båda funktionerna.

Det intressanta för denna studie är snarast om myndigheterna betraktas som en strategisk styrkeresurs inom rysk politik och då kanske främst i perspektivet att säkra sin egen maktställning. Det är tydligt att enligt hur begreppet används i rysk press är det som förenar kraftmyndigheterna att det är myndigheter som ryska politiker är ytterligt angelägna om att behålla eller vinna kontroll över. För att undvika att hamna i hårklyverier om huruvida ett visst ministerium eller myndighet förfogar över väpnad trupp och uniformerad personal har därför denna studie utgått ifrån att kraftmyndigheter är de ministerier och myndigheter som är direkt underställda presidenten. Därmed inkluderas både Utrikesministeriet och Direktoratet för administrativa angelägenheter. De förfogar såvitt är känt inte över beväpnad personal (än mindre över väpnad trupp), men är uppenbarligen institutioner som presidenten vill behålla kontrollen över. Utrikesministeriet är viktigt då det gäller att implementera rysk utrikespolitik och Direktoratet för administrativa angelägenheter är en strategisk resurs eftersom denna institution förfogar över egendom och distribuerar förmåner till statliga tjänstemän och folkvalda – ett väsentligt verktyg för den som vill behålla makten i rysk politik.

3.2. Kraftministerierna efter Sovjetunionens fall

KGB var på många sätt en symbol, tillsammans med Kommunistpartiet, för det gamla sovjetiska politiska systemet och den omfattande kontrollen av dess medborgare. Redan före Sovjetunionens fall stod det klart att KGB stod högt upp på listan bland de institutioner som de nya politiska krafterna, främst företrädare av Ryska rådsrepublikens ledning,

avsåg att förändra. KGB hade varit ett av Kremls verktyg för att motarbeta politiker som Jeltsin och när KGB:s chef, Vladimir Krjutjkov, dessutom spelade en av huvudrollerna i Augustikuppen 1991 stod det utom tvivel att KGB stod inför ett stålbad i och med att Sovjetunionen föll och Jeltsin intog Kreml som ledare för ett självständigt Ryssland.³⁴

I ett första steg avknoppades tre delar av KGB: dess utrikes underrättelsetjänst, dess signalspaning (och kommunikationssäkerhetstjänst) samt dess gränstrupper. Samtliga dessa hade genomfört sin verksamhet relativt självständigt inom KGB. KGB:s första huvuddirektorat, som ansvarade för utrikes underrättelsetjänst, blev först ett självständigt organ i form av Centrala underrättelsetjänsten (*Tsentralnaja sluzjba razvedki, TsSR*). I december 1991 blev det en självständig myndighet, Utrikesunderrättelsetjänsten, SVR.³⁵ Dess dåvarande chef, Jevgenij Primakov, brukar nämnas som hjärnan bakom planen att undvika att SVR drogs med i turbulensen kring KGB. Som kandidatmedlem i Politbyrån och ledamot av Vetenskapsakademien hade han ett betydande inflytande.³⁶

³⁴ Se t.ex. Dunlop (1993) *The Rise of Russia and the Fall of the Soviet Empire* (Princeton, New Jersey, Princeton University Press), s. 256-257.

³⁵ Detta skedde formellt i december i och med presidentdekret nr. 293, den 18 december 1991, men redan tidigare under hösten hade KGB:s första huvuddirektorat blivit ett självständigt organ i form av Centrala underrättelsetjänsten (*Tsentralnaja sluzjba razvedki, TsSR*), som med andra ord bara ombildades till SVR den 18 december 1991.

³⁶ Det kan också vara särskilt värt att notera att Jevgenij Primakov inte hade gjort sin karriär som underrättelseofficer.

Signalspaning och kommunikationssäkerhet (KGB:s åttonde huvuddirektorat och femtonde direktorat) omvandlades till Regeringens kommunikationskommitté, KPS, efter Augustikuppen 1991.³⁷ Den leddes av generallöjtnant Aleksandr Starovojtov och omvandlades till FAPSI, Federala agenturen för skydd av regeringskommunikationer och information i december 1991. Starovojtov fortsatte att vara dess direktör ända till december 1998. FAPSI var så länge det existerade ett inflytelserikt kraftministerium, men förföljdes också av korruptionsrykten. Möjligen var det senare en del av anledningen till att FAPSI delades upp på FSB, FSO och SVR i mars 2003.

Gränstrupperna leddes av ett av KGB:s huvuddirektorat, som efter Augustikuppen 1991 ombildades till en Kommitté för skyddet av Sovjetunionens gränser, under ledning av Ilja Kalinitjenko, som också blev befälhavare för Gränstrupperna.³⁸ Under 1993 blev Andrej Nikolaev befälhavare för Gränstrupperna och därmed började en viktig, expansiv period i dessas utveckling. Redan i december 1994 bildades en självständig myndighet, Federala gränstjänsten, FPS. Under en period gjorde FPS t.o.m. anspråk på att få ansvar för att inte bara bevaka utan även försvara Rysslands gränser – dvs. ett uppdrag som normalt varit reserverat för Väpnade styrkorna och som hade inneburit att Gränstrupperna skulle ha behövt väsentligt tyngre beväpning. Denna tvistefråga mellan

³⁷ Yasmann (1992) "The KGB and Internal Security", *RFE/RL Research Report*, vol. 1, nr. 1, s. 19.

³⁸ *Ibid.*

FPS och Försvarsministeriet löstes dock till det senares fördel i mars 2003 då FPS upplöstes och Gränstrupperna överfördes till FSB.

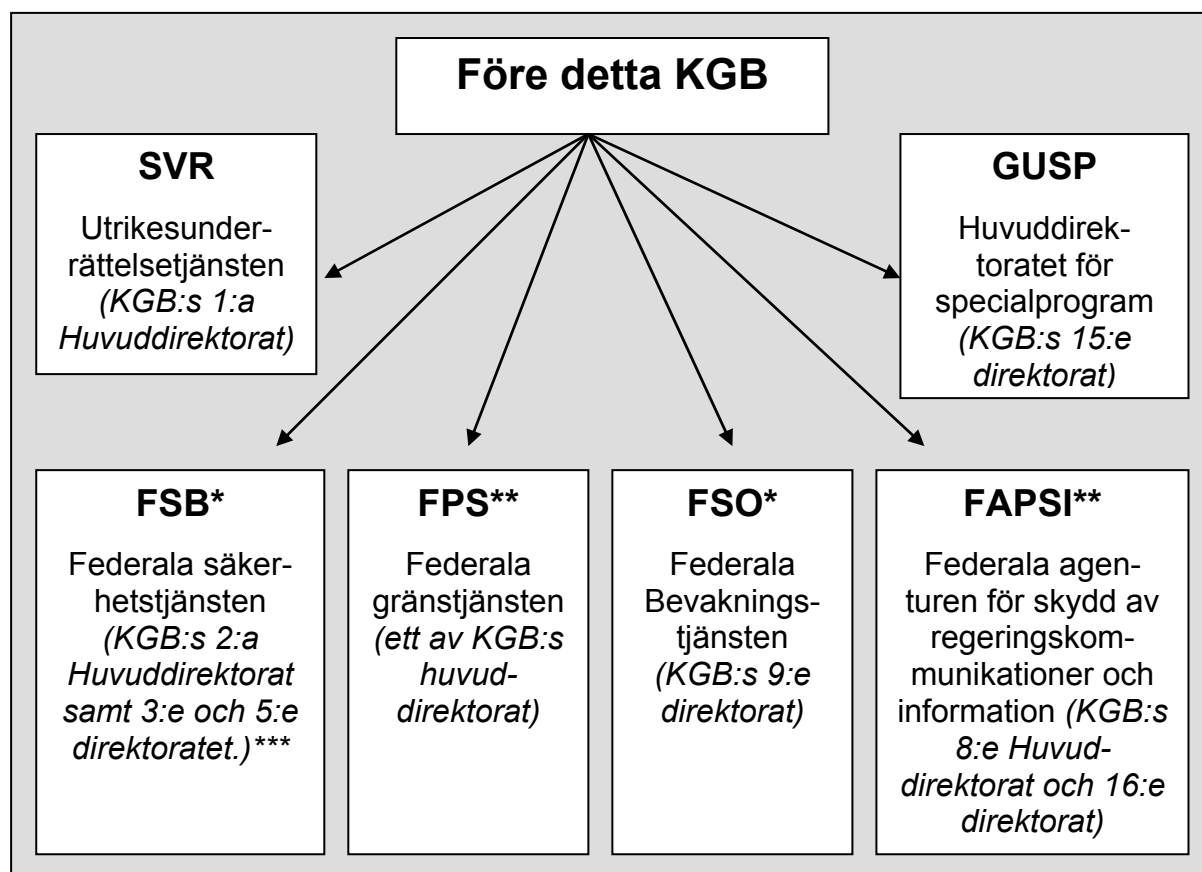
Resten av KGB:s framtid var mer osäker vid årsskiftet 1991/92 och framöver. Initialt efter Augustikuppen utsågs Vadim Bakatin till chef för det som blev kvar av KGB, i förstone omdöpt till Interrepublikanska säkerhetstjänsten, MSB, efter att ovan beskrivna avknoppningar ägt rum.³⁹ En av hans första åtgärder var att upplösa det beryktade Z-direktoratet ansvarigt för "att skydda konstitutionella ordningen". I praktiken var det detta direktorat som varit ansvarigt för att övervaka politisk, religiös och social verksamhet och för att förfölja dissidenter. Efter att Konstitutionsdomstolen motsatt sig ett försök att bilda ett "superministerium" bestående av såväl det som var kvar av KGB som Inrikesministeriet, ett Inrikes- och säkerhetsministerium, bildade Jeltsin Säkerhetsministeriet, MB, och Inrikesministeriet levde kvar som självständigt ministerium. Säkerhetsministeriet ombildades till Federala kontraunderrettelsetjänsten, FSK, i december 1993. I april 1995 omvandlades FSK till Federala säkerhetstjänsten, FSB.

En annan del som bröts ut ur KGB var dess nionde direktorat som ombildades till Huvudskyddsdirektoratet, GUO, med ansvar för att skydda högre befattningshavare och då främst presidenten. Under en period fick Presidentens säkerhetstjänst, som ingick i GUO, stor uppmärksamhet då dess chef, Aleksandr Korzjakov, ansågs vara en av de

³⁹ *Ibid.*

män som stod president Jeltsin närmast. Han avskedades dock sommaren 1996 och i samma veva ombildades GUO till Federala skyddstjänsten, FSO. Även KGB:s femtonde direktorat, med ansvar för mobiliseringsförberedelser för landets högsta ledning, blev en självständig myndighet, Huvuddirektoratet för särskilda program, GUSP. Det har inte gått att fastställa med säkerhet när det bildades och vilket organ som tidigare ansvarade för dess verksamhet. Den första förordningen för GUSP publicerades med åtföljande presidentdekret i mars 1996.⁴⁰

Figur 5. KGB:s arvtagare

* FSB fr.o.m. 1995. Tidigare Säkerhetsministeriet t.o.m. 1993 och FSK (Federala Kontraspionagetjänsten) till 1995. FSO fr.o.m. 1996. Tidigare GUO (Huvudbevakningsdirektoratet).

⁴⁰ Presidentdekret nr. 349, den 9 mars 1996.

** FPS inordnades under FSB och FAPSI delades upp mellan FSB, SVR och FSO i mars 2003.

*** KGB:s 2:a Huvuddirektorat ansvarade för inrikes säkerhet och kontrapionage, det 3:e direktoratet för militärt kontrapionage och det 5:e för politiska frågor och ideologin (var det direktorat som bl.a. ansvarade för att bekämpa dissidenter).

Förutom KGB:s arvtagare fortsatte ett antal sovjetiska ministerier och myndigheter sin existens som ryska motsvarande. Bland ministerierna bildades således Utrikesministeriet, Försvarsministeriet, Inrikesministeriet och Justitieministeriet i huvudsak på basis av sina sovjetiska föregångare. Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder, MTjS, började som en kommitté under ledning av Sergej Sjojgu. När ministeriet bildades i januari 1994 blev Sjojgu dess minister. Bland myndigheterna fortsatte Statliga kurirtjänsten på basis av motsvarande myndighet från sovjettiden. Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel, FSKN, bildades däremot som en ny självständig myndighet först 2003 och då delvis på basis av en enhet inom Inrikesministeriet som haft motsvarande uppgifter. Presidentens direktorat för administrativa frågor, UDPRF, anser intressant nog att dess historiska rötter går tillbaka till ryska tsarens Ministerium för det kejserliga hovet (*Ministerstvo imperatorskogo dvora*), som upphörde att existera 1917-1918. Det finns dock en föregångare till UDPRF även från sovjettiden, även om verksamheten då var mer splittrad på affärsdrivande och förvaltande enheter under Kommunistpartiets Centralkommitté, Ministerrådet osv. Den sista chefen för denna verksamhet under Kommunistpartiets Centralkommitté var Nikolaj Krutjina, som begick självmord efter

Augustikuppen – troligen på grund av att en betydande del av hans fögderi varit inblandad i affärer som illa tålde en genomlysning.⁴¹

Förutom de myndigheter som beskrivits ovan kan tilläggas att ett fåtal myndigheter existerat under en kort period och sedan inkorporerats i andra ministerier och myndigheter (ett känt exempel är den Federala skattepolisen som inordnades som en avdelning i Inrikesministeriet som ett resultat av ett presidentdekret i mars 2003). Putins ommöblering av kraftministerierna i mars 2003 innebar att ett antal myndigheter underställdes ministerier och således formellt inte längre är direkt underordnade presidenten (inte minst gällde detta ett antal försvarsmyndigheter som underordnades Försvarsministeriet). Med andra ord är beskrivningen ovan av vilka kraftmyndigheter som existerat sedan 1991 inte fullständig, men den ger en god bakgrund för de resonemang som förs längre ner i texten.

Det kan dock redan här förtjäna det att påpekas att den turbulens som rådde efter Sovjetunionens fall inom säkerhetstjänsterna bidrog till att många före detta officerare inom KGB och andra myndigheter sökte arbete utanför sin traditionella sfär. KGB:s arvtagare blev således snabbt djupt involverade i Rysslands framväxande marknadsekonomi.⁴² Till exempel lämnade många KGB för att starta egna bevakningsföretag eller för att arbeta inom framväxande större bolag med bevaknings- och

⁴¹ Huskey (1999) *Presidential Power in Russia* (Armonk, New York, M.E. Sharpe), s. 51-52.

säkerhetsfrågor. Det finns också skäl att anta att en del av dessa privata livvaktbolag också blev delvis inblandade i organiserad brottslighet (även om gränsdragningen mellan brottslig och legitim företagsverksamhet efter Sovjetunionens fall ofta var flytande).⁴³ Andra officerare inom KGB och SVR hade en juridisk eller annan utbildning som visade sig användbar på en civil marknad. Det var med andra ord inte bara Putin som sökte sig till ett nytt arbete inom civil administration och bland privata bolag efter 1991.

3.3. Putins federala reform 2000

Kort efter att Putin kommit till makten genomförde han en större så kallad federal reform. Bakgrunden till denna var en stigande frustration i Kreml under Jeltsinåren med den växande självständigheten och självväldigheten som många federationssubjekt uppvisade gentemot Moskva. Denna tog sig uttryck i alltifrån att regional lagstiftning motsade federal sådan till att för Kreml misshagliga ledare styrde sina federationssubjekt nästan som självständiga stater i staten. När Putin kom till makten hade ett antal republiker inom federationen antagit egna grundlagar som inte överensstämde med Rysslands grundlag. Den

⁴² Yasmann (1993) "The Role of the Security Agencies in the October Uprising", *RFE/RL Research Report*, vol. 2, nr. 44, s. 15.

⁴³ Som ett exempel kan nämnas att Anatolij Trofimov, en före detta chef för ett KGB-direktorat och senare verksam inom Presidentens säkerhetstjänst, mördades våren 2005 utanför sitt hem. Han hade lämnat säkerhetsorganen och övergått till privata bevakningsbranschen 1996. Av allt att döma var mordet en uppgörelse med kopplingar till den undre världen, Zjegov, *et al.* (2005) *General FSB pogib kak normalnyj muzjik*, hämtat: 11 april 2005, adress: <http://www.kommersant.ru/doc.html?docId=568898>. Se även *Knight Spies without Cloaks...*, s. 57-59.

federala reformen var Putins första steg för att inrätta en så kallad maktvertikal och begränsa regionalt inflytande.

Putins recept, som han troligen varit med att bereda under sin tid som tjänsteman i Presidentadministrationen och senare i Säkerhetsrådet, var att inordna samtliga Rysslands 89 federationssubjekt i sju federala distrikt. Dessa federala distrikt skulle styras av sju presidentsändebud som utsågs av presidenten. Den federala reformen berörde i första hand kraftministerierna. Tanken var att de skulle vara Kremls verktyg för att stärka sin kontroll över federationssubjekten. Det var därför egentligen inte så besynnerligt att fem av de sju första presidentsändebuden hade en bakgrund inom kraftministerierna – något som tilldrog sig stor uppmärksamhet vid deras utnämning – och att de federala distriktens gränser bildades på basis av Inrikesministeriets administrativa indelning av sin territoriella organisation.⁴⁴

Det är svårt att göra en entydig utvärdering av hur väl de federala distrikten tjänat sitt syfte och det skiljer också väsentligt mellan olika distrikt. I praktiken har det framför allt inneburit ytterligare en administrativ nivå i den ryska byråkratin och därmed medföljande ytterligare tjänstemän. Helt klart har distrikten inneburit ytterligare

⁴⁴ En första beskrivning av huvuddragen i federala reformen fanns i Leijonhielm, *et al.* (2000) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv: En förnyad bedömning*, Stockholm, FOA, Användarrapport, november 2000, FOA-R--00-01758-170--SE, s. 31-33. En mer utförlig beskrivning samt en utvärdering av reformen finns att tillgå i Leijonhielm, *et al.* (2003) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv - en förnyad bedömning 2002*, Stockholm, FOI, Användarrapport, februari 2003, FOI-R--0811--SE, s. 33-36. Se även Leijonhielm, *et al.* *Rysk militär förmåga...*, s. 39-40 för en kort uppdatering.

karriärmöjligheter för tjänstemän inom kraftministerierna. Den ryske forskaren Nikolaj Petrov, som troligen är den som mest i detalj studerat de federala distrikten och dessas utveckling, har liknat rörligheten och möjligheterna att snabbt klättra på karriärstegen som federala reformen inneburit för kraftministeriernas tjänstemän vid den som uppkommer under krig.⁴⁵ Om man kopplar denna slutsats till det faktum att kraftministeriernas tjänstemän dessutom i hög grad har utnämnts till civila positioner inom andra ministerier och institutioner än den militära och säkerhetstjänstsfären, så står det klart att en karriär inom dessa tjänster idag snabbt kan löna sig mycket väl.

3.4. Putins omstöpning av kraftministerierna 2003-2004

I mars 2003 genomförde Putin en reformering som berörde i princip alla kraftministerierna direkt eller indirekt.⁴⁶ Till att börja med upphörde Federala gränstjänsten att existera som självständig myndighet och inordnades under FSB, där det blev ett av myndighetens huvuddirektorat. Chef för detta blev en av två förste vice direktörer för FSB. I stor utsträckning har Gränstrupperna behållit mycket av sin självständighet även inom FSB,⁴⁷ men deras chef är inte längre medlem av Säker-

⁴⁵ Petrov (2005) *Siloviki in Russian Regions: New Dogs, Old Tricks*, hämtat: 10 May 2005, adress: <http://www.pipss.org/document331.html>.

⁴⁶ Förändringarna av kraftministerierna har tidigare beskrivits i Leijonhielm, *et al.* *Rysk militär förmåga...*, s. 48-53.

⁴⁷ Gränstjänst inom FSB har t.ex. en egen hemsida på Internet som är separat från FSB: <http://fps.fsb.ru/>

hetsrådet (vilket chefen för FPS varit). För FSB innebar detta att dess personal och budget ökade markant i omfattning.⁴⁸

En annan myndighet som upphörde att existera i samma veva var FAPSI. Dess verksamhetsområden delades upp mellan FSB, FSO och SVR. Signalskyddet och ansvaret för regeringskommunikationer tilldelades FSO, medan signalspaning med all sannolikhet delades upp i en inrikes del som tillföll FSB och en utrikes som hamnade under SVR:s egid.⁴⁹ Även de signaltrupper, cirka 50 000 man, som FAPSI hade ansvarat för överfördes till FSO. Detta ökade FSO:s betydelse markant eftersom FSO i praktiken fick ansvar för Kremls kommunikationsnät – en ytterligt känslig funktion.

Dessutom tillkännagavs att en ny myndighet inrättats: Statliga kommittén för kontroll av narkotikahandel. Denna ombildades snart till Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel (FSKN) och till dess chef utsågs Viktor Tjerksov, som av många utpekats som en av Putins närmaste män. Samtidigt avskaffades Federala skattepolitistjänsten. Denna funktion överfördes till Inrikesministeriet där en ny enhet inrättades, Federala tjänsten för ekonomiska brott och skattebrott. Chefen för denna skulle samtidigt inneha rangen vice inrikesminister.⁵⁰ FSKN

⁴⁸ I ett slag tredubblades FSB:s personal och budget, *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 9 (14-20 mars) 2003, s. 1.

⁴⁹ Se Presidentdekret nr. 1013, den 7 augusti 2004, och åtföljande förordning för FSO där det framgår att FSO övertagit ansvaret för signalskydd. Se också avsnitt 4.7 Federala skyddstjänsten (FSO), s. 128ff.

⁵⁰ Presidentdekret nr. 323, den 11 mars 2003.

övertog dock en betydande del av Federala skattepolisjäns tens personal och huvuddelen av dess infrastruktur i form av byggnader etc.⁵¹

Samtliga chefer för de avskaffade tjänsterna landade dock relativt mjukt. Direktören för FPS, Konstantin Totskij, blev Rysslands ambassadör vid NATO i Bryssel, medan direktören för Skattepolisen, Michail Fradkov utnämndes till Rysslands ambassadör vid EU i Bryssel (och ett år senare till premiärminister). Generaldirektören för FAPSI, Vladimir Matiuchin, utnämndes till förste vice försvarsminister och ordförande i Statliga kommittén för försvarsbeställningar. Både Totskij och Matiuchin befordrades dessutom till armégeneraler.⁵²

Omstruktureringen av kraftministeriesfären fortsatte även under 2004, men då troligen främst som en del av den administrativa reformen. Ett antal kraftmyndigheter som tidigare stått under direkt presidentkontroll skulle istället komma att lyda under ministerier. Framför allt gällde förändringen försvarsanknutna organ. Således överfördes Järnvägstrupperna, som omfattade cirka 50 000 man, till Försvarsministeriet i mars 2004 och Federala tjänsten för Järnvägstrupperna upphörde att existera som självständig myndighet.⁵³

⁵¹ Presidentdekret nr. 306 och 307 den 11 mars 2003.

⁵² Presidentdekret nr. 305, 320 den 11 mars 2003. Totskij befordrades till armégeneral redan på Väpnade styrkornas dag, Presidentdekret nr. 238, den 23 februari 2003. Se även *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 23 (11-17 juli) 2003, s. 1, 2. Matiuchin blev i juni 2004 utnämnd till chef för Federala agenturen för informationsteknologi, som inte är en kraftmyndighet utan sorterar under Ministeriet för informationsteknologi och kommunikation.

⁵³ Först i slutet av 2004 hade Järnvägstrupperna överförts i sin helhet till Försvarsministeriet. De utgör numera en del av Försvarsministeriets underhållstjänst (*tyla*).

Likaså överfördes Federala tjänsten för specialbyggnationer till Försvarsministeriet i mars 2004. Den inordnades dock inte i ministeriet utan blev en agentur underordnad ministeriet, Federala agenturen för specialbyggnationer.⁵⁴ Den blev därmed en av fyra myndigheter (en agentur och tre tjänster) som är underordnade Försvarsministeriet. Statliga kommittén för försvarsbeställningar döptes om till Federala tjänsten för försvarsbeställningar i mars 2004. Samtidigt blev Statliga kommittén för militärteknologiskt samarbete med utländska stater istället Federala tjänsten för militärteknologiskt samarbete. Statliga teknologiska kommissionen döptes om till Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll. Alla tre underordnades Försvarsministeriet.⁵⁵

Ytterligare en förändring inom kraftministeriesfären bestod i att Kommittén för finansiell övervakning omorganiserades till Federala tjänsten för finansiell övervakning och underordnades Finansministeriet. Denna myndighet upphörde därmed formellt att tillhöra kraftministeriesfären.⁵⁶

I och med förändringarna inom loppet av ett år, från mars 2003 till och med mars 2004, hade floran av ministerier och myndigheter som lydde direkt under presidenten således reducerats kraftigt. Från att tidigare ha omfattat cirka tjugo ministerier och myndigheter hade antalet krympt till

⁵⁴ Presidentdekret, nr. 314, den 9 mars 2004.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ *Ibid.*

tolv. Samtidigt hade flera av de kraftmyndigheter som var kvar förstärkt sin position väsentligt. Detta gällde framför allt FSB, FSO och Försvarsministeriet. De hade utökat sin personalstyrka, budget och sitt verksamhetsområde som ett resultat av Putins omstrukturering av kraftministeriesfären.

3.5. Putins administrativa reform 2004

Under flera tillfällen har Ryssland försökt effektivisera och banta sin byråkrati och stab av tjänstemän. Tvärt emot förväntningarna har antalet tjänstemän per invånare i Ryssland ökat snarare än minskat efter Sovjetunionens fall (vissa siffror visar på en fördubbling från knappt fem tjänstemän per tusen invånare 1991 till drygt nio år 2004).⁵⁷ Jeltsin försökte vid flera tillfällen minska byråkratin, men varje marginell bantning tycktes bara resultera i en än snabbare tillväxt i antal tjänstemän och myndigheter kort därpå. För Putin kom en administrativ reform under en period att bli en huvudfråga. Arkitekten bakom Putins reform på området var Dmitrij Kozak, som började sin karriär som jurist i Sankt Petersburg innan han 1999 utnämndes till chef för Regeringens kansli med ministers rang. Kozak utnämndes redan i juni 2000 till vice chef för Presidentadministrationen och i oktober 2003 till förste vice chef för densamma. I mars 2004 utsågs han återigen till chef för Regeringens kansli innan han i september samma år blev presidentsändebud i Södra

⁵⁷ Stoljarov (2006) "Administrativnaja kontrrevoljutsija", *Kommersant Vlast*, nr. 10 (13 mars 2006), s. 42. Se också avsnittet om administrativa reformen i Leijonhielm, *et al. Rysk militär förmåga...*, s. 42.

federala distriktet, med samordningsansvar för regeringens politik i norra Kaukasus.⁵⁸

Med andra ord var Kozaks klättring på karriärstegen intimt förknippad med Putins utnämning till premiärminister och val till president. Därmed tycktes det som att Putin satt administrativa reformen i händerna på en "effektiviserare" med betydande befogenheter och med tillgång till presidentens öra. Reformen sjösattes redan i mars 2004 då Putin valde att ombilda sin regering redan innan presidentvalet samma månad. Regeringsombildningen resulterade i färre ministerier och följdes av en omorganisation även av Presidentadministrationen några veckor senare. Även antalet vice ministrar minskades och endast en person, Aleksandr Zjukov, utsågs till vice premiärminister. Ett antal före detta ministrar och vice chefer för Presidentadministrationen degraderades således formellt till rådgivare (*pomosjtjniki*).

En av riktlinjerna för reformen var att minska såväl antalet ministerier och myndigheter som antalet administrativa nivåer. Således skulle den rika floran av olika centrala statsförvaltningsorgan som funnits tidigare reduceras till endast tre nivåer: ministerier, federala tjänster och federala agenturer. I praktiken innebar detta en degradering av t.ex. FSB, som tidigare varit en tjänst "med ministeriums rang". Dessutom skulle

⁵⁸ Kozak utsågs i efterdyningarna av terrordådet mot en skola i Beslan 2004 även till ordförande för en kommission med ansvar för att samordna ryska verkställande maktens verksamhet i Södra federala distriktet. I kommissionen ingick ministrar och vice ministrar liksom även en vice direktör för FSB. Leijonhielm, *et al. Rysk militär förmåga...*, s. 52.

ministerierna bli mer kompakta och huvudsakligen svara för en ideologisk nivå. Som ett led i detta skulle antalet vice ministrar minska drastiskt. Detsamma gällde antalet vice chefer på andra myndigheter och institutioner som t.ex. Säkerhetsrådets kansli. Federala tjänster skulle utföra kontroller och inneha en övervakande funktion, medan federala agenturer skulle inneha fullmakt att styra statlig egendom samt tillhandahålla tjänster för fysiska och juridiska personer.⁵⁹

Dessutom skulle antalet nivåer inom myndigheterna minskas. Inom Presidentadministrationen avskaffades t.ex. den högsta nivån huvuddirektoraten (*glavnye upravlenija*) och nu finns endast direktorat (*upravlenija*) som i sin tur är indelade i avdelningar (*departementy*). Andra federala ministerier och myndigheter var obenägna att följa Presidentadministrationens exempel. Försvarsministeriet tycks ha fått behålla sin indelning i huvuddirektorat. Huvuddirektoraten finns t.o.m. kvar inom Generalstaben (se avsnittet 4.2 Försvarsministeriet (MO), s. 84ff.).

Det fanns en tydligt uttalad målsättning att den administrativa reformen skulle fortsätta även på lägre nivåer inom förvaltningen och resultera i ett mer strömlinjeformat system och mindre korruption. Dessa ambitioner kom på skam. Redan tidigt 2006 stod det klart att den ryska byråkratiska hydran i betydande utsträckning åter hade lyckats breda ut sig och återta tidigare positioner. Effektiviserarna hade återigen lidit ett nederlag. En illustration av detta var att antalet vice ministrar hade ökat

⁵⁹ *Ibid.*, s. 42-43

och att posten statssekreterare snart hade återinförts i de flesta ministerierna.⁶⁰ Kraftministerierna hade i mångt och mycket lett denna utveckling. Således fanns 2006 fem kraftministerier med 29 vice ministrar (eller poster med vice ministers rang). Samtliga fem ministerier bland kraftministerierna och fyra tjänster hade återinfört posten som statssekreterare i juli 2005. Dessutom var försvarsminister Sergej Ivanov en av de två vice premiärministrar som utsågs hösten 2005.⁶¹

En intressant aspekt av den administrativa reformen är den ambition den innehöll att åstadkomma en strikt reglering av tjänsteposition, tjänstetitel och lön där varje civil position motsvaras av en militär sådan.⁶² Detta kan vid en första anblick synas vara en detalj, men det visar sig vara ett nog så viktigt verktyg för Kreml att styra sin byråkrati. Troligen följer inte bara en viss lön och tjänstetitel med en viss position utan även befogenheter och förmåner, där de senare förvaltas och delas ut av Presidentens direktorat för administrativa frågor (se 4.12 Presidentens direktorat för administrativa frågor (UDPRF), s. 161).

⁶⁰ Redan i juli 2004 tilläts Utrikesministeriet ha sju vice utrikesministrar, varav en förste vice utrikesminister, samt en generaldirektör med utrikesministers rang. Säkerhetsrådets vice sekreterare reducerades visserligen till tre, men de som förlorade den titeln tilldelades titeln rådgivare (*pomosjtjniki*), vilket i praktiken innebar nästan samma status. Samma mönster kunde skönjas inom ministerier och myndigheter som inrättade posten som rådgivare. Med andra ord var det ett byta av namnskylden på tjänstemannens dörr som innebar föga förändringar i termer av ansvarsområden eller administrativ tyngd inom byråkratin.

⁶¹ Stoljarov "Administrativnaja kontrrevoljutsija", s. 42-43.

⁶² Se t.ex. "Ravnenie na tjinovnika", (2002) *Finansovyj kontrol*, nr. 2, s. 12-13.

En illustration av problematiken gavs då Putin i mars 2006 inrättade en ny administrativ nivå i form av Militärindustriella kommissionen. Till dess ordförande utsågs vice premiärminister och försvarsminister Sergej Ivanov. Kommissionen fick betydande befogenheter och skulle bl.a. samordna andra ministerier. Enligt presidentdekretet har kommissionen dessutom en förste vice ordförande med ministers rang. Detta ledde snabbt till bryderier då kommissionen därmed hamnade över andra ministerier i rangordningen och det hela illustreras väl av texten i dekretet där det listas noga var i administrativa och tjänstepositionshierarkin kommissionens ledamöter och kanslitjänstemän skall klämmas in.⁶³ Med andra ord, även om regleringen som följde med administrativa reformen bara beskriver formella positioner och befogenheter ger den troligen en god indikation även om en tjänstemans relativa tyngd i byråkratin – åtminstone på mellannivåer och lägre nivåer. På den allra högsta nivån är troligen den informella positionen viktigare och högre chefer som avpolleteras tenderar att tilldelas högre rang som tröst.

⁶³ Presidentdekret nr. 231 och 232, den 20 mars 2006.

4. De ryska kraftministerierna

Antalet kraftministerier har, som nämnts ovan, varierat över tiden. Denna historiska bakgrund framgår också till viss del av beskrivningarna av respektive ministerium nedan. Tyngdpunkten på beskrivningen i denna rapport är dock en beskrivning av kraftministeriernas roll och funktion idag och i viss mån även sedan Putin kom till makten. Det är också tydligt att många av cheferna för de institutioner som beskrivs nedan har innehaft sin post sedan Putin tillträdde som president. Nedan beskrivs först de ministerier som står under direkt presidentkontroll samt helt kort även de myndigheter som lyder under respektive ministerium. Därefter följer en genomgång av de myndigheter som lyder direkt under presidenten. Under dessa lyder inte ytterligare myndigheter.

4.1. *Utrikesministeriet (MID)*

Efter Sovjetunionens fall leddes Rysslands utrikesministerium av Andrej Kozyrev som strängt taget genom ödets nyck fann sig i denna position efter en karriär inom det mer obemärkta Ryska rådsrepublikens utrikesministerium. Plötsligt blev Kozyrev minister över även den sovjetiska kadern av diplomater, som betraktade sin nye chef med illa dolt förakt. Dessutom företrädde Kozyrev en utrikespolitisk linje som blev alltmer utsatt för kritik. Hans västvänliga hållning blev snart tolkad som eftergivenhet av Jeltsins politiska opponenter men också av en betydande

påtryckningsgrupp inom ryska utrikesministeriet och bland t.ex. mer hårdföra tjänstemän inom Presidentadministrationen.

Faktaruta 1. Utrikesministeriet (MID)

Kort historik - MID

Det ryska Utrikesministeriet bildades på basis av Ryska rådsrepublikens utrikesministerium. Dessutom övertogs personal från sovjetiska MID. Dess roll har under långa perioder främst varit att implementera utrikespolitik snarare än att formulera denna. Undantag från denna regel skedde t.ex. under Primakov.

MID förfogar ej över väpnad trupp och inga federala myndigheter lyder under MID.

Ministrar:

Utrikesminister	Andrej V. Kozyrev	jan. 1992-jan. 1996
Utrikesminister	Jevgenij M. Primakov	jan. 1996-sep. 1998
Utrikesminister	Igor S. Ivanov	sep. 1998-mar. 2004
Utrikesminister	Sergej V. Lavrov	mar. 2004-

Utrikesministeriet har sällan spelat en betydande roll i formuleringen av rysk utrikespolitik. Möjligen lyckades Jevgenij Primakov (som kom från tjänsten som direktör för SVR) spela en större roll härvidlag, men under Putin har först Igor Ivanov och senare Sergej Lavrov snarast varit kompetenta chefer för den byråkrati som har att implementera den utrikespolitiska linje som bestämts främst inom Presidentadministrationen.⁶⁴ Detta gäller framför allt frågor som Kreml tycks ha definierat som av särskilt stor vikt såsom OSS-frågor, massförstörelsevapen och förhållandet till internationella aktörer och institutioner som USA och G8. Igor Ivanov tvingades t.ex. bevittna hur Sergej Ivanov i egenskap av

sekreterare i Säkerhetsrådet i flera fall agerade som Rysslands främste utrikespolitiska sändebud gentemot USA.

Trots detta är kontrollen över MID viktig för presidenten. Hur utrikespolitiken implementeras är nog så viktigt. Det är tydligt inte minst då Putin valt att besätta särskilt skapade tjänster med ansvar för terroristbekämpning och OSS-frågor med handplockade medarbetare med ett förflutet ur säkerhetstjänsterna. T.ex. finns sedan 2004 en särskild ambassadör med ansvar för internationellt samarbete mot terrorism och transnationell brottslighet, Anatolij Safonov, som tidigare arbetat inom FSB. Han var tillförordnad direktör för FSB under en kort tid sommaren 1995 i väntan på att en ny chef skulle utses. Han gick från FSB till posten som vice utrikesminister (och representerade som sådan MID i den Federala antiterroristkommittén som föregick den Nationella antiterroristkommittén (NAK), se nedan s. 103).

Tidigare har Vjatjeslav Trubnikov gått från tjänsten som direktör för SVR till att bli förste vice utrikesminister i juni 2000 med ansvar för OSS-frågor. Trubnikov utsågs i juli 2004 till ambassadör i Indien. I mars 2006 fick också Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel befogenhet (FSKN) att utse 50 personer till beskickningar utomlands. Även om presidentdekretet föreskrev att dessa tjänstemän skulle utses av FSKN:s direktör i samråd med MID, så talar allt för att MID får föga inflytande över vilka som utses liksom över dessas verksamhet vid beskickningen.

⁶⁴ Charap (2004) "The Petersburg Experience: Putin's Political Career and Russian Foreign Policy", *Problems of Post-Communism*, vol. 51, nr. 1, s. 56.

Tabell 3. Utrikesministeriets ledning i mars 2006

Post	Namn	Ansvarsområden
Utrikesminister	Sergej V. Lavrov	Utrikesministeriets sekretariat, utrikespolitisk planering, informations- och pressfrågor, rättsliga frågor.
Förste vice utrikesminister	Andrej I. Denisov	OSS-länderna, protokoll- och kaderfrågor, konsulära frågor, säkerhetsfrågor, MGIMO (MID:s forskningsinstitut), Diplomatiska akademien och andra utbildningar för diplomater.
Vice utrikesminister och statssekreterare	Grigorij B. Karasin	Multilateralt samarbete inom OSS, ryska medborgare i utlandet. Samarbete med parlamentet, federationssubjekt och samhällspolitiska organisationer.
Vice utrikesminister	Aleksandr Ju. Alekseev	Asien, multilateralt samarbete i Stilla-havsregionen.
Vice utrikesminister	Aleksandr V. Grusjko	Europeiska och euroatlantiska organisationer. (länderna inom den latinska språkfären samt Grekland, Cypern, Nederländerna och Turkiet)
Vice utrikesminister	Sergej I. Kisljak	Nordamerika och Latinamerika. Internationell säkerhet och nedrustningsfrågor, G8.
Vice utrikesminister	Aleksandr V. Saltanov	Mellanöstern och Nordafrika, Afrika.
Vice utrikesminister	Vladimir G. Titov	Europa (Storbritannien, Irland, nordiska och baltiska länderna samt länderna inom den germanska språkfären och f.d. sovjetiska satelliter). Dokumentation.
Vice utrikesminister	Aleksandr V. Jakovenko	Deltagande i internationella organisationer, ekonomiskt samarbete samt inom mänskliga rättigheter och humanitära frågor.
Generaldirektör	Doku G. Zavgaev	Valuta- och finansfrågor, administrativa frågor, fysiska tillgångar, försörjning av ryska delegationer baserade i utlandet.
Särskild ambasadör	Anatolij Je. Safonov	Internationellt samarbete mot terrorism och nya hot.
Särskild ambassadör	Igor Ch. Jusufov	Internationella energifrågor.

Igor Jusufov är särskild ambassadör med ansvar för internationella energifrågor och före detta energiminister. Han har således inte en bakgrund inom säkerhetstjänsterna.⁶⁵ Även Doku Zavgjev har en intressant bakgrund om än ej inom säkerhetstjänsterna. Han var Moskvas marionett i Tjetjenien fram till 1996 och tjänsten som MID:s generaldirektör är antagligen snarast att betrakta som ett tack för den roll han spelat tidigare. Han blev ambassadör i Tanzania 1997 och utsågs till vice utrikesminister i februari 2004. I och med administrativa reformen begränsades dock antalet vice utrikesministrar och Zavgjev är sedan dess MID:s generaldirektör med ansvar för administrativa frågor.

Efter den administrativa reformen tilläts Utrikesministeriet ha sju vice ministrar, varav en förste vice utrikesminister.⁶⁶ Samtidigt fastslogs att Utrikesministeriet skulle organiseras i 35 departement och ha en personalstyrka på 3 028 personer, något som redan i maj 2005 späddes på med drygt 200 personer.⁶⁷ I oktober 2005 utökades antalet vice ministrar till åtta då även Utrikesministeriet tilläts ha en vice minister och statssekreterare.⁶⁸ Utrikesministeriet utgjorde således inget undantag från regeln att kraftministerierna gradvis åter flyttade fram sina positioner efter tillfälliga steg tillbaka efter den administrativa reformen. Figur 6, som beskriver MID:s organisation, bygger i huvudsak på MID:s egen hemsida (www.mid.ru) och på ministeriets förordning.

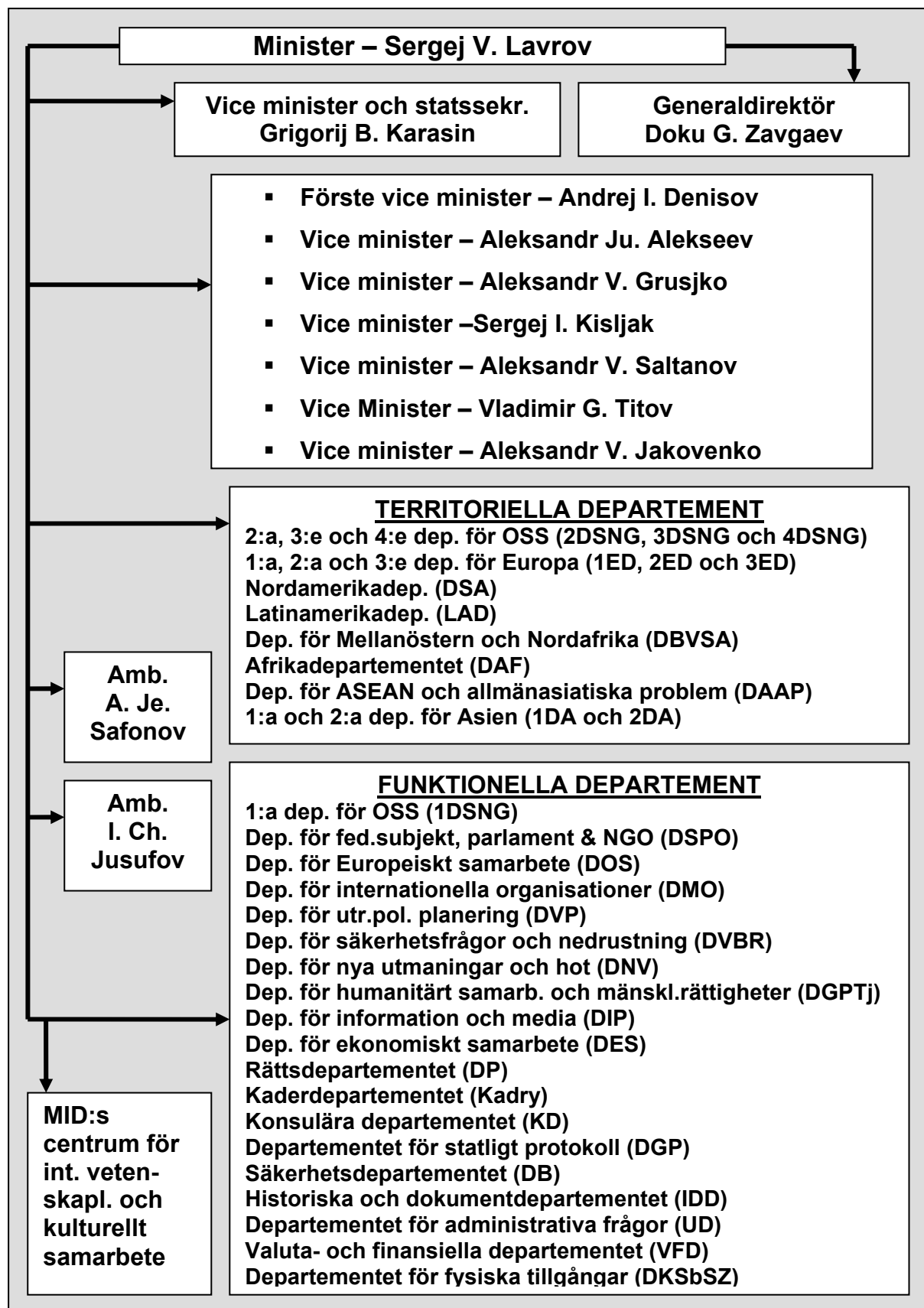
⁶⁵ Intressant är att han tycks kombinera sin roll inom MID med ett styrelseuppdrag för energibolaget Gazprom. Se Larsson *Russia's Energy Policy*, s. 117, 139-140.

⁶⁶ Presidentdekret nr. 865, den 11 juli 2004 med åtföljande förordning för MID.

⁶⁷ *Ibid.* och presidentdekret nr 501, den 4 maj 2005.

⁶⁸ Presidentdekret nr. 1218, den 19 oktober 2005.

Figur 6. Utrikesministeriets organisation 2006

Allt talar för att Utrikesministeriet är det ministerium som berördes minst av den federala reformen. Det förtjänar dock att understrykas att vice utrikesministern och statssekreteraren förutom samverkan med parlamentet även har ett ansvar för samarbete med Rysslands federationssubjekt. Det finns även ett särskilt department för frågor som rör samverkan med parlamentet och federationssubjekten samt även med politiska och samhällseliga organisationer.

Sergej Lavrov efterträdde Igor Ivanov som utrikesminister i mars 2004. Igor Ivanov, som allmänt ansågs vara Primakovs arvtagare, blev sekreterare för Säkerhetsrådet. Dessa utnämningar var en del i en större ommöblering som Putin genomförde av regeringen bara en dryg vecka före presidentvalet i början av mars 2004. Den följdes av en omfattande ommöblering även av Presidentadministrationen efter presidentvalet i slutet av mars och början av april samma år.

Utrikesministern har alltid varit medlem av Säkerhetsrådet och då som regel även av dess inre krets av ständiga medlemmar. Lavrov är således en av de ministrar som Putin träffar en gång i veckan. Vice utrikesministrar företräder dessutom MID i tre av Säkerhetsrådets interdepartementala kommissioner (de som ansvarar för OSS-frågor, militär säkerhet respektive strategisk planering). Trots detta finns det tydliga tecken på att utrikespolitiska frågor som prioriteras i Kreml hanteras inom Presidentadministrationen utan att Utrikesministeriet deltar i beredningen och ibland t.o.m. tas på sängen av Kremls internationella utspel.

Karriärbakgrund 1. Utrikesminister - S. V. Lavrov

CV - Sergej V. Lavrov

Född 1950 i Moskva.

Började sin karriär vid sovjetiska MID 1972.

Vice utrikesminister 1992-1994

Mellan 1994 och 2004 var L. Rysslands FN-sändebud.

L. utsågs till utrikesminister den 9 mars 2004.

Källa: www.mid.ru

4.2. Försvarsministeriet (MO)

Det ryska Försvarsministeriet bildades på basis av det sovjetiska och tog därmed över dess sätt att fungera. Liksom under sovjettiden fortsatte därmed Generalstaben att spela en dominerande roll i ministeriets arbete. Under större delen av 90-talet lämnades Försvarsministeriet att relativt självständigt bestämma prioriteringar och huvudinriktningen av sitt arbete, dock med ständigt underfinansierad verksamhet. Under tiden hamnade ministeriets Väpnade styrkor i en nedåtgående spiral där få förband hade full personaluppfyllnad och få komplexa övningar genomfördes på högre förbandsnivåer. Misslyckandet i kriget i Tjetjenien 1994-1996 blev ett kvitto på hur långt förfallet hade gått.

Detta ledde till att nya tag togs i Kreml för att uppnå en reformering av Väpnade styrkorna. Under försvarsminister Igor Sergeevs ledning genomfördes också de första stegen i en sådan riktning. Samtidigt började Kreml visa ett större intresse för att styra inte bara storleken på försvarsbudgeten utan även hur beslut och inriktningar implementerades. Ett tydligt tecken på Kremls beslutsamhet att uppnå större

politisk kontroll över Försvarsministeriet var Sergej Ivanovs utnämning till försvarsminister i mars 2001. Han ansågs allmänt vara en av Putins närmaste män och hade som sekreterare i Säkerhetsrådet fått en central roll i rysk säkerhetspolitik. Ivanov hade gjort sin karriär inom KGB och senare SVR och FSB snarare än inom Väpnade styrkorna och avsåg sig sin generalsgrad innan han utnämndes. Detta gjorde att Kreml lanserade honom som en civil försvarsminister.

Ivanov tog dessutom med sig en uppsättning tjänstemän från Säkerhetsrådet till Försvarsministeriet. Vissa av dessa hade en militär bakgrund, som Aleksej Moskovskij, men ansågs ändå ingå i Ivanovs laguppställning. Ljubov Kudelina hade tidigare haft ansvar för försvars- och säkerhetsbudgetfrågor inom Finansministeriet. Hon blev den första kvinnan någonsin som utsågs till vice försvarsminister. Andra, som Andrej Tjobotov, hade liksom Ivanov en bakgrund inom säkerhetsorganen och sågs med oblida ögon av den militära officerskåren.

Under de första åren hamnade Ivanov, liksom sin företrädare, i en byråkratisk maktkamp med sin generalstabschef, Anatolij Kvasjnin. Först sommaren 2004 avgjordes denna strid till Sergej Ivanovs fördel. Kvasjnins efterträdare på posten som generalstabschef blev Jurij Baluevskij, som visat sig vara betydligt mer följsam. Samtidigt som Kvasjnin tvingades bort från Försvarsministeriet utfärdades nya förordningar för Försvarsministeriet och senare även för Generalstaben, vilket resulterade i att Generalstabens ställning försvagades inom ministeriet. Samtidigt växte inflytandet och omfattningen av försvars-

ministerns kansli inom ministeriet under ledning av Tjobotov, som snabbt stigit i graderna.

Faktaruta 2. Försvarsministeriet (MO)

Kort historik - MO

Det ryska försvarsministeriet bildades i maj 1992 på basis av det sovjetiska och övertog därmed dess struktur och sätt att fungera. Därmed fortsatte Generalstaben att dominera Försvarsministeriet. Detta ändrades i viss mån först under 2004 då försvarsministern stärkte sin ställning på Generalstabens bekostnad.

MO förfogar över Väpnade styrkorna som omfattar cirka 1,1 miljoner man.

Myndigheter som lyder under MO:

Federala tjänsten för militär-teknologiskt samarbete (FSVTS)

Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll (FSTEK)

Federala tjänsten för försvarsbeställningar (FSOZ)

Federala agenturen för särskilda byggnationer (*Spetsstroj*)

Ministrar:

Försvarsminister	Boris N. Jeltsin	jan. 1992-maj 1992
Försvarsminister	Pavel S. Gratjev	maj. 1992-jul. 1996
Försvarsminister	Igor N. Rodionov	jul. 1996-maj 1997
Försvarsminister	Igor D. Sergeev	maj 1997-mar. 2001
Försvarsminister	Sergej B. Ivanov	mar. 2001-

Generalstabschefer:

Generalstabschef	Michail P Kolesnikov	dec. 1992-okt. 1996
Generalstabschef	Viktor N. Samsonov	okt. 1996-maj 1997
Generalstabschef	Anatolij V. Kvasjnin	jun. 1997-jul. 2004
Generalstabschef	Jurij N. Baluevskij	jul. 2004-

Efter den administrativa reformen tilläts Försvarsministeriet ha fem vice ministrar varav två förste vice ministrar.⁶⁹ Därmed förlorade tre tidigare vice ministrar denna titel. De fortsatte att vara viktiga tjänster för tjänster inom ministeriet och fick titeln rådgivare (*pomosjtjniki*) med de befogenheter som en vice minister har. I praktiken innebar det således strängt taget ingen förändring och samtliga dessa befattningshavare ingår fortsatt i det som är ministeriets ledning och i dess kollegium. I september 2005 var Försvarsministeriet ett av de första ministerierna som tilläts återinföra posten vice minister och sekreterare. I Försvarsministeriets fall ledde det dock inte till att det totala antalet vice ministrar utökades.⁷⁰

Förutom Tjobotov och Ivanov, har även vice försvarsministern och statssekreteraren, armégeneral Nikolaj Pankov, gjort huvuddelen av sin karriär inom säkerhetstjänsten – först inom KGB och senare inom FSB och Federala gränstjänsten. Den ryska officerskåren har därmed tvingats bevittna hur några av de mest inflytelserika tjänsterna inom ministeriet besatts med män "utifrån". Pankov har dessutom pekats ut som en möjlig efterträdare till Ivanov på posten som försvarsminister. Han har redan idag ett mycket betydande inflytande inom ministeriet. Han ansvarar bland annat för kaderfrågor – något som är en nyckelposition – och för patriotisk fostran, vilket på senaste tiden blivit ett område som ägnats alltmer uppmärksamhet.

⁶⁹ Presidentdekret nr. 1082, den 16 augusti 2004.

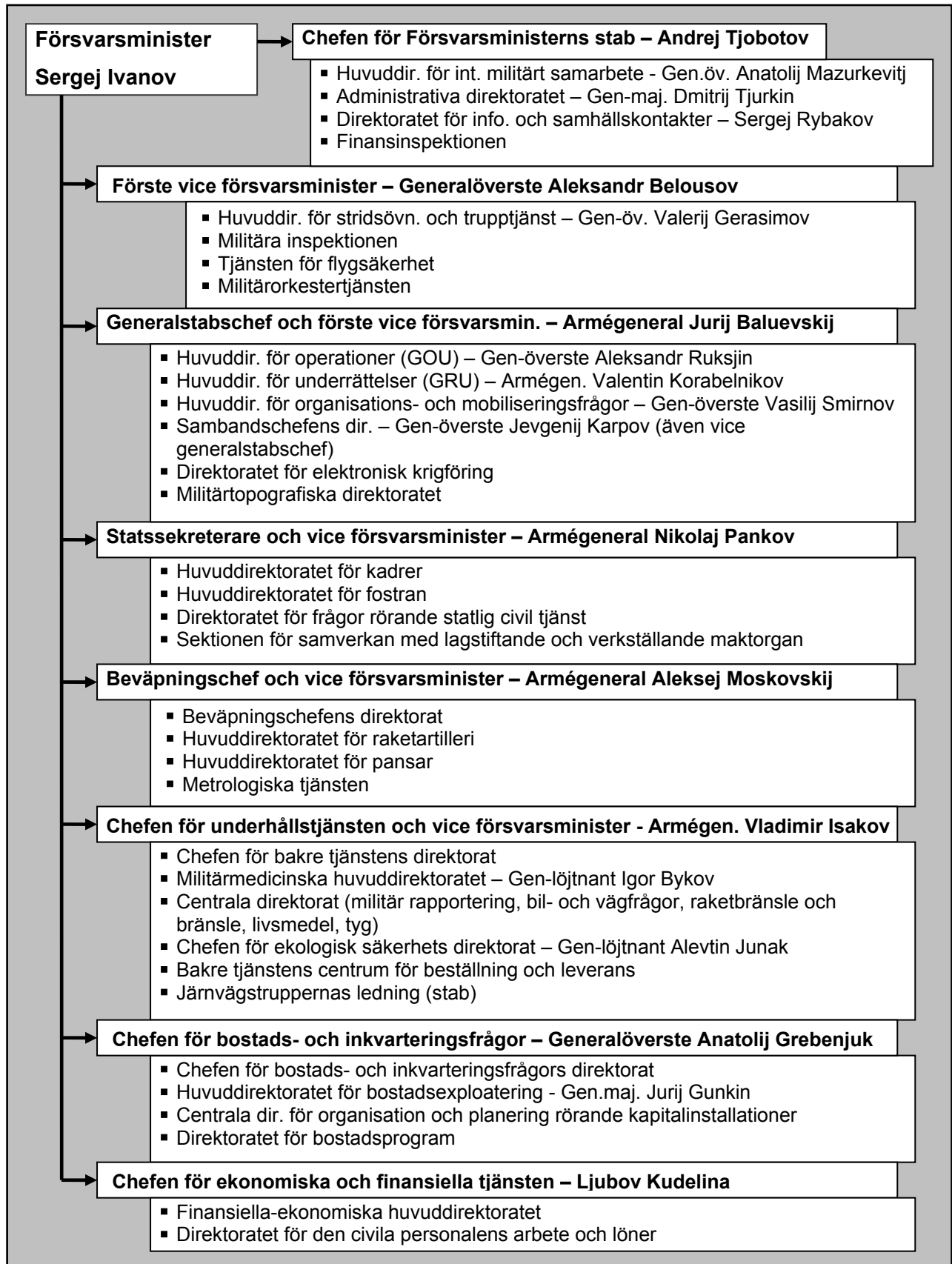
⁷⁰ Presidentdekret nr. 1045, den 3 september 2005.

Utnämningen av Ljubov Kudelina till vice försvarsminister i samband med att Ivanov blev försvarsminister blev mycket uppmärksammad. Kudelina ansågs ha handplockats till Försvarsministeriet för att äntligen bringa reda i ministeriets sätt att spendera tilldelade medel. Hon var dessutom den första kvinnan att utnämnas till en så pass betydelsefull position inom Försvarsministeriet. Den som hade hoppats på större transparens med Kudelina på plats i Försvarsministeriet hoppades dock förgäves. Hon visade sig redan under sin tid på Finansministeriet vara en motståndare mot större offentlighet kring försvarsbudgeten. Kudelina förlorade sin status som vice försvarsminister i och med administrativa reformen. I praktiken innehar hon dock en jämförbar ställning som rådgivare (*pomosjtjnik*) och chef för Ekonomiska och finansiella tjänsten inom Försvarsministeriet.

Försvarsministeriet tillhandahåller på sin hemsida en relativt detaljerad beskrivning av sin organisation och Figur 7 bygger i huvudsak på den informationen kompletterad med förordningar och uppgifter i rysk press.⁷¹

⁷¹ Se <http://www.mil.ru/articles/article11258.shtml> samt ministeriets förordning fastställt per presidentdekret nr. 1082, den 16 augusti 2004 och Generalstabens förordning, som finns att tillgå på Försvarsministeriets hemsida: <http://www.mil.ru/articles/article3596.shtml>. Se även presidentdekret nr. 1045, den 3 september 2005 samt organisationsskissen i Vendil Pallin (2005a) *Den ryska militärreformen - en misslyckad övning i försvarspolitiskt beslutsfattande*, Stockholm, FOI, 7 december 2005, FOI MEMO 1548.

Figur 7. Försvarsministeriets organisation (utom försvarsgrenar och truppslag) våren 2006

I Figur 7 ingår inte Väpnade styrkorna (dvs. försvarsgrenarna och truppslagen). Inte heller redovisas dessas territoriella organisation i figuren. Väpnade styrkorna omorganiserades gradvis territoriellt till att omfatta sex militärdistrikt.⁷² Dessa följer inte de sju federala distriktens gränser även om skillnaden är relativt liten. Allt tyder dock på att Väpnade styrkornas territoriella ledningsstrukturer och funktion står inför ytterligare reformer.⁷³

Ett tecken på att Kreml ansåg sig ha stärkt sin kontroll över Försvarsministeriet med Sergej Ivanov som försvarsminister var att man valde att stärka ministeriets ställning successivt. Först inordnades Järnvägstrupperna under Försvarsministeriet. På tur stod sedan ett antal kommissioner och en myndighet som omstrukturerades till myndigheter lydande under Försvarsministeriet.

- Federala tjänsten för militär-teknologiskt samarbete (FSVTS)
- Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll (FSTEK)
- Federala tjänsten för försvarsbeställningar (FSOZ)
- Federala agenturen för särskilda byggnationer (*Spetsstroj*)

Dessa kommissioner och myndigheter var tidigare direkt underställda presidenten. Vad gäller Federala agenturen för särskilda byggnationer förfogade den även över viss trupp, Trupperna för särskilda byggnationer. Tillsammans med det faktum att Gränstrupperna inordnats i FSB och därmed inte längre gjorde anspråk på att ta över ansvar för försvar av Rysslands gränser från Väpnade styrkorna, stärkte dessa

⁷² Vendil Pallin *Russian Military...*, s. 147.

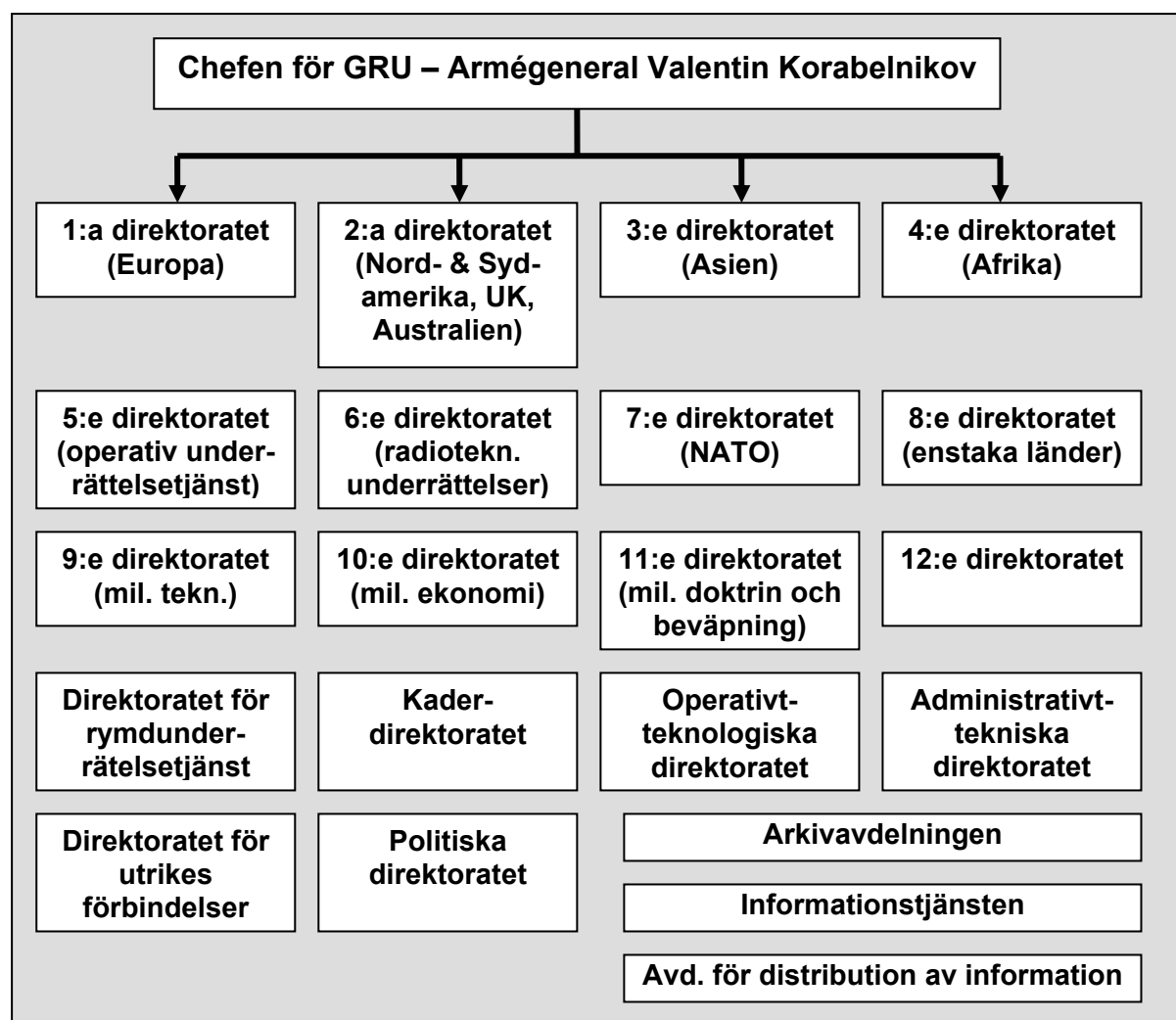
förändringar sammantaget Förvarsministeriets roll väsentligt. Dessutom var avsikten att stärka Förvarsministeriets ställning genom att ge det en samordnande roll inom en gemensam underhållstjänst och som sammanhållande för förvarsministeriebeställningar för samtliga kraftministerier. Dessa planer motarbetades dock relativt framgångsrikt av de andra kraftministerierna.

Sergej Ivanovs utnämning till försvarsminister ledde till rykten om att den militära underrättelsetjänsten, dvs. Generalstabens huvuddirektorat för underrättelser (GRU), skulle komma att inordnas under SVR. Inte minst tycks Ivanovs beslut att byta ut ledningen på sex av tolv avdelningar inom GRU med personal hämtad från SVR har givit upphov till rykten om kommande större förändringar. Förutom spekulationer kring huruvida GRU skulle hamna under SVR, så ryktades om att chefen för GRU som även är vice generalstabschef, Valentin V. Korabelnikov, inom kort skulle komma att bytas ut.⁷⁴ Så skedde ej och Korabelnikov fortsatte som chef för GRU och befordrades i stället till armégeneral i juni 2003.⁷⁵

⁷³ Vendil Pallin *Den ryska militärreformen...*

⁷⁴ Se t.ex. *Nezavisimaja gazeta*, den 29 december 2001, s. 1, 3 och *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 32 (31 augusti-6 september), 2001, s. 7. Från Ministeriet för ekonomisk utveckling och handel kom dessutom förslag om att förändra underrättelsestrukturen radikalt och då framför allt ge den en mer civil karaktär, se *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 16 (16-22 maj), 2003, s. 7.

⁷⁵ *Nezavisimaja gazeta*, den 21 juni 2003, s. 1. Allt talar dock för att Korabelnikov inom kort kommer att ersättas. Han utsågs redan 1997 till chef för GRU och fyller under 2006 sextio år, vilket brukar vara en vanlig pensionsålder inom Väpnade styrkorna.

Figur 8. GRU:s organisation⁷⁶

Traditionellt har SVR och GRU varit något av huvudkonkurrenter eftersom det är dessa två underrättelsetjänster som primärt bedriver sin verksamhet i utlandet med hjälp av agenter. Det har funnits en formell uppdelning i huvudansvarsområden där GRU i första hand inhämtat militära underrättelser och SVR politiska och ekonomiska. I den händelse att SVR:s agenter kommit över militärt material har de överlämnat

⁷⁶ *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 32 (31 augusti-6 september), 2001, s. 7.

det till GRU och vice versa.⁷⁷ Samtidigt är det tydligt att en betydande rivalitet existerat och fortsätter att råda mellan de två tjänsterna.

Ivanov ingår i egenskap av försvarsminister i Säkerhetsrådets inre krets. Det har han gjort sedan november 1999 då han utnämndes till sekreterare i Säkerhetsrådet – något som skedde kort efter att Putin tillträdde som premiärminister. Som försvarsminister och vice premiärminister leder Ivanov dessutom arbetet t.ex. i Säkerhetsrådets interdepartementala kommission för militär säkerhet.⁷⁸ Denna kommissions betydelse i förhållande till andra kommissioner ökade sannolikt i och med att andra kommissioner med ansvar för t.ex. militärindustriella frågor och mobilisering försvann. Att även mobiliseringsfrågorna numera handhas av Interdepartementala kommissionen för militär säkerhet indikeras av att en av dess vice ordförande är chefen för GUSP.⁷⁹ Försvarsministeriet är dessutom representerat i en fjärdedel av av Säkerhetsrådets sju interdepartementala kommissioner (se Tabell 4 för en sammanställning av Försvarsministeriets representation i Säkerhetsrådets interdepartementala kommissioner).

⁷⁷ I juli 2003, gav Korabelnikov för första gången en intervju, där han hävdade att uppdelningen i ansvarsområden mellan SVR och GRU fungerade utan problem, se Izvestija (2003) "U nas rabotajut umnye, podgotovlennye ljudi", hämtat: 23 maj 2006, adress: <http://www.izvestia.ru/russia/article36143/>. Han tillbakavisade också möjligheten att de två underrättelseorganens skulle slås samman. Se även intervjun med SVR:s vice direktör Vladimir Zaversjinskij i *Krasnaja zvezda*, den 22 februari 2006, s. 3 och s. 141 i denna rapport.

⁷⁸ Presidentdekret nr. 1244, den 28 oktober 2005.

⁷⁹ Vendil Pallin *Ryskt säkerhetspolitiskt...* Den andre är troligen chefen för GRU, se Tabell 4.

Tabell 4. Försvarsministeriets representation i Säkerhetsrådets kommissioner

Säkerhetsrådskommission	Försvarsministerierepresentanter
OSS-frågor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vice chef för Generalstaben ▪ Chefen för Huvuddirektoratet för militärt internationellt samarbete
Militär säkerhet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Försvarsministern (kommissionens ordförande) ▪ Vice försvarsminister – beväpningschef ▪ Vice chef för Generalstaben (vice ordförande)⁸⁰ ▪ Förste vice chefen för Generalstabens Huvudoperationsdirektorat ▪ Förste vice chefen för Generalstabens huvuddirektorat för organisation och mobilisering
Informationssäkerhet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vice chefen för Generalstaben och chef för Generalstabens Huvudoperationsdirektorat
Ekologisk säkerhet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Chefen för ekologisk säkerhet inom Försvarsministeriet
Strategisk planering	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vice försvarsminister

Ivanov fortsätter, trots rykten som ibland florerar om motsatsen, att inneha en stark ställning i egenskap av att stå Putin nära. Han har varit medlem i Säkerhetsrådets inre krets allt sedan Putin kom till makten och han utnämndes till Säkerhetsrådets sekreterare. I november 2005 utsågs han dessutom till vice premiärminister med ansvar för militärindustriella frågor. Hans administrativa ställning förstärktes dessutom genom att ett nytt organ bildades, en ständig Militärindustriell kommission, som skulle få en central ställning i utarbetandet av en ny politik inom försvarsindustriella området.⁸¹

⁸⁰ Är troligen chefen för GRU, armégeneral Valentin Korabelnikov.

⁸¹ Vendil Pallin *Den ryska militärreformen...*

Karriärbakgrund 2. Försvarsminister S. B. Ivanov**CV - Sergej Borisovitj Ivanov**

Född 1953 i Leningrad.

Avslutade sina universitetsstudier 1975 och anställdes då av KGB. Mellan 1981 och 1998 avancerade I. inom först KGB och sedan inom SVR, där han nådde posten som förste vice chef för ett av SVR:s direktorat.

I. har tjänstgjort längre perioder utomlands i "skandinaviska länderna och Afrika".

Utsågs i augusti 1998 till vice direktör för FSB och chef för Departementet för analys, prognoser och strategisk planering.

I november 1999 utsågs I. till Säkerhetsrådets sekreterare.

I. utsågs till försvarsminister den 28 mars 2001.

I november 2005 utsågs I. till vice premiärminister med ansvar för försvarsindustrifrågor och samordning av försvarspolitiken samtidigt som han behöll försvarsministerposten.

Källa: www.mil.ru

Militärindustriella kommissionen fick även en förste vice ordförande, Vladislav Putilin, som tidigare haft ansvar för militärindustrifrågor inom Ministeriet för ekonomisk utveckling och handel. Intressant nog fick Putilin något av en särställning då han utsågs till förste vice ordförande med ministers status. Detta, tillsammans med andra skrivningar om kommissionens status och befogenheter, indikerade att kommissionen befann sig på en administrativ nivå ovanför andra ministerier.⁸²

4.3. *Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder (MTjS)*

Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder är unikt bland kraftministerierna på flera sätt, men det mest iögonfallande är dess chefs, Sergej Sjojgus, förmåga att behålla sin post allt sedan ministeriet bildades 1994. Sjojgu stod också i spetsen för den kommitté som utgjorde basen för ministeriet och i den egenskapen blev han medlem av Säkerhetsrådet redan innan MTjS formellt hade blivit ett ministerium. Sjojgu visade sig vara en mycket skicklig maktspelare i kampen om resurser i Kreml och har också pekats ut som en av de starkaste motståndarna till bildandet av Kommissionen för högre militära grader, som bildades inom Presidentadministrationen 1994. Liksom andra kraftministeriechefer ville han ha större makt över denna funktion. Kommissionen förhindrade bland annat att Sjojgus nya ministerium fick 122 tjänster som medförde generals grad, vilket ingick i Sjojgus ursprungliga plan för MTjS.⁸³ Den motsatte sig också att Sjojgu 1994 omedelbart utnämndes till armégeneral – en grad som han förärades först i maj 2003.⁸⁴

MTjS har ett mycket brett verksamhetsområde. Det ansvarar för alltifrån civilförsvaret till brandbekämpning och sök- och räddning till sjöss samt

⁸² Presidentdekret nr. 231 och 232, den 20 mars 2006.

⁸³ Jurij Baturin, Jeltsins säkerhetsrådgivare, handhade dessa frågor till att börja med – något som kraftministerierna såg med oblida ögon. Se även Vendil Pallin *Russian Military...*, s. 116-117.

⁸⁴ Presidentdekret nr. 508, den 7 maj 2003.

katastrofhjälp vid naturkatastrofer som jordbävningar.⁸⁵ Sjojgu försökte även överföra ansvaret för fredsbevarande missioner till sitt eget ministerium – ett förslag som motarbetades av Försvarsministeriet och Finansministeriet.⁸⁶ MTjS har dock fortsatt att öka sitt inflytande på andra vägar och är på många sätt ett prioriterat ministerium. Även om dess växande ambitioner i viss mån stäcktes av den administrativa reformen, lyckades Sjojgu i september året innan utverka att de resurser som MTjS lyckades spara genom att minska personalstaten skulle gå till att öka ministeriets anställdas löner.⁸⁷

Faktaruta 3. Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder (MTjS)

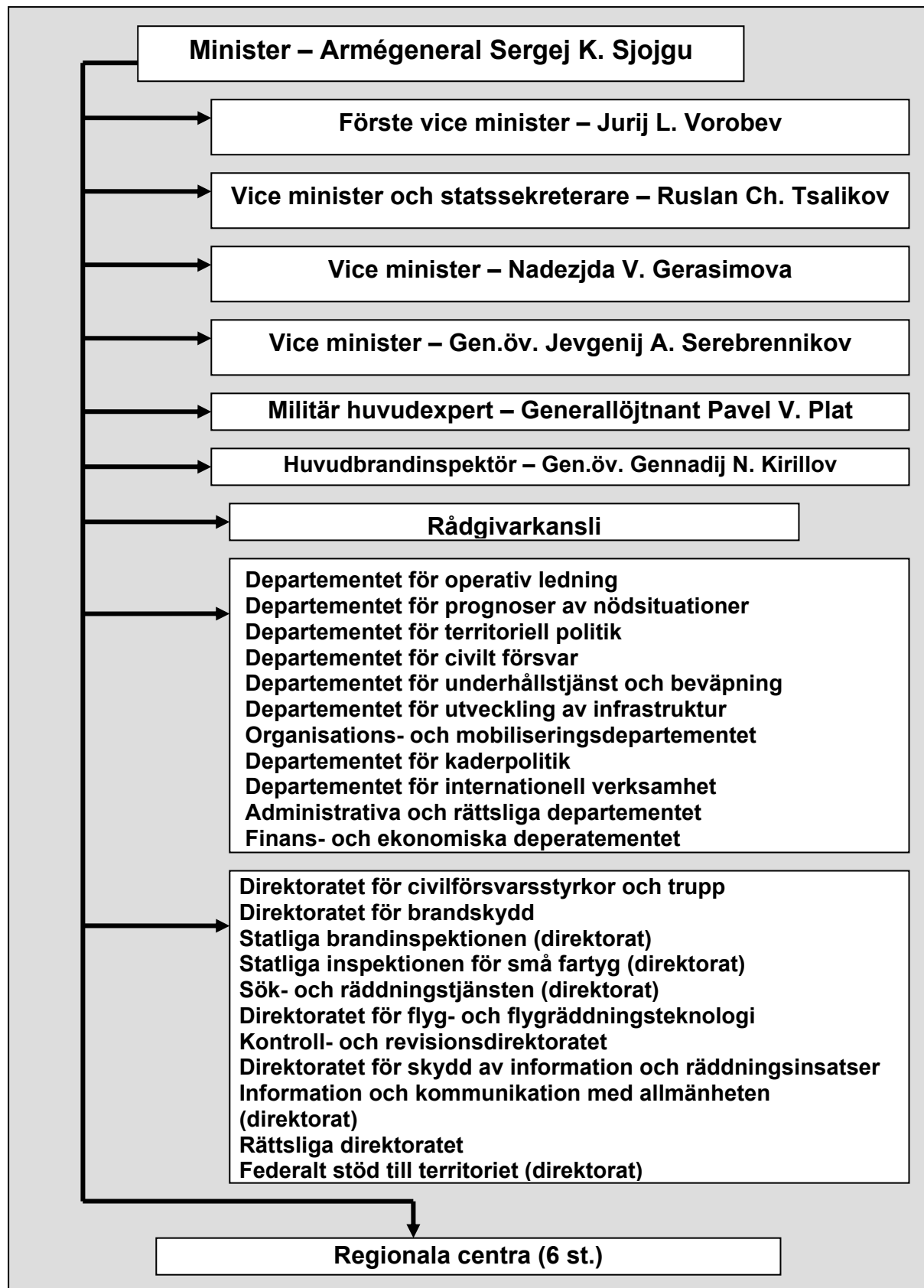
Kort historik – MTjS		
Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder skapades i januari 1994 på basis av Ryska Federationens kommitté för statens civila försvar och nödlägen.		
MTjS förfogar över Civildförvarstrupper (c:a 70 000 man)		
Myndigheter som lyder under MTjS:		
Inga federala myndigheter lyder under MTjS.		
Chefer:		
Minister	Sergej K. Sjojgu	jan. 1994-

⁸⁵ Samtliga uppgifter finns uppräknade i presidentdekret nr. 868 och åtföljande förordning för MTjS. Se även Thomas (1995) "EMERCOM: Russia's Emergency Response Team", *Low Intensity Conflict and Law Enforcement*, vol. 4, nr. 2, s. 228.

⁸⁶ Galeotti (2002) "Emergency Presence", *Jane's Intelligence Review*, vol. 14, nr. 1, s. 50.

⁸⁷ *Nezavisimaja gazeta*, den 24 september 2003, s. 10 och presidentdekret nr. 1115, den 23 september 2003.

Figur 9. Ministeriet för civilt försvar och nödfallsåtgärder - organisation 2006

MTjS förfogar över civilförsvartsstrupper, men det är troligen bara en av flera anledningar till att Kreml vill behålla kontrollen över detta ministerium. Den sök- och räddningsverksamhet som MTjS bedriver har en hög profil och medför en inte oväsentlig PR-vinst för Kreml och i viss mån även för Ryssland utomlands, då MTjS ofta varit snabbt på plats vid internationella katastrofer som jordbävningar. MTjS har även vissa specialstyrkor som kan användas vid terroristbekämpning. Dessutom har det förekommit rykten om att säkerhets- och underrättelsetjänstpersonal funnits "inbäddad" MTjS-missioner. Framför allt uppstod sådana rykten då MTjS snabbt etablerade en närvaro i Kabul efter att talibanerna tvingats från makten i Afghanistan.⁸⁸

Efter den administrativa reformen tilläts MTjS ha tre vice ministrar varav en förste vice minister. Dessutom ingick i ministeriets högsta ledning en militär huvudexpert och en statlig huvudinspektör av brandsäkerhet. Båda dessa befattningshavare innehar, i likhet med rådgivarna (*pomosjtjniki*) inom Försvarsministeriet, vice ministers befogenheter.⁸⁹ Även MTjS flyttade dock fram sina positioner under året efter att administrativa reformen sjösatts. I oktober 2005 utökades antalet vice ministrar till fyra varav en kombinerade denna post med den som statssekreterare. Samtidigt utökades det maximala antalet direktorat som MTjS tilläts ha inom ramen för ministeriet från åtta till elva.⁹⁰

⁸⁸ Galeotti "Emergency Presence", s. 50.

⁸⁹ Presidentdekret nr. 868, den 11 juli 2004 med åtföljande förordning för MTjS.

⁹⁰ Presidentdekret nr. 1228, den 21 oktober 2005.

Strängt taget består MTjS av flera delar där själva ministeriet utgör den centrala administrationen. Förutom ministeriet, som 1994 omfattade 825 personer, består dess organisation även av territoriella organ som lyder under territoriella centra och 2004 sysselsatte nästan 27 000 personer. Dessutom organiserar MTjS civilförvarstrupperna, som troligen omfattar cirka 70 000 man, samt Statliga brandbekämpningstjänsten, Statliga inspektionen för mindre fartyg och olika utbildningscentra inom området krishantering samt sök- och räddningstjänst.⁹¹ Enligt Putins tal med anledning av MTjS 15-årsjubileum i december 2005 kommer en av MTjS viktigste uppgifter inom den närmaste framtiden vara att etablera och driva ett nationellt krisledningscentrum, som skall kunna samordna olika ministerier och myndigheter operativt.⁹²

Sjojgu är i egenskap av minister för MTjS medlem i Säkerhetsrådet, men inte i dess inre krets. Dessutom är MTjS representerat (oftast av en vice minister) i fem av Säkerhetsrådets interdepartementala kommissioner. Ministeriet är inte representerat i den kommission som ansvarar för strategisk planering och inte heller i den som behandlar frågor rörande ekonomisk och social säkerhet.

⁹¹ Presidentdekret nr. 868, den 11 juli 2004.

⁹² Presidentadministrationen (2005d) *Vystuplenie na torzjestvoennom sobranii, posojasjtjennom 15-letiju obrazovanija MTjS*, hämtat: 10 april 2006, adress: <http://www.kremlin.ru//text/appears/2005/12/99511.shtml>.

Karriärbakgrund 3. Ministern för civilt försvar och nödfallsåtgärder – S. K. Sjojgu**CV – Sergej Kuzjgetovitj Sjojgu**

Född 1955 i Tjadan (i den sovjetiska autonoma republiken Tuva).

Utbildad byggnadsingenjör.

Utnämndes 1991 till ordförande för en statlig kommitté för nödfallssituationer. Efter Sovjetunionens fall omvandlades denna kommitté till Statliga kommittén för civilt försvar och nödfallsåtgärder.

Då denna kommitté omvandlades till ett ministerium i januari 1994 blev Sj. dess minister. Under en kort period, januari-maj 2000, var Sj. vice premiärminister.

Sj. är även en av ledarna för det Putintrogna partiet Enade Ryssland.

Källa: www.mchs.gov.ru och www.edinros.ru

Sjojgu har under Putin stärkt sin ställning ytterligare genom sitt engagemang i partiet Enade Ryssland. Han blev en av partiets ledare redan 1999 då partiet i valet till Duman i december fick oväntat stor framgång. Sjojgu ingår i Enade Rysslands högsta råd där han är en av dess tre vice ordförande (ordförande är Boris Gryzlov).⁹³ Sjojgu har även ambitioner att utveckla MTjS internationella roll. Han har till exempel fört fram en rad förslag för ytterligare samarbete inom krishantering inom ramen för NATO-Rysslandsrådet, som NATO ännu har ställt sig avvaktande till.⁹⁴

⁹³ Enade Rysslands hemsida, <http://www.edinros.ru/news.html?rid=2054>, den 30 mars 2006.

⁹⁴ Vendil Pallin (2006b) *NATO-operationen Active Endeavour: Ett test för det militära samarbetet mellan NATO och Ryssland*, Stockholm, FOI, januari 2006, FOI MEMO 1626, s. 21. Se även intervju med Sjojgu Sytjeva och Novikov (2002) "Minister "rezervnoj sistemy"", *Itogi*, nr. 21 (28 maj 2002), s. 16 där han nämner ytterligare internationellt samarbete.

4.4. *Inrikesministeriet (MVD)*

Inrikesministeriet bildades som självständigt ministerium på basis av sin sovjetiska föregångare efter att Jeltsin hindrats av dåvarande parlamentet, Högsta Sovjet, från att skapa ett superministerium genom att slå ihop säkerhetstjänsten med inrikesministeriet. Redan under sovjettiden brottades Inrikesministeriet med omfattande korruption inom sina led. Dåligt betalda trafikpoliser var t.ex. kända för att kräva mutor av bilister. Bedömare är eniga om att situationen förvärrades snarare än förbättrades efter Sovjetunionens fall. Därför har Inrikesministeriet varit föremål för omfattande planer på omorganisation vid flera tillfällen. Bland annat har det ryktats länge om att dess Inrikestrupper skulle omvandlas till ett Nationalgarde. Än så länge tycks dock Putin ha nöjt sig med att delvis installera en ledning inom ministeriet som kommer från en annan bakgrund än MVD. Inrikesministern, Rasjid Nurgaliev, har gjort huvuddelen av sin karriär inom KGB snarare än inom MVD. Dessutom har en av hans vice ministrar KGB-bakgrund (Arkadij Jedelev) och befälhavaren för Inrikestrupperna (Nikolaj Rogozjkin) kommer från Väpnade styrkorna.

Inrikesministeriet har sedan ett par år tillbaka huvudansvaret för den militära insatsen i norra Kaukasus och därmed även i Tjetjenien. Denna insats leds av MVD:s Regionala operationsstab (*Regionalyj operativnyj shtab, ROSj*). Troligen är denna ledningsroll omtvistad och det finns tecken på att bl.a. Väpnade styrkornas förband i området ogärna vill

underordnas Inrikestrupperna. Misstroendet mot MVD:s förmåga att leda insatsen har under perioder varit påtagligt från andra kraftministerier och ibland även från Kreml. Det är också betecknande att de personer som idag bär huvudansvaret för MVD:s militära uppgifter i Kaukasus, chefen för ROSj, vice minister Jedelev, samt Inrikestruppernas befälhavare, har en KGB- respektive militärbakgrund.

Till MVD:s huvuduppgifter hör bland annat landets polisväsende, som med andra ord är skilt från Inrikestrupperna. MVD har också ett antal specialförband, som OMON och SOBR, och har haft ett övergripande ansvar för terroristbekämpning även utanför Tjetjenien och Nordkaukasus. Således byggdes efter terrordådet mot en skola i Beslan i september 2004 en federal "terrorbekämpningsvertikal" där officerare från MVD fick nyckelroller som vice ordföranden i antiterroristkommissioner i vart och ett av de federala distrikten och i vart och ett av federationssubjekten.⁹⁵ MVD fortsatte att ha visst ansvar för terroristbekämpning även efter det att en Nationell antiterroristkommitté (NAK) inrättats inom FSB, men i allt väsentligt hade FSB givits den ledande rollen i Rysslands antiterrorstrategi (se vidare om NAK under FSB, s. 124).

⁹⁵ Smirnov och Sytjeva (2004) "Rossija: vid sverchy", *Itogi*, nr. 38 (21 september 2004), s. 15 och intervjun med Rogozjkin i *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 49 (24 december-13 januari), 2004, s. 2. Se även Leijonhielm, *et al. Rysk militär förmåga...*, s. 51-52. Före denna terrorbekämpningsvertikal fanns en Federal antiterroristkommission som bildades i och med regeringsbestämmelse nr 1032, den 6 november 1998. I denna var premiärministern ordförande, medan inrikesministern och direktören för FSB var vice ordföranden.

Faktaruta 4. Inrikesministeriet (MVD)**Kort historik - MVD**

Inrikesministeriet bildades efter att dåvarande ryska parlamentet avvisade Jeltsins förslag att bilda ett Inrikes- och säkerhetsministerium. Inrikesministeriet har länge varit föremål diverse planer på omorganisation eftersom korrruptionen inom dess väggar är ökad (inte minst inom polisen). T.ex. har MVD frångåtts huvudansvaret för både narkotika- och terrorbekämpning. Under Putin fick Inrikestrupperna huvudansvar för Tjetjenien.

MTjS förfogar över Inrikestrupp (c:a 140-150 000 man) och specialstyrkor (t.ex. OMON, OMSN och SOBR).

Myndigheter som lyder under MVD:

Federala migrationstjänsten (FMSRF)

Chefer:

Inrikesminister	Viktor S. Jerin	jan. 1992-jul.1995
Inrikesminister	Anatolij S. Kulikov	jul. 1995-mar. 1998
T.f. inrikesminister	Pavel T. Maslov	mar 1998-apr. 1998
Inrikesminister	Sergej V. Stepsjin	apr. 1998-sep. 1999
Inrikesminister	Vladimir B. Rusjajlo	maj 1999-mar. 2001
Inrikesminister	Boris V. Gryzlov	mar. 2001-mar. 2004
Inrikesminister	Sergej K. Nurgaliev	mar. 2004-

Som en följd av omstruktureringen av kraftministerierna 2003 inordnades även skattepolitistjänsten i Inrikesministeriet. Då detta först skedde stipulerades att en vice inrikesminister skulle kombinera sin tjänst med den som chef för skattepolitistjänsten inom ministeriet. Troligen har dock denna del av MVD nedgraderats som en följd av administrativa reformen. Ministeriet är idag indelat i departement istället för tjänster och en betydande del av personalen som ingick i i den självständiga Federala

skattepolitistjänsten har troligen förts över till Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel (FSKN) snarare än till MVD.⁹⁶

Enligt det presidentdekret som fastslog Inrikesministeriets nya förordning i juli 2004 skulle inrikesministern endast ha tre vice ministrar.⁹⁷ Redan i november samma år tilläts dock Inrikesministeriet utöka antalet till fyra.⁹⁸ I mars 2006 utsågs dessutom en statssekreterare även inom Inrikesministeriet, vilket utökade antalet vice ministrar till fem. Till denna post utsågs Nikolaj Ovtjennikov, som tidigare varit chef för Departementet för kamp mot organiserad brottslighet och terrorism.⁹⁹ Förutom Nurgaliev har, som nämnts ovan, Arkadij Jedelev en bakgrund inom säkerhetstjänsten. Han tjänstgjorde inom KGB från och med 1978 och därefter inom FSK och senare FSB. Han utnämndes till vice inrikesminister i september 2004, relativt kort efter att Nurgaliev tillträtt som inrikesminister. Övriga vice inrikesministrar har dock en MVD-bakgrund.

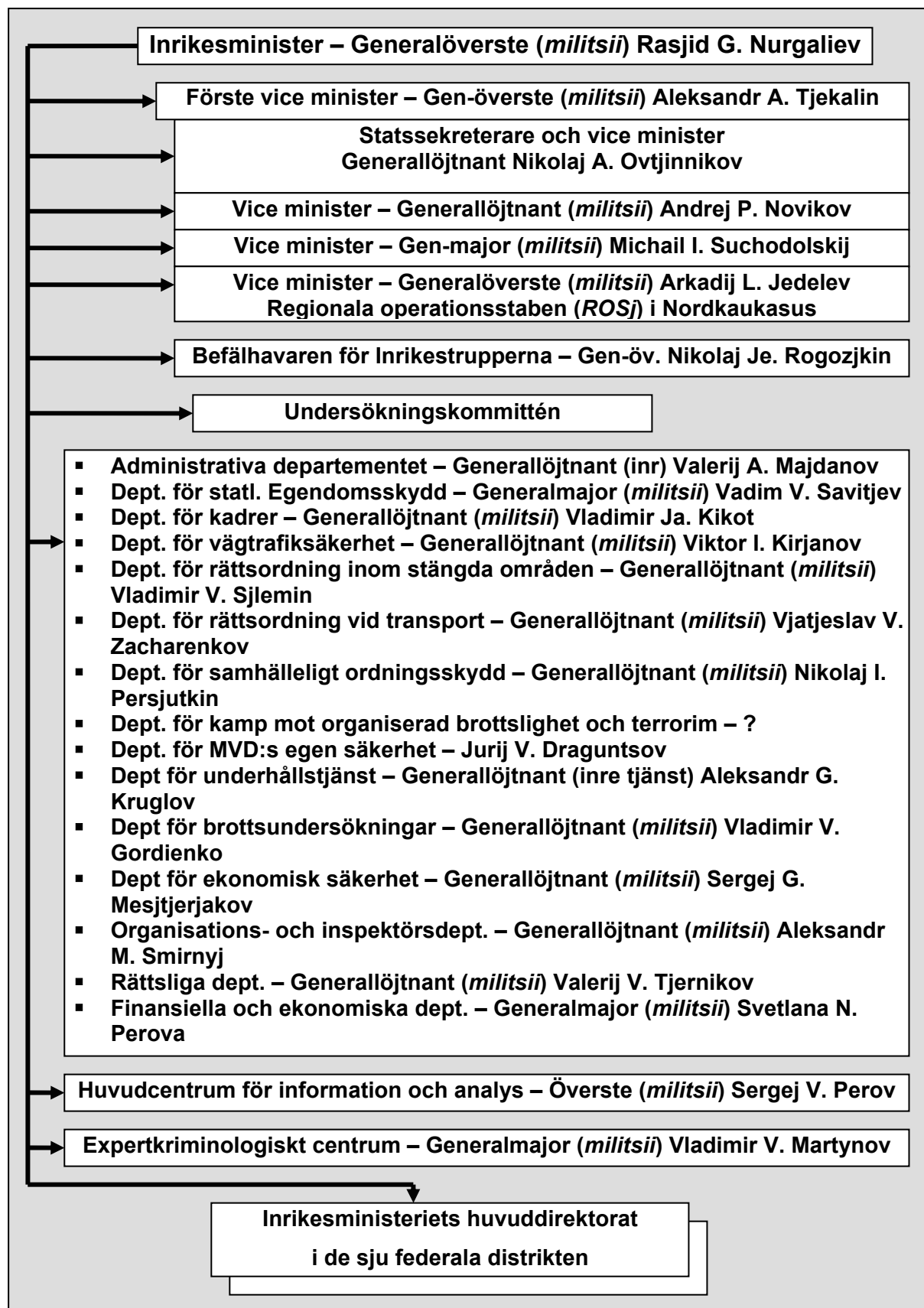
⁹⁶ Presidentdekret nr. 323, den 11 mars 2003 samt presidentdekret nr. 306 och 307 den 11 mars 2003. Se även redogörelsen för Putins omstruktureringen av kraftministerierna s. 69 och avsnittet om FSKN s. 152.

⁹⁷ Presidentdekret nr. 927, den 19 juli 2004 med åtföljande förordning.

⁹⁸ Presidentdekret nr. 1407, den 5 november 2004 med åtföljande förordning över tjänsteställningar inom ministeriet och den grad som ska åtfölja dessa.

⁹⁹ Presidentdekret nr. 221, den 17 mars 2006.

Figur 10. Inrikesministeriets organisation våren 2006

Inrikesministeriets webbplats är relativt utförlig vad gäller information om egna organisationen och befattningshavare. Organisationsskissen över Inrikesministeriet (se figur) bygger därmed på den information som förmedlas på Inrikesministeriets hemsida kombinerat med de presidentdekret som beskriver verksamheten och dess administrativa indelning (t.ex. i de federala distrikten).¹⁰⁰ De som är chefer för MVD:s huvuddirektorat i de federala distrikten är generallöjtnanter (*militsii*) liksom även inrikesministrarna i republikerna och cheferna för huvuddirektoraten i federationssubjekten. Dessutom tillsätter Inrikesministeriet en direktör som är ansvarig för att samordna kampen med organiserad brottslighet och annan svår brottslighet inom OSS. Även denne innehar graden generallöjtnant (*militsii*).¹⁰¹

Rasjid Nurgaliev efterträdde Boris Gryzlov på posten som inrikesminister i mars 2004, då Gryzlov, efter Enade Rysslands framgångar i parlamentsvalet i december 2003, blev talman i Duman. Nurgaliev har en bakgrund inom KGB och senare FSB. Han har även arbetat inom Presidentadministrationen. Inrikesministern har varit medlem i Säkerhetsrådet allt sedan det bildades – oftast dessutom ständig medlem. Med andra ord ingår även Nurgaliev i Säkerhetsrådets inre krets som sammanträder varje lördag. Dessutom är MVD representerat i fem av

¹⁰⁰ Ministeriets organisation framgår på adressen <http://www.mvd.ru/?docid=16>. Dessutom har presidentdekret nr. 927, den 19 juli 2004 (som fastställde Inrikesministeriets förordning efter administrativa reformen), nr. 1407, den 5 november 2004 (se ovan) och nr 221, den 17 mars 2006, legat till grund för Figur 10, på s. 106.

¹⁰¹ Samtliga poster som medför generals grad finns specificerade i presidentdekret nr. 1407, den 5 november 2004.

Säkerhetsrådets sju kommissioner – intressant nog inte i den som ansvarar för samhällelig säkerhet.

Karriärbakgrund 4. Inrikesminister - R. G. Nurgaliev

CV - Rasjid Gumarovitj Nurgaliev

Född 1956.

Började arbeta inom KGB 1981 och senare för FSK och FSB till 1998. Huvuddelen av sin karriär inom KGB tjänstgjorde N. i Karelen där han nådde posten som chef för en avdelning för terroristbekämpning inom Karelen.

1998-99 ledde N. en sektion inom Huvudkontrolldirektoratet inom Presidentadministrationen.

Från och med 1999 tjänstgjorde N. åter inom FSB där han blev vice direktör.

N. Utsågs till vice inrikesminister 2002.

Den 9 mars 2004 utsågs N. till inrikesminister.

Källa: www.mvd.ru

4.5. *Justitieministeriet (MinJust)*

Justitieministeriet bildades i princip på sin sovjetiska föregångare. Dess minister har varit medlem i Säkerhetsrådet allt sedan detta bildades, men aldrig ständig medlem med rösträtt. Med andra ord har justitieministern aldrig ingått i den inre kretsen vad gäller säkerhetspolitiskt beslutsfattande. Det enda möjliga undantaget från denna regel kan ha varit Sergej Stepasjin under dennes tid som justitieminister. Även om inte heller han ingick i Säkerhetsrådets inre krets torde hans informella kontaktnät och maktbas ha givit honom ett större inflytande än t.ex. hans föregångare Valentin Kovalev, som kom från Ryska Federationens kommunistparti och hade föga inflytande i Kreml.

Justitieministeriet var under Jeltsins tid vid makten motståndare till de förslag om rättsreformer som kom från Presidentadministrationen. Ministeriet var mån om att behålla det inflytande det hade över domstols-systemet då dess inflytande på många andra sätt hade begränsats, t.ex. av det växande inflytande som Presidentadministrationens Statsrättsliga direktorat och även dess viktiga Kontrolldirektorat.¹⁰² Justitieministeriet har framför allt en position som leverantör av juridisk expertis, utbildning och stöd till domstolsväsendet.

Faktaruta 5. Justitieministeriet (MinJust)

Kort historik - MinJust

Justitieministeriet bygger i allt väsentligt på sin sovjetiska föregångare. Justitieministern har varit medlem av Säkerhetsrådet allt sedan detta bildades, men har aldrig ingått i dess inre krets som ständig medlem.

Justitieministeriet förfogar inte över militär trupp. Viss väpnad personal finns inom framför allt Federala tjänsten för straffimplementering.

Myndigheter som lyder under MinJust:

Federala tjänsten för straffimplementering

Federala registreringstjänsten

Federala tjänsten för implementering av domstolsbeslut (FSSP)

Chefer:

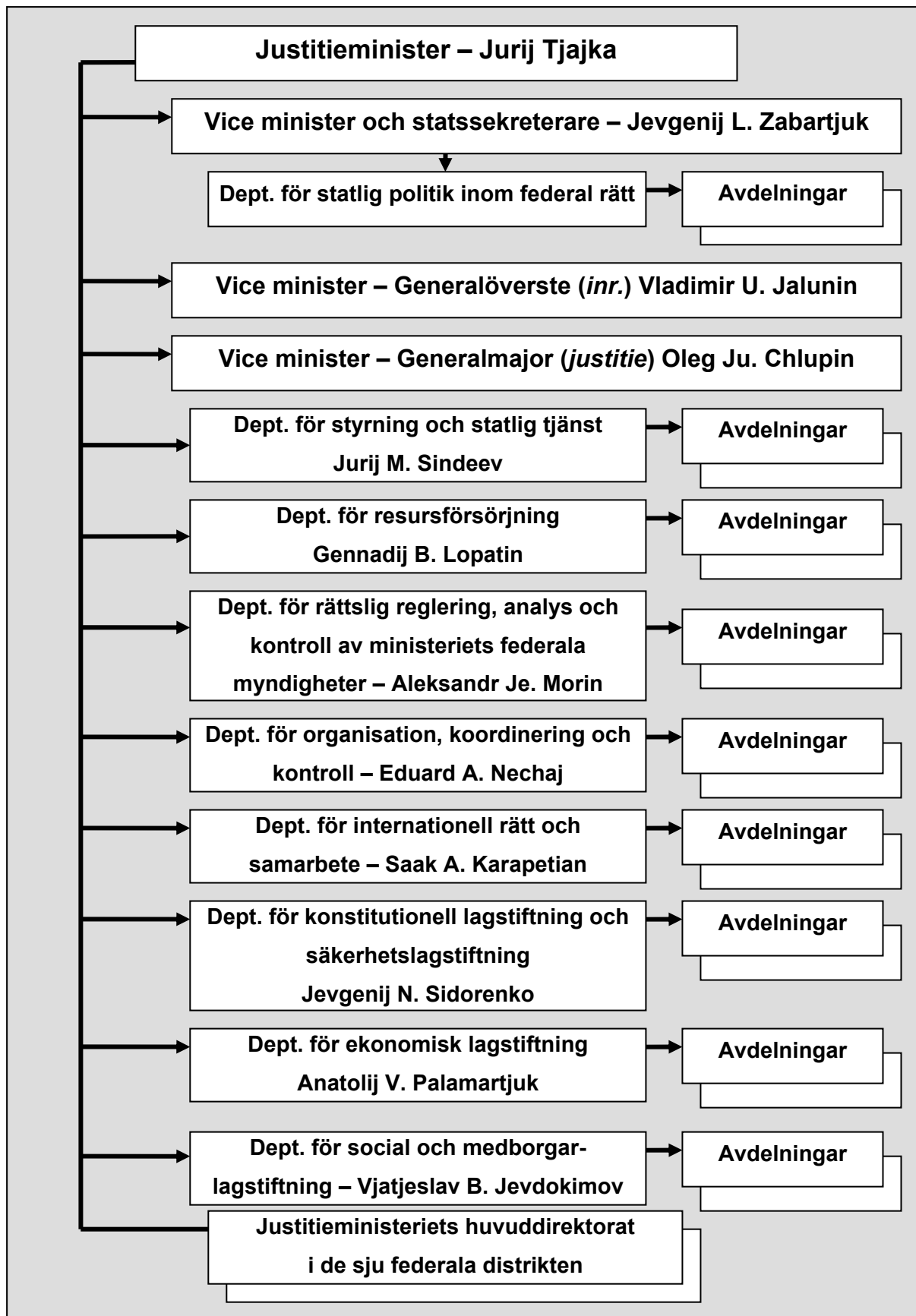
Justitieminister	Nikolaj V. Fedorov	jul. 1990-mar. 1993
Justitieminister	Jurij Ch. Kalmykov	apr. 1993-dec. 1994
Justitieminister	Valentin A. Kovalev	jan. 1995-jul. 1997
Justitieminister	Sergej V. Stepasjin	jul. 1997-apr. 1998
Justitieminister	Pavel V. Krasjeninnikov	apr. 1998-aug. 1999
Justitieminister	Jurij Ja. Tjajka	aug. 1999-

¹⁰² Huskey *Presidential Power...* , s. 152-153.

Justitieministern hade efter administrativa reformen två vice ministrar. Redan under 2005 utökades dock kretsen till tre vice ministrar varav en, Jevgenij Zabartjuk, är vice justitieminister och statssekreterare sedan november 2005. Han har en bakgrund inom KGB. Mellan 1996 och 1999 tjänstgjorde han inom Federala skattepolistjänsten. Sedan 1999 har han dock arbetat inom Justitieministeriet. Till att börja med utsågs han till rådgivare (*pomosjtjnik*) till justitieministern och samma år till chef för justitieministerns kansli. Från och med 2000 blev Zabartjuk vice justitieminister; en rang han troligen förlorade som ett resultat av administrativa reformen. Han blev 2004 chef för Departementet för statlig politik inom federal rätt. När han utsågs till vice minister igen och statssekreterare behöll han av allt att döma även chefsposten för sitt departement inom ministeriet.¹⁰³

¹⁰³ Ryska Federationens Justitieministerium (2006) *Zamestiteli ministra*, hämtat: 24 mars 2006, adress: <http://www.minjust.ru/ministerstvo/rucovodstvo/zamministr/>.

Figur 11. Justitieministeriets organisation våren 2006

Vladimir Jalunin utsågs till vice justitieminister 2004 och har en bakgrund dels inom Inrikesministeriet dels inom föregångaren till myndigheten som ansvarar för Rysslands fånganstalter, Federala tjänsten för straffimplementering. Han är generalöverste (inrikes tjänst). Hans kollega, Oleg Chlupin, utsågs så sent som den 11 mars 2006 till vice justitieminister. Liksom Zabartjuk hade han dock varit vice minister före administrativa reformen. Chlupin har ett förflutet framför allt inom militära åklagarväsendet (*voennaja prokuratura*) och det är också inom denna karriär som han uppnått rangen generalmajor (justitie). Han var mellan 2004 och 2006 chef för Departementet för styrning och statlig tjänst.¹⁰⁴

Justitieministeriet förfogar inte över väpnad trupp i bemärkelsen militära förband. Dess officerare har vanligen uppnått sina grader som åklagare eller inom Inrikesministeriet. En av ministeriets myndigheter, Federala tjänsten för straffimplementering, förfogar dock över väpnad personal. Liksom andra kraftministerier är Justitieministeriets territoriella organisation indelad i enlighet med de sju federala distrikten sedan januari 2005.

¹⁰⁴ *Ibid.*

Karriärbakgrund 5. Justitieminister - J. J. Tjajka**CV - Jurij Jakovlevitj Tjajka**

Född 1951 i Nikolaevsko-na-Amure (Chabarovsk kraj).

Jurist och åklagare.

Utsågs till förste vice riksåklagare (*generalnyj prokuror*) 1995.

Från och med hösten 1998 riksåklagare.

Tj. utsågs till justitieminister i augusti 1999.

Källa: www.minjust.ru

Jurij Tjajka utsågs till justitieminister samma månad som Putin tillträdde som premiärminister och har behållt sin post sedan dess. Han har en bakgrund framför allt inom åklagarväsendet (*prokuratura*) och var riksåklagare mellan 1998 och 1999. Det finns inte mycket som tyder på att Tjajka skulle stå Putin särskilt nära. Han ingår inte i Säkerhetsrådets inre krets och han har heller inte en bakgrund inom säkerhetstjänsterna eller Sankt Petersburg.¹⁰⁵ Däremot har han visat sig lojal mot Kreml. I samband med Jukosaffären dementerade t.ex. Tjajka kategoriskt att det skulle finnas någon som helst politisk koppling i affären och det var också hans myndighet, Federala tjänsten för implementering av domstolsbeslut (FSSP), som verkställde konfiskeringen av Jukos tillgångar.¹⁰⁶

4.6. Federala säkerhetstjänsten (FSB)

Den Federala säkerhetstjänsten är KGB:s huvudsakliga arvtagare då den tagit över större delen av KGB:s direktorat, dess högkvarter Ljubjanka samt mycket av dess rykte. Jeltsin gjorde, som nämnts ovan, ett försök

¹⁰⁵ Justitieministeriet är bara representerat i tre av Säkerhetsrådets kommissioner (informationssäkerhet, samhällelig säkerhet och militär säkerhet).

att slå ihop Inrikesministeriet och KGB till ett Inrikes- och säkerhetsministerium 1991. När Högsta Sovjet vägrade att godkänna detta bildades istället ett Säkerhetsministerium (*Ministerstvo bezopasnosti, MB*). I december 1993 ombildades Säkerhetsministeriet till Federala kontraspionagetjänsten, FSK och kort därefter, i april 1995, till Federala säkerhetstjänsten, FSB. Efter att Putin blev president har FSB:s inflytande av allt att döma ökat väsentligt. Visserligen förlorade FSB sin status som ministerium i och med administrativa reformen i juli 2004, men detta ledde strängt taget inte till att dess roll minskade. Istället hade FSB i mars 2003 fått överta ansvaret för både gränstrupperna, då Federala gränstjänsten upphörde att existera som självständig myndighet, och delar av signalspaningen som legat under det upplösta FAPSI. Därmed tredubblades FSB:s budget och personalstat.¹⁰⁷

¹⁰⁶ *Nezavisimaja gazeta*, 29 juli 2004, s. 6.

¹⁰⁷ Eftersom FPS Gränstrupp brukar anges till cirka 140 000 man skulle denna uppgift ge vid handen att FSB efter sammanslagningen med FPS omfatta minst 210 000 man, troligen fler eftersom en betydande del av FAPSI:s personal också överfördes till FSB. Enligt Knight omfattade FSB i slutet av 1990-talet mellan 120-130 000 man. Hon uppskattade dessutom Gränstrupperna till 180 000 man, Knight (1999) *The Security Services and the Decline of Democracy in Russia: 1996-1999*, Seattle, Jackson School of International Studies, The Donald W. Treadgold Papers in Russian East European and Central Asian Studies, nr. 23, oktober 1999, s. 14. Jämför också Vendil Pallin *Russian Military...*, s. 155. Troligen skedde nedskärningar efter det och man kan anta att FSB:s totala personalstyrka ligger någonstans mellan 250 och 300 000 man.

Faktaruta 6. Federala Säkerhetstjänsten (FSB)

Kort historik - FSB

Den Federala säkerhetstjänsten har sina rötter i KGB och då främst dess 2:a huvuddirektorat samt dess 3:e och 5:e direktorat (se även Figur 5). Då KGB avvecklades bildades ett Säkerhetsministerium (MB), som existerade fram till december 1993. (I själva verket försökte Jeltsin bilda ett kombinerat säkerhets- och inrikesministerium, men Konstitutionsdomstolen förhindrade detta.) I december 1993 ombildades Säkerhetsministeriet till Federala kontraspionagetjänsten (FSK), som i sin tur döptes om till Federala säkerhetstjänsten i april 1995.

FSB förfogar över specialförband bl.a. för terroristbekämpning och den organisation som det militära kontraspionaget förfogar över i form av officerare verksamma på förband inom Väpnade styrkorna, Inrikestrupperna och Gränstrupperna.

Enligt *Military Balance* räknas dock bara c:a 4 000 av FSB:s personal som väpnad trupp förutom Gränstrupperna, som enligt beslut taget 2003 lyder under FSB och omfattar cirka 140 000 man.

Kommittéorgan som lyder under FSB:

Kansliet för Nationella antiterrorkommittén (NAK) kommer att ingå i FSB.

Chefer:

Säkerhetsminister	Viktor P. Barannikov	jan. 1992-jul. 1993
Säkerhetsminister/ Direktör för FSK	Nikolaj M. Golusjko	sep. 1993-mar. 1994
Direktör för FSK/FSB	Sergej V. Stepasjin	mar.1994-jun. 1995
Direktör för FSB (t.f)	Anatolij Je. Safonov	jun. 1995-jul. 1995
Direktör för FSB	Michail I. Barsukov	jul. 1995- jun. 1996
Direktör för FSB	Nikolaj D. Kovalev	jul. 1996-jul 1998
Direktör för FSB	Vladimir V. Putin	aug. 1998-aug. 1999
Direktör för FSB	Nikolaj P. Patrusjev	aug. 1999-

FSB har genomgått ett par omorganisationer de senaste åren dels med anledning av att delar av FAPSI och hela FPS inordnades i FSB i mars 2003, dels med anledning av administrativa reformen. Från att tidigare ha varit inordnat i direktorat som högsta organisationsnivå är FSB idag indelat i tjänster (minst nio stycken), direktorat och olika centra. En direkt anledning till omändringen var att FSB tog över Gränstrupperna, vilket med automatik till ledde att organisationen växte väsentligt. Dessutom var det troligen en följd av att FSB ökat i storlek och inflytande generellt i Ryssland. Det är det signifikativt att FSB som enda kraftministerium (förutom Försvarsministeriet) har två förste vice chefer (direktörer) med rangen armégeneral.¹⁰⁸

FSB:s egen hemsida är sparsam med detaljer vad gäller den centrala organisationen. Enligt denna har Patrusjev efter administrativa reformen bara fem vice direktörer, varav två förste vice direktörer (Smirnov och Pronitjev, se Figur 12).¹⁰⁹ Detta kan jämföras med att FSB tidigare hade två förste vice direktörer, en statssekreterare och vice direktör samt en sju vice direktörer (varav sex även var chefer för departement) och en vice direktör som även var chef för Inspektörsdirektoratet - inalles elva vice chefer.¹¹⁰ Chefen för Vetenskapligt-tekniska tjänsten, Nikolaj

¹⁰⁸ Källorna som ligger till grund för organisationsskissen i Figur 12 är flera. Viktigast har varit FSB:s förordning (fastställd genom presidentdekret nr. 960, den 11 augusti 2003 och ändrad i och med presidentdekret nr. 1383, den 1 december 2005), FSB:s hemsida samt *Nezavisimaja gazeta*, den 5 november 2004, s. 7, *Moscow News*, nr. 38 (6-12 oktober 2004), s. 1, 3 och *Krasnaja zvezda*, den 27 februari 2006, s. 2.

¹⁰⁹ FSB (2006) *Rukovodstvo: Zamestiteli direktora FSB Rossii*, hämtat: 14 mars 2006, adress: <http://www.fsb.ru/history/liders/zamest.html>.

¹¹⁰ Presidentdekret nr. 960, den 11 augusti 2003.

Klimasjin, skulle således inte vara vice direktör enligt denna information. (Han var dock vice direktör före administrativa reformen, liksom även Aleksandr Zjdankov och Viktor Komogorov.) I ett meddelande på Presidentadministrationens hemsida anges dock Klimasjin som förste vice direktör för FSB i oktober 2005 – således ett år efter den administrativa reformen.¹¹¹ Detta kan mycket väl vara ett rent misstag eftersom Klimasjin tidigare var vice direktör. I andra meddelanden från Presidentadministrationen anges Klimasjin som chef för Vetenskapligt-tekniska tjänsten och enligt det senaste presidentdekretet som berör frågan om antalet vice direktörer anges att FSB har två förste vice direktörer samt tre vice direktörer varav en är statssekreterare och vice direktör.¹¹²

Troligen finns även en "Tjänst för egen försörjning" som handhar administrativa frågor och ekonomi. Ett sådant direktorat eller department finns hos de flesta ministerier och tjänster och fanns dessutom tidigare inom FSB. Det var tidigare ett av direktoraten. Möjligen ligger dessa frågor numera under ett personligt kansli under Patrusjev.

Undersökningsdirektoratet inom FSB har länge haft sitt eget fängelse, Lefortovo, för dem som gripits och vars brott utreds av FSB. Redan 1998

¹¹¹ Presidentadministrationen (2005a) *Ministr oborony Sergej Ivanov, Ministr vnytrennych del Rasjid Nurgaliev i pervyj zamestitel direktora FSB Nikolaj Klimasjin dolozjili Vladimiru Putinu o situatsii v Naltjike i o destvoijach pravoochranitelnych organov i podrazdelenij Minoborony*, hämtat: 14 oktober 2005, adress: <http://www.president.kremlin.ru/text/news/2005/10/95410.shtml>.

ryktades det om att detta fängelse skulle överföras till Justitieministeriet (eller möjligen Inrikesministeriet). Detta var ett av kraven som ställdes på Ryssland då landet blev medlem i Europarådet.¹¹³ Först i början av 2006 stod det klart att lagstiftning var under beredning som innebar att ansvaret för Lefortovo skulle överföras till Justitieministeriet.¹¹⁴ Lefortovo har legat under FSB:s Undersökningsdirektorat.

FSB ansvarar för kontraspionage inom ryska myndigheter allmänt och därmed även inom Väpnade styrkorna. Försvarsministeriet gjorde under 1990-talet försök att få det militära kontraspionaget överfört till sig, men allt talar för att FSB kommer att få behålla detta ansvar framöver. Kort efter att Putin tillträtt som president godkändes en ny förordning för militära kontraspionaget och det finns inga tecken på att Kreml skulle ha för avsikt att låta Försvarsministeriet ta över ansvaret för detta, som på sin tid utgjorde KGB:s tredje huvuddirektorat.¹¹⁵ Det militära kontraspionaget finns representerat på varje förband ned till bataljons storlek inom Väpnade styrkorna.¹¹⁶ Tidigare benämndes militära kontraspionaget inom Väpnade styrkorna "särskilda avdelningar" (*osobyje otdely*). Idag går det under namnet "säkerhetsorganen inom trupperna" (*organy bezopasnosti v vojskach*). De medverkar även i

¹¹² Presidentdekret nr. 1383, den 1 december 2005.

¹¹³ *Nezavisimaja gazeta*, den 28 januari 2006, s. 1. Se även Jack (2005) *Inside Putin's Russia* (London, Granta Books), s. 17-18.

¹¹⁴ *Nezavisimaja gazeta*, den 16 januari 2006, s. 1.

¹¹⁵ Presidentdekret 318, den 7 februari 2000 och förordningen. Se även Bennett *The Federal Security...*, s. 30.

¹¹⁶ Intervju med dåvarande chefen för militära kontraspionaget, generalöverste, Aleksej Moljakov, *Nezavisimaja gazeta*, 19 juli 1997, s. 1, 2.

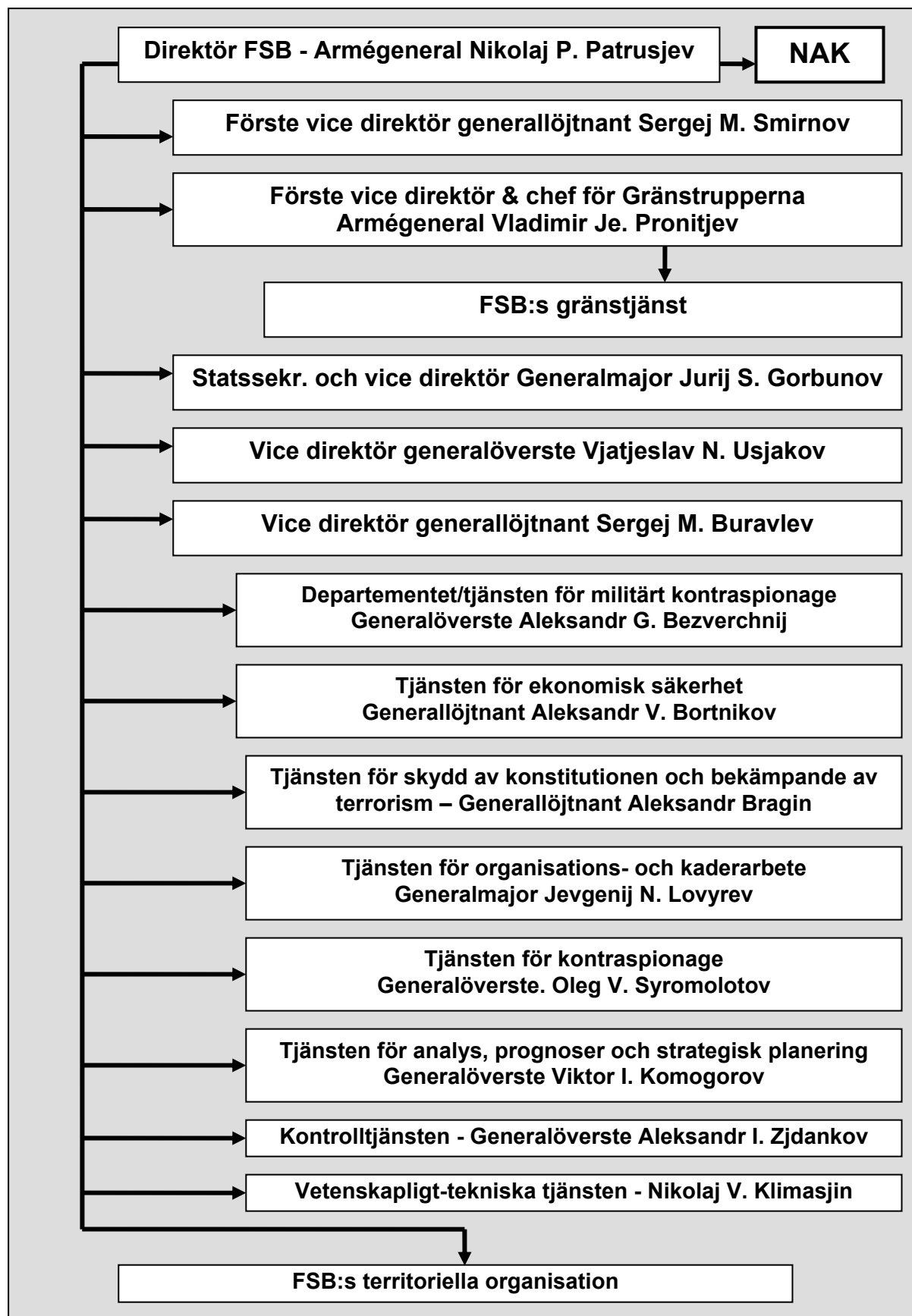
Tjetjenien och i resten av Nordkaukasus.¹¹⁷ Under 1997 omfattade militära kontraspionagets personal cirka 6 000 man. I själva verket är militärt kontraspionage bara en del av uppgifterna denna tjänst ägnar sig åt. Det rör sig snarare om militär säkerhetstjänst i vid bemärkelse då den även ansvarade för att förhindra stöld av vapen och ekonomisk brottslighet bland Väpnade styrkornas personal. Med andra ord är det en blandning av militärpolis, säkerhetstjänst och kontraspionage.

FSB:s förste vice direktör sedan juni 2003, armégeneral Sergej M. Smirnov, är ytterligare ett exempel på hur personer från Sankt Petersburg får centrala positioner inom säkerhetspolitiskt beslutsfattande i Moskva under Putin. Han har tjänstgjort inom KGB sedan 1974 och då huvudsakligen i Sankt Petersburg. I slutet av 1990-talet blev han chef för Direktoratet för egen säkerhet i Moskva och i juli 2000 utnämndes han till vice direktör för FSO. Den 5 januari 2001 utnämndes Smirnov till chef för FSB:s Sankt Petersburgsdirektorat, vilket är det största och med den posten brukar statusen som vice direktör för FSB följa.¹¹⁸

¹¹⁷ *Krasnaja zvezda*, den 27 februari 2006, s. 2.

¹¹⁸ Av någon anledning har Sankt Peterburgdirektoratet kommit att få en stor roll inom FSB:s organisation. Det tycks inte finnas något motsvarande Moskvadirektorat.

Figur 12. FSB:s organisation 2006

Allt talar för att Smirnov, som är född 1950, skulle kunna vara en efterträdare till Patrusjev om Putin skulle vilja byta chef för FSB. Även Smirnovs efterträdare i Sankt Petersburg, Aleksandr Bortnikov, klättrade snabbt i hierarkin. Redan i mars 2004 utsågs Bortnikov till vice chef för FSB. Han miste denna rang i och med den administrativa reformen, men är fortsatt chef för FSB:s Tjänst för ekonomisk säkerhet.¹¹⁹ Ekonomisk säkerhet har, liksom terroristbekämpning, länge varit ett prioriterat verksamhetsområde och därmed en viktig språngbräda i karriären.

Det är tydligt i FSB:s förordning att myndigheten inte begränsar sig till enbart säkerhetstjänstfrågor utan även bedriver egen underrättelsetjänst. Enligt förordningen bedriver FSB viss underrättelseverksamhet "inom ramen för sina befogenheter" samt inhämtar och bearbetar i samarbete med SVR underrättelseinformation.¹²⁰ Troligen är underrättelser av ekonomisk och vetenskapligt-teknologisk art centrala i det arbetet eftersom det länge varit ett prioriterat område för FSB. Patrusjev har ett förflutet som chef för FSB:s direktorat för ekonomisk säkerhet och det är

¹¹⁹ Bortnikovs företrädare på posten som vice direktör för FSB och ansvarig för ekonomisk säkerhet, generalöverste Jurij Zaostrovsev, gick vidare till den statliga banken Vnesjekonombank där han blev förste vice direktör. Enligt ryska tidningar var denna utnämning en manöver från Kreml för att stärka kontrollen över denna bank, som tidigare tillhört tidigare premiärminister Michail Kasianovs inflytelsesfär. Se t.ex. Leningradskaja pravda (2004) *Zamestitel Patrusjeva perekoalifitsiruetsia v bankiry*, hämtat: 14 mars 2006, adress:

<http://www.lenpravda.ru/reading1.phtml?id=6709>. Se även bankens hemsida där dess ledning presenteras, Vnesjekonombank (2006) *Sovet direktorov*, hämtat: 14 mars 2006, adress: <http://www.veb.ru/directors/index.wbp>.

¹²⁰ Presidentdekret nr. 960, den 11 augusti 2003, artikel 8, punkterna 8 och nio i åtföljande förordning. Enligt Knight tilldelades FSB t.o.m. befogenheter att bedriva underrättelseoperationer utomlands. Hon drar slutsatsen att detta gällde framför allt de före detta sovjetiska republikerna inom OSS, Knight *The Security Services...* s. 13.

tydligt att FSB är ett av kraftministerierna som är centrala verktyg för Kreml i att kontrollera landets ekonomiska sfär.

Det är oklart exakt hur de delar av FAPSI som FSB tog över har inordnats i organisationen. FSB bedrev redan signalspaning och dessa funktioner har därmed stärkts. Bland annat har FSB haft en betydande roll inom övervakningen av telefon-, e-post- och internettrafiken inom Ryssland sedan tidigare. Redan 1995 fick FSB genom att ett System för operativa förundersökningsåtgärder, SORM (*Sistema operativno-rozysknych meroprijatij*) infördes, rätten att övervaka telefonsamtal, men då krävdes ett domtolsbeslut för att vidta sådana åtgärder. Redan juli 1998 utökades SORM (ofta benämnt SORM-2) till att omfatta även Internettrafik. Enligt en föreskrift utfärdad av FSB och FAPSI beordrades samtliga ryska Internetleverantörer att installera övervakningsteknologi samt en fiberoptisk länk till FSB. Genom att det var en föreskrift (*rasporjazjenie*) snarare än en lag krävdes endast Justitieministeriets godkännande av densamma. I och med dessa nya regler och den nya utrustningen kunde FSB i praktiken kringgå de tidigare reglerna som krävde ett domstolsbeslut för att införa striktare övervakning. I januari 2000 utökade dessutom Putin antalet underrättelse- och säkerhetstjänster som fick utnyttja SORM.¹²¹ Inom FSB finns ett Centrum för informations-säkerhet, som tycks ha ansvar för dessa frågor.¹²²

¹²¹ Perera (2000) "Russia's Internet Infringement", *Janes Intelligence Review*, vol. 12, nr. 6, s. 10-11.

¹²² Vid ett rundabordssamtal om lagstiftning rörande telekommunikationer och Internetteknologi i Federationsrådets regi framförde en representant för detta centrum, Dmitrij Frolov, att det var nödvändigt att utöka ryska säkerhetstjänsters möjligheter

Informationssäkerhet är också ett av de tyngre ansvarsområdena som FSB tilldelats. Enligt FSB:s förordning är "utförande och realisering ... av den statliga och vetenskapligt-teknologiska politiken inom området informationssäkerhet" en av FSB:s huvuduppgifter.¹²³ Det är därmed naturligt att FSB även bär huvudansvaret för kryptering och teknisk säkerhet för informations- och kommunikationssystem inom Ryssland. FSB utfärdar också nödvändiga certifikat för informations- och kommunikationssystem som används av federala myndigheter.¹²⁴

I februari 2006 tillkännagavs att ett nytt organ inrättats för bekämpning av terrorism, Nationella antiterrorkommittén, NAK (se Figur 12). Detta skulle komma att hamna under FSB:s egid och Patrusjev blev dess ordförande. NAK skulle ersätta den tidigare Federala antiterroristkommissionen (FAK), som bildades 1998 och i vilken premiärministern varit ordförande.¹²⁵ Troligen kommer NAK:s kansli att sysselsätta cirka 300 personer, eftersom centrala FSB tilläts utöka sin personalstat med den storleken. Detta kansli kommer att ledas av en av Patrusjevs vice direktörer som samtidigt blir vice ordförande i NAK. Intressant nog tilläts även FSO att utöka sin personalstat - om än bara med blygsamma

att kontrollera kommunikationssystem och Internet. RIA Novosti (2005) *FSB za rassjirenje polnomotijj spetsluzjb po kontrolju za Internetom*, hämtat: 18 april 2006, adress: http://www.rian.ru/defense_safety/20050428/39755803.html.

¹²³ Presidentdekret nr. 960, den 11 augusti 2003, artikel 8, punkt 14 i åtföljande förordning.

¹²⁴ *Ibid.*, artikel 8, punkt 15 samt artikel 9, punkt 21.

¹²⁵ Regeringsbeslut nr. 1032, den 6 november 1998. Se även ovan, fotnot 95, s. 103.

sju personer.¹²⁶ Allt talar för att det rör sig om FSO:s Tjänst för specialsamband och information (SSSI). En ny lag, "Om motverkande av terrorism", antogs i parlamentet bara ett par veckor efter att Putin utfärdat sitt presidentdekret om NAK.¹²⁷ Enligt uppgifter i ryska tidningar hade den nya lagen legat på is i ett år efter en första läsning i Duman i väntan på att Kreml skulle bestämma hur terrorbekämpning skulle ledas, dvs. vilken instans som skulle få huvudansvaret. När denna fråga hade lösts ut gick det snabbt att få till stånd en andra och tredje läsning i Duman och ett godkännande i Federationsrådet.¹²⁸

Redan den 7 mars samma år hölls NAK första möte. Vid mötet närvarade vice chefen för Presidentadministrationen, Igor Setjin, riksåklagaren, Vladimir Ustinov, inrikesministern, Rasjid Nurgaliev, ministern för civilt försvar och nödfallsåtgärder, Sergej Sjojgu, justitieministern, Jurij Tjajka, generalstabschefen, Jurij Baluevskij, vice talmannen i Federationsrådet, Aleksandr Torsjin, vice talmannen i Duman, Vladimir Katrenko, direktören för SVR, Sergej Lebedev, direktören för FSO, Jevgenij Murov, chefen för Federala tjänsten för finanskontroll (*Rosfinmonitoring*), Viktor Zubkov och "medlemmar av regeringen och Säkerhetsrådet".¹²⁹ Det stämmer väl överens med listan över medlemmar i NAK *ex officio* i presidentdekretet.¹³⁰

¹²⁶ Presidentdekret nr. 116, den 15 februari 2006. Se även *Nezavisimaja gazeta*, den 17 februari 2006, s. 1. FSO:s roll behandlas även under avsnittet om FSO.

¹²⁷ Federal lag nr. 35-F3, den 6 mars 2006 och presidentdekret nr. 116, den 15 februari 2006.

¹²⁸ *Nezavisimaja gazeta*, den 20 februari 2006, s. 1, 2.

¹²⁹ RIA Novosti, "Patrusjev: neobchodimy novye metody protivodejstvija terrorizmu", den 7 mars 2006,

Tabell 5. Medlemskap i NAK våren 2006

Namn	Status	Befattning
Nikolaj Patrusjev	Ordförande	Direktör för FSB
Igor Setjin	Medlem	Vice chef för Presidentadministrationen
Rasjid Nurgaliev	Vice ordförande	Inrikesminister
Oklart vem.	Vice ordförande och chef NAK:s kansli	Vice direktör för FSB
Aleksandr Torsjin	Medlem	Vice talman i Federationsrådet
Vladimir Katrenko	Medlem	Vice talman i Duman
Sergej Narysjkin	Medlem	Chef för Regeringens kansli (minister)
Sergej Sjojgu	Medlem	Minister för MTjS
Sergej Lavrov	Medlem	Utrikesminister
Michail Zubarov	Medlem	Minister för hälsofrågor och social utv.
Leonid Rejman	Medlem	Minister för informationsteknologi
Viktor Christenko	Medlem	Industri- och energiminister
Igor Levitin	Medlem	Transportminister
Jurij Tjajka	Medlem	Justitieminister
Sergej Lebedev	Medlem	Direktör för SVR
Sergej Murov	Medlem	Direktör för FSO
Viktor Zubkov	Medlem	Chef för Rosfinmonitoring
Jurij Baluevskij	Medlem	Generalstabschef och förste vice försvarsminister
Oklart vem.	Medlem	Vice sekreterare i Säkerhetsrådet

I samband med att NAK:s medlemmar möttes för första gången framkom det att Putin i en instruktion utfärdad den 28 februari (men ej offentliggjord) stipulerat att NAK:s verksamhet delvis skulle finansieras genom bidrag från juridiska personer och företag. Bland dem som blivit informerade om instruktionen fanns ordföranden i Ryska unionen för industrialister och företagare (RSPP), Aleksandr Sjochin, som meddelade att RSPP ledning inom kort skulle diskutera frågan. Av allt att döma skulle det bli Presidentens direktorat för administrativa frågor under

http://www.rian.ru/defense_safety/20060307/43987358.html (hämtad den 9 mars 2006).

¹³⁰ Presidentdekret nr. 116, den 15 februari 2006.

ledning av Vladimir Kozjin som skulle kanalisera pengarna till NAK inom FSB.¹³¹

NAK har en Federal operationsstab (*Federalnyj operativnyj sjtab, FOSj*) som i sin tur skall samordna regionala operationsstaber i varje federationssubjekt. Det står klart att dessa staber kommer att ha omfattande befogenheter då de sätts i funktion som resultat av ett terroristdåd eller hot om terroristdåd.¹³²

Chefen för FSB och dess föregångare har som regel ingått i Säkerhetsrådets inre krets och gör det definitivt under Putin. FSB är också den enda kraftmyndigheten som är representerat i samtliga av Säkerhetsrådets interdepartementala kommissioner – något som skvallrar om hur vitt FSB:s ansvarsområde är. I ett par fall är FSB:s vice direktörer dessutom vice ordföranden i kommissionerna (det gäller kommissionerna som ansvarar för strategisk planering respektive informationssäkerhet).

Chefen för Federala säkerhetstjänsten, Nikolaj Platonovitj Patrusjev, utnämndes den 9 augusti 1999 och jämfört med sina företrädare har han

¹³¹ Flera som kommenterade förslaget ansåg att det var helt i sin ordning och nästan praxis i Ryssland idag att företagare finansierade liknande verksamhet. Butrin (2006) *Antiterror-invest*, hämtat: 9 mars 2006, adress: <http://www.kommersant.ru/doc.html?docId=655862>.. Se även *Nezavisimaja gazeta*, den 13 mars 2006, s. 1 och 3 för kritik mot denna typ av finansiering.

¹³² Se även den nya lagen om terrorbekämpning, Federal lag nr. 35-F3, den 6 mars 2006.

därmed innehaft sin position anmärkningsvärt länge. Hans omedelbare företrädare på posten var Putin.

Karriärbakgrund 6. Chefen för Federala säkerhetstjänsten - N. P. Patrusjev

CV - Nikolaj Platonovitj Patrusjev

Född 1951 i Leningrad.

Började arbeta för KGB 1974 och då främst i dess organ i Leningrad oblast.

Utsågs 1992 till säkerhetsminister i Karelen. Mellan 1994 och 1998 arbetade P. som chef för olika direktorat inom FSK och senare FSB.

1998 utnämndes P. till vice chef för Presidentadministrationen och chef för dess Huvudkontrolldirektorat.

I oktober 1998 blev P. vice direktör för FSB och chef för dess Departement för ekonomisk säkerhet.

1999 utnämndes P. till förste vice direktör för FSB.

Den 9 augusti 1999 blev P. direktör för FSB.

Källa: www.fsb.ru

Det är för övrigt tydligt att Patrusjevs karriär i mångt och mycket varit beroende av Putins. Således kom Patrusjev till Presidentadministrationen 1998, dit Putin anlät bara ett drygt år tidigare. Putin blev chef för Huvudkontrolldirektoratet där i mars 1997 och utnämndes till förste vice chef för Presidentadministrationen i maj. Patrusjev blev chef för Huvudkontrolldirektoratet 1998. I juli 1998 blev Putin direktör för FSB medan Patrusjev utnämndes till vice direktör i oktober samma år. Från och med mars 1999 kombinerade Putin tjänsten som FSB-direktör med den som sekreterare i Säkerhetsrådet och Patrusjev blev förste vice FSB-direktör i början av 1999.

4.7. *Federala skyddstjänsten (FSO)*

Federala skyddstjänsten, FSO, utgör en fascinerande kombination då det både är en institution som är omgärdad av strikt sekretess och en institution som vid särskilda tillfällen hamnar i rampljuset, som vid ceremonier i Kreml och administrationen av Kremles historiska byggnader. Allt talar för att FSO har en mycket större roll i säkerhetspolitiskt beslutsfattande än dess formella roll ger vid handen. FSO har skapat sig en central roll inom områden som informationssäkerhet och tillhandahåller troligen även värdefull information till Kreml, där uppgifter om olika tjänstemäns aktiviteter alltid varit hårdvaluta i det ständigt pågående maktspelet. Enligt Mark Galeotti har FSO spelat rollen av en av de centrala leverantörerna av beslutsunderlag till Kreml under Putin.¹³³ Det stämmer också väl överens med FSO:s förordning där det stipuleras att FSO har befogenhet att förse presidenten och president-sändebuden i de federala distrikten samt statliga organ med information baserad på övervakning av "social-ekonomiska och samhällspolitiska processer inom Ryska Federationen".¹³⁴ Med andra ord finns här ett illustrerande exempel på att olika kraftministerier utför liknande eller nästan identiska funktioner eftersom inrikes ekonomiska och samhällspolitiska analyser rimligen borde vara FSB:s huvudansvar.

¹³³ Galeotti (2003) "Putin Reintroduces Centralised Intelligence", *Jane's Intelligence Review*, vol. 15, nr. 5.

Faktaruta 7. Federala skyddstjänsten (FSO)

Kort historik - FSO

Den Federala säkerhetstjänsten har sina rötter i KGB och då främst dess 9:e direktorat (se även Figur 5). Då KGB avvecklades bildades först Huvudskyddsdirektoratet (GUO), i vilket även Presidentens säkerhetstjänst (SBP) under den inflytelserike Aleksandr Korzjakov ingick. Då han hamnade i onåd och avskedades omorganiserades också GUO och blev FSO. Denna tjänsts inflytande ökade markant under Putins tid som president. Bland annat inordnades delar av FAPSI i FSO 2003-2004.

FSO förfogar över militära förband med cirka 25-30 000 man.

Chefer:

Chef för GUO	V. S. Redkoborodyj	1991-1992
Chef för GUO	Michail I. Barsukov	1992-jul. 1995
Chef för GUO	Jurij V. Krapivin	jul. 1995-jun. 1996
Direktör för FSO	Jurij V. Krapivin	jun. 1996-maj 2000
Direktör för FSO	Jevgenij A. Murov	maj 2000-

Inte minst ökade FSO:s inflytande som ett direkt resultat av att vitala delar av FAPSI överfördes till FSO under 2003-2004. För detta ändamål bildades inom FSO Tjänsten för särskilt samband och information (SSSI). Chefen för denna tjänst, generalöverste Jurij P. Kornev är också förste vice direktör för FSO. Han arbetade inom KGB fram till 1991 då han övergick till att arbeta för GUO (FSO:s föregångare). Inom GUO skapades på Kornevs initiativ Direktoratet för presidentsamband, som kom att ansvara för ett skyddat kommunikationsnät avsett uteslutande

¹³⁴ Presidentdekret nr. 1627, den 28 december 2004 och artikel 11, punkt 29 i

för landets högsta makthavare (systemen ATS-PS och ATS-1). Kornevs direktorat växte snabbt från att omfatta några tiotal personer till ett utvecklat direktorat med underavdelningar och cirka 3 000 medarbetare.¹³⁵

Kornev sitter också i Säkerhetsrådets Interdepartementala kommission för informationssäkerhet.¹³⁶ Förutom Interdepartementala kommissionen för militär säkerhet, är detta den enda av Säkerhetsrådets sju kommissioner som en FSO-representant ingår i. Ordförande i Interdepartementala kommissionen för informationssäkerhet är Vladislav Sjerstiuk. Han är en av tre rådgivare till sekreteraren i Säkerhetsrådet och har spelat en nyckelroll inom Ryssland vad gäller policyformulering inom området informationssäkerhet sedan andra halvan av 1990-talet.

Då FAPSI avvecklades fick således FSO överta den del som ansvarade för säkert samband. I Tjänsten för särskilt samband och information (SSSI) ingår Direktoratet för regeringssamband liksom dess militära förband, Direktoratet för informationsresurser, i vilket systemet för rösträkning vid val (*GAS Vybory*) ingår, och Direktoratet för informationssystem. En betydande del av Huvuddirektoratet för kommunikationssäkerhet (tidigare KGB:s 8:e huvuddirektorat) ingår också i SSSI. Två av FAPSI:s utbildningsställen, Akademien för regeringssamband i

åtföljande förordning.

¹³⁵ Voevodin (2003) *Kremlevskaja "proslusjka"*, hämtat: 6 februari 2006, adress: http://www.vpk-news.ru/oldversion/article.asp?pr_sign=archive.2003.01.0301_03_03.

¹³⁶ Presidentdekret nr. 1244, den 28 oktober 2005.

Orlov och Sambandsinstitutet i Voronezj har också överförts till FSO.¹³⁷ Vidare har SSSI direktorat i de federala distrikten (SSSI:s territoriella organ).¹³⁸ Då Nationella antiterrorkommittén (NAK) bildades stod det klart att FSO skulle komma att ha en roll även i denna och allt tyder på att det är SSSI som främst är berört. Enligt presidentdekretet om NAK tillåts FSO utöka sin centrala stab med 7 personer och FSO:s direktör är medlem i NAK och ingår i dess operationsstab.¹³⁹ Dessutom ingår chefen för FSO:s Centrum för specialsamband och information i varje federationssubjekt i de regionala anti-terrorkommissionerna liksom även i de regionala operationsstaberna (se även beskrivningen av NAK, s. 124ff.).

Det kan heller inte uteslutas att FSO och dess högre ledning, i FAPSI:s fotspår, även utvecklat ett affärsintresse inom området informations-teknik. Analogt med hur personer ur säkerhetstjänster återfinns inom styrelser för statliga energibolag ingår t.ex. statsekreteraren och chefen för FSO:s Administrativa tjänst, generallöjtnant Vadim Stepanov, i direktörsrådet för det statliga telekommunikationsbolaget Svjazinvest.¹⁴⁰ FSO är dock starkare kontrollerat av Kreml än FAPSI var.

¹³⁷ Voevodin *Kremlevskaja...*

¹³⁸ Presidentdekret nr. 1627, den 28 december 2004 och åtföljande förordning.

¹³⁹ I ett presidentdekret från oktober 2005 hade dessutom FSO redan tillåtits utöka sin centrala personalstat till 665 personer jämfört med den personalstat på 600 personer som angavs i augusti 2004. Se presidentdekret nr. 1146, den 1 oktober 2005.

¹⁴⁰ Svjazinvest (2005) *Pravitelstvo RF opredelilo spisok gospredstavitelej v SD*

"*Svjazinvesta*", hämtat: 6 februari 2006, adress:

<http://www.svyazinvest.ru/press/?id=3197>.

Samtidigt med dessa inflytelserika funktioner har FSO dessutom en mer ceremoniell roll. Således är det FSO som ansvarar för bevakningen av Kreml. Vakterna utanför Lenins mausoleum och vid den okände soldatens grav ingår också i FSO. Därför är det från FSO som beskedet kommer om att mausoleet håller öppet trots kylan vintern 2006. Även Presidentorkestern är inordnad i FSO liksom en den stab av fordon som presidenten och andra makthavare använder sig av (Garaget av särskild betydelse).

Detta gör att presidentregimentet, som lyder direkt under presidenten men är inordnat i FSO, är det regemente som deltar i t.ex. den ritual som omgärdar installationen av den ryska presidenten. Det är dock mer än bara ceremoniellt och övar militära uppgifter med tyngdpunkt på defensiva uppgifter. Regimentet är känt för att bara anta långa män med "slaviskt" utseende, men det finns också andra krav såsom att rekryterna inte får vara dömda för brott, inte ha missbruksproblem, könssjukdomar, tatueringar eller "defekter". Dessutom får ingen nära släkting få vara bosatt utanför Ryssland och OSS (*daljnee zarubezje*) eller ha dömts för brott. Under sin tjänstgöring får soldaterna inte använda mobiltelefon eller Internet. Det finns dock flera fördelar förknippade med tjänstgöring i presidentregimentet. Ersättningen är högre och regimentet är prioriterat, vilket medför god övningsfrekvens och frånvaro av disciplinproblem som plågar många förband inom Väpnade styrkorna. Efter sin tjänstgöring kan dessutom soldater från presidentregimentet pröva in till det prestigefyllda Moskvas statliga universitet, MGU, och om de kvalar in läsa kostnadsfritt. Ett liknande avtal finns med det likaledes

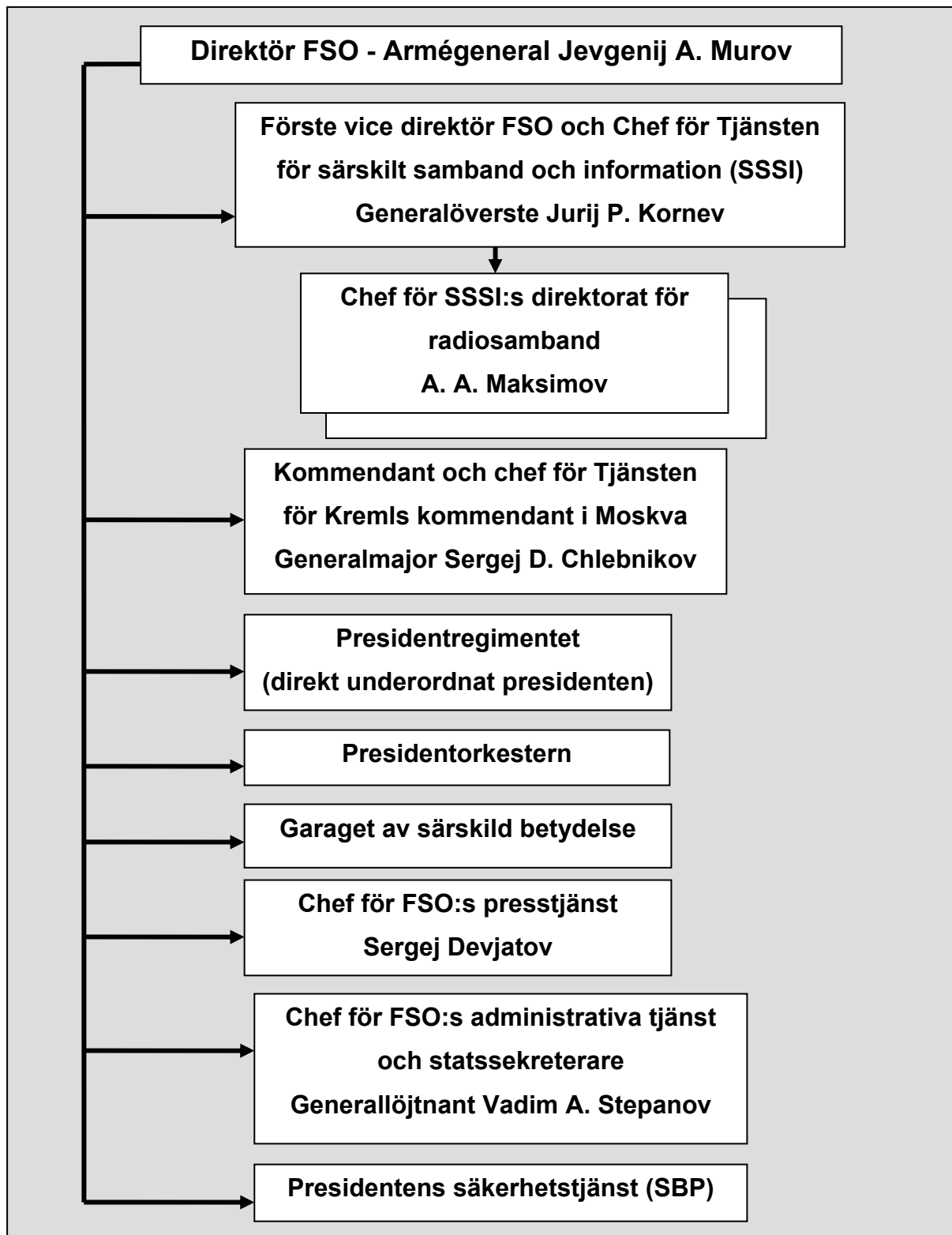
eftertraktade Utrikesministeriets universitet, Moskvas statliga universitet för internationella relationer (MGIMO).¹⁴¹

Presidentregementet är huvudsakligen inrymt i Arsenalen inom Kremls murar, men det finns även enheter som ingår i detta regemente utlokaliserade i Moskvaområdet. Till exempel är en bataljon baserad i nära anslutning till det område där presidenten, premiärministern, domare i Konstitutionsdomstolen och riksrevisorer m.fl. har sina s.k datjor utanför Moskva sedan 1994, dvs. efter Jeltsins uppgörelse med Högsta Sovjet i oktober 1993.¹⁴²

¹⁴¹ *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 6, (17 februari - 2 mars) 2006, s. 8 och Babitjenko (2006) "Tsar-polk", *Itogi*, nr. 11 (13 mars 2006), s. 27-29.

¹⁴² Cirka 40 procent av de tjänstgörande i denna bataljon är kontraktsanställda och denna andel var avsedd att stiga till två tredjedelar 2008, *ibid.*, s. 25.

Figur 13. FSO:s organisation

Presidentregementet är i det närmaste ett "normalt" regemente, i vilket det ingår såväl bepansrade fordon som visst luftförsvaret och åtminstone en pluton ansvarig för försvar mot kemvapen. Dessutom ingår en spetsnazpluton som är baserad i Kreml. Denna pluton skapades relativt nyligen och skall bland annat bekämpa oroligheter eller massuppror (*massovye besporjadki*) i Kreml eller vid andra statliga byggnader.¹⁴³ Kremls kommandant är generalmajor Sergej D. Chlebnikov. Han tillträdde denna tjänst i januari 2004 och var således ansvarig då president Putin installerades för andra gången som president senare samma år.¹⁴⁴ Vidare ingår även Presidentens säkerhetstjänst (SBP) i FSO. Huvudkomponenten i denna är livvakter med ansvar för att skydda presidenten. Troligen har endast en begränsad andel av dessa en militär bakgrund.¹⁴⁵

Relativt lite är känt om hur FSO är organiserat. Dess egen information är knapphändig, men ur FSO:s förordning från 2004 framgår att Murov har tre vice direktörer.¹⁴⁶ Av dessa är Kornev således en, men det har inte gått att fastställa med säkerhet vilka ytterligare vice direktörer som tjänstgör inom FSO.¹⁴⁷ Allt tyder dessutom på att det finns flera tjänster inom FSO (*sluzjby*) än de som nämns i figuren ovan. Cheferna för dessa

¹⁴³ *Ibid.* s. 28

¹⁴⁴ *Ibid.*, s. 24-26 och Snegirev (2004) *Komendant Kremlja*, hämtat: 6 februari 2006, adress: <http://www.rg.ru/2004/06/01/komendant.html>.

¹⁴⁵ Renz "Russia's Force Structures..." , s. 575.

¹⁴⁶ Presidentdekret nr. 1627, den 28 december 2004 och åtföljande förordning.

¹⁴⁷ I presidentdekret nr. 939, den 19 juni 1996, utsågs generalmajor Valerij A. Nikitin till förste vice direktör och generalmajor Anatolij A. Protsenko, överste Vladimir Ju. Sokolov och Sergej V. Strygin till vice direktörer för FSO.

tjänster som före den administrativa reformen även var vice direktörer för FSO har, analogt med hur praxis utvecklats inom andra kraftministerier, i huvudsak behållit den position de hade innan. Med ledning av hur t.ex. FSB:s organisation ser ut kan man anta att det finns en tjänst för analys och strategisk planering. Dessutom finns troligen Presidentens säkerhetstjänst troligen kvar som organisatorisk enhet trots att den inte nämns av FSO på hemsidan.

Jevgenij Murov utsågs till direktör för FSO i maj 2000. Liksom Patrusjev, har Murov med all sannolikhet haft Putin som en viktig beskyddare under den senare delen av sin karriär. Dels kan de ha träffat på varandra i Sankt Petersburg, dels sammanfaller hans flytt till Moskva relativt väl med tiden då Putin kan tänkas ha fått visst inflytande över utnämningar (om inte annat som informell rådgivare). Det är också signifikativt att både Murov och Patrusjev har innehaft tjänster inom FSB kopplade till ekonomisk säkerhet. Även om Murov inte är medlem i Säkerhetsrådet, torde hans inflytande vara relativt stort. (Hans företrädare, Jurij Krapivin, var medlem av Säkerhetsrådet under sin ämbetsperiod, 1996-2000.) FSO är bara representerat i två av Säkerhetsrådets interdepartementala kommissioner, ansvariga för militär säkerhet respektive informations-säkerhet.

Karriärbakgrund 7. Chefen för Federala skyddstjänsten - Je. A. Murov**CV - Jevgenij Alekseevitj Murov**

Född 1945 i Zvenigorod (i Moskva oblast).

Började arbeta för KGB 1971 och då först inom utrikesunderrättelsetjänsten.

Mellan 1992 och 1997 arbetade M. som chef för olika FSB-enheter inom Sankt Petersburgsområdet.

1997 utnämndes M. till vice chef för FSB:s Sankt Petersburgsdirektorat.

Centralt inom FSB har M. varit förste vice chef för ekonomiskt kontraspionage.

Den 18 maj 2000 blev M. direktör för FSO.

4.8. Utrikesunderrättelsetjänsten (SVR)

Utrikesunderrättelsetjänsten, SVR, är till sin natur mycket tystlåten om inre organisation och arbetssätt. Samtidigt är det tydligt att detta är en prioriterad myndighet - inte minst sedan Putin intog Kreml. Putin får enligt egen utsago informationsunderlag från SVR som han värdesätter och som ligger till grund för beslutsfattande.¹⁴⁸ Det är också SVR som är arvtagare till det Huvuddirektorat inom KGB som Putin (och även nuvarande vice premiärministern och försvarsministerna Sergej Ivanov) arbetade för.

¹⁴⁸ Se hans tal vid SVR:s 85-årsjubileum, Presidentadministrationen (2005e) *Vystuplenie na torzjestvennom sobranii, posvojasjtjennom 85-letiju Sluzjby vnesjnei razvedki Rossii*, hämtat: 10 april 2006, adress: <http://www.kremlin.ru//text/appears/2005/12/99154.shtml>.

SVR:s verksamhet regleras i Lagen om utrikes underrättelsetjänst, som antogs 1995 och ändrades i november 2000.¹⁴⁹ Enligt denna lag och enligt SVR:s egen hemsida på Internet har myndigheten till uppgift:

- att förse presidenten, regeringen och parlamentet med underrättelseinformation som underlag i politiska, ekonomiska, militärstrategiska, vetenskapliga och teknologiska samt ekologiska frågor;
- att skapa villkor som främjar att rysk säkerhetspolitik kan realiseras;
- att medverka till Rysslands ekonomiska utveckling, vetenskapliga och teknologiska framsteg och militär-teknologiska säkerhet.¹⁵⁰

Hur stor tyngd till exempel ekologiska frågor har då SVR prioriterar inriktningen av sin verksamhet är en öppen fråga. Utifrån vad vi vet om Putins inriktning av SVR bör frågeställningar som rör terroristbekämpning, kontroll över vapen och då särskilt förhindrande av spridning av massförstörelsevapen till extremister, vara särskilt prioriterade.¹⁵¹

¹⁴⁹ Federal lag "O vnesnej razvedke", nr. 5-F3, den 10 oktober 1995, med ändringar den 7 november 2000.

¹⁵⁰ Artikel 5 i lagen om utrikes underrättelsetjänst samt www.svr.gov.ru. Se även intervjun med Sergej Lebedev, Interfax (2005) *Sergej Lebedev: Zapadnye kontrrazvedki umysljennno preuvelitjivoajut "rossijskuju spjionskuju ugrozu"*, hämtat: 10 april 2006, adress: http://www.interfax.ru/r/B/0/0.html?id_issue=11437631.

¹⁵¹ Putins tal vid 85-årsjubileet, Presidentadministrationen *Vystuplenie - 85-letiju SVR*, se även intervjun med förste vice direktören för SVR, Vladimir Zaversjinskij, *Krasnaja zvezda*, den 22 februari 2006, s. 2. Denna tonvikt på kampen mot terrorism och spridning av massförstörelsevapen är på intet sätt ny. Se även den intervju som Lebedev gav med anledning av att han tillträdde som direktör för SVR, *Izvestija*, den 20 december 2000, s. 7.

Enligt lagen om utrikes underrättelsetjänst ingår personal i dess organisation som omfattas av lagen för militär personal. Däremot har SVR enligt dess förste vice direktör, Vladimir Zaversjinskij, inte längre specialförband av den typ som "Vympel" en gång var. I början av 90-talet beslutades att detta förband skulle överföras från Utrikesunderrättelsetjänsten till MVD. Däremot finns personal som är utbildade för att garantera säkerheten vid utrikes beskickningar i händelse av t.ex. ett terroristangrepp, men de kommer inte i närheten av att utgöra spetsnazförband i den bemärkelsen som Vympel på sin tid var.¹⁵²

Faktaruta 8. Utrikesunderrättelsetjänsten (SVR)

Kort historik - SVR

Utrikesunderrättelsetjänsten bildades 1991 på basis av KGB:s första Huvuddirektorat (se även Figur 5, s. 18).

Förutom viss väpnad personal finns inget som tyder på att SVR skulle förfoga över trupp eller spetsnazförband.

Chefer:

Direktör för SVR	Jevgenij M. Primakov	dec. 1991-jan. 1996
Direktör för SVR	Vjatjeslav I. Trubnikov	jan. 1996-maj 2000
Direktör för SVR	Sergej N. Lebedev	maj 2000-

SVR har en hemsida på Internet, men den är koncentrerad till stor del på historiska uppgifter. Till exempel finns en noggrann uppräknings av

¹⁵² Se intervju med Zaversjinskij i *Krasnaja zvezda*, den 22 februari 2006, s. 2.

Förbandet Vympel överfördes senare till FSB, troligen delvis p.g.a. att personal lämnade förbandet i protest mot att ha blivit överfört till MVD, som inom KGB och senare SVR och FSB haft ett rykte om sig att vara inkompetent och korrumpert.

samtliga chefer för SVR och dess föregångare som sträcker sig tillbaka till 1920, medan det inte finns en uppräknig av vilka som är vice chefer idag. Genom att under rubriken "Personer" (*Personalii*) klicka på det fåtal personer som inte är döda (som t.ex. Kim Philby) eller födda före 1940 går det i alla fall att hitta förste vice direktören, generalöverste Vladimir Zaversjinskij. Han utsågs till denna tjänst i november 2000. Förutom direktören för SVR är det sedan bara Vjatjeslav Trubnikov (före detta direktör för SVR som blev förste vice utrikesminister i juni 2000) som inte är avliden eller pensionerad på denna lista.¹⁵³

Den organisationsskiss som finns på SVR:s hemsida bör med all sannolikhet tas endast som en översikt. Till exempel har antalet vice direktörer inte ändrats enligt denna efter administrativa reformen. Även om SVR varit en prioriterad myndighet bör den ha berörts av Kozaks reform. Inte heller har organisationskissen ändrats trots att SVR tog över delar av FAPSI då denna myndighet avskaffades. Allt talar för att V. V. Kornakov är ansvarig av denna nya del av SVR, då han återfinns på en lista över medlemmar i Statliga kommissionen för frekvenser som fastställdes den 2 juli 2004.¹⁵⁴ Då listades han som vice direktör för SVR, men bara ett år senare, efter den administrativa reformen, anges samme Kornakov som chef för en tjänst inom SVR. Analogt med hur en tjänst

¹⁵³ SVR:s hemsida på Internet, <http://svr.gov.ru/history/person.htm>, den 16 februari 2006.

¹⁵⁴ Regeringsföreskrift nr. 901-r, den 2 juli 2004.

bildades inom FSB och FSO för de funktioner som övertogs från FAPSI har även SVR sannolikt bildat en liknande tjänst.¹⁵⁵

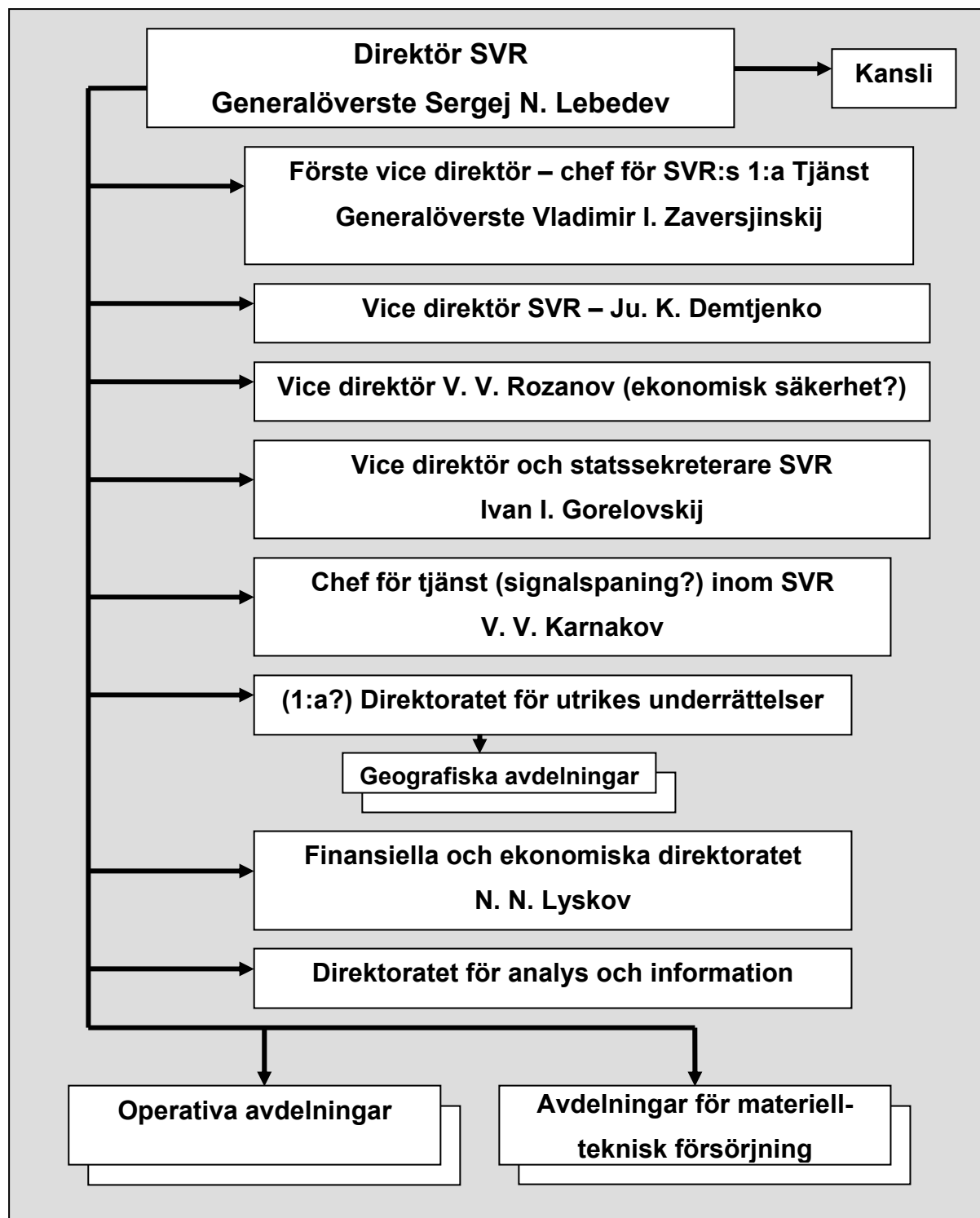
Direktoratet för ekonomisk säkerhet bildades i början av 90-talet då intresset för denna typ av underrättelser ökade. Möjligen finns även ett direktorat för terrorbekämpning respektive ett för icke-spridning av massförstörelsevapen. Alternativt behandlas dessa frågor i avdelningar som är underordnade Direktoratet för utrikes underrättelser. Slutligen finns av allt att döma även ett direktorat eller departement som ansvarar för desinformation och hemliga operationer.¹⁵⁶ Vad gäller gränsdragningen mellan den militära underrättelsetjänsten (GRU) och SVR är huvudregeln att GRU ansvarar för militär underrättelseinhämtning och SVR för politisk sådan. I praktiken är naturligtvis uppdelningen inte fullt så enkel, men enligt Zaversjinskij löses eventuella problem i dialog mellan de två underrättelsetjänsterna och de delar i möjligaste mån även med sig av material till varandra.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Kornakov listades som medlem i kollegiet för Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll enligt regeringsföreskrift nr. 1279-r, den 22 augusti 2005.

¹⁵⁶ Bennett *The SVR...*, s. 26.

¹⁵⁷ *Krasnaja zvezda*, den 22 februari 2006, s. 2.

Figur 14. SVR:s organisation 2006

Enligt SVR:s organisationskiss har myndigheten fem vice direktörer – något som framstår som högst otroligt efter administrativa reformen.

Fortfarande finns dock en förste vice direktör, Vladimir Zaversjinskij, och åtminstone två vice direktörer, Ju. Demtjenko och V. Rozanov. Av de två senare är troligen Rozanov ansvarig för ekonomisk säkerhet då han i oktober 2004 listades som medlem i en Regeringskommissionen för ekonomisk säkerhet.¹⁵⁸ Troligen är även Ivan Gorelovskij vice direktör och kombinerar denna post med den som statssekreterare sedan juli 2005 då SVR var bland de kraftministerier som tilläts utöka sin ledningsstab med en sådan post.¹⁵⁹ (Som nämnts ovan avskaffades denna tjänst först i och med administrativa reformen, men ett antal kraftministerier lyckades vinna gehör för att en sådan post skulle återinföras.)¹⁶⁰

Sergej Lebedev ingår i Säkerhetsrådets inre krets. Chefen för SVR har gjort det av och till under Säkerhetsrådets existens, men definitivt allt sedan Putin intog Kreml. SVR är även representerad i samtliga Säkerhetsrådets interdepartementala kommissioner förutom den som ansvarar för samhälls säkerhet. Det är alltid en vice direktör för SVR som anges som representant förutom i fallet med kommissionen för informationssäkerhet där det är en person som kombinerar tjänsterna som "vice direktör för SVR och chef för en tjänst" som ingår. Eftersom det troligen inte rör sig om förste vice chefen för SVR (det skulle i så fall ha angivits) så är ytterligare en vice direktör även chef för en tjänst inom SVR. Möjligen har antalet vice direktörer utökats så att även Karnakov

¹⁵⁸ Regeringsföreskrift nr. 1359-r, den 25 oktober 2004.

¹⁵⁹ Presidentdekret nr. 873, den 26 juli 2005.

¹⁶⁰ Gorelovskij nämns som vice direktör för SVR i Frolov (2005) *Iskat otvety na nich bydet Klub voenatjalnikov Rossijskoj Federatsii*, hämtat: 16 februari 2006, adress: http://www.vpk-news.ru/save.asp?pr_sign=archive.2005.97.articles.army_01.

återfått denna rang. Detta skulle i så fall ha skett efter augusti 2005 och före slutet på oktober samma år då medlemslistan över Säkerhetsrådet interdepartementala kommissioner fastställdes. SVR:s representanter ingår även i andra samarbetsorgan som ligger under regeringen eller presidenten – inte minst sådana som utövar kontroll vid vapenexport och sekretessfrågor.

Lebedev utnämndes av Putin i maj 2000, dvs. kort efter att Putin valts och installerats som president. Hans företrädare, Vjatjeslav Trubnikov, utnämndes då till förste vice utrikesminister. Trots att Lebedev kommer från samma bakgrund som Putin inom KGB, hävdade han med bestämdhet att han inte var bekant med Putin sedan tidigare då han utnämndes till direktör för SVR.¹⁶¹

Karriärbakgrund 8. Chefen för SVR - S. N. Lebedev

CV - Sergej Nikolaevitj Lebedev

Född 1948 i Dzijzak (Uzbekistan, då republik i Sovjetunionen).

Inledde sin karriär inom KGB 1973, där han började arbeta för första huvuddirektoratet, dvs. utrikesunderrättelsetjänsten 1975.

L. gick ut MID:s diplomatiska akademi 1978.

Mellan 1998 och 2000 var Lebedev SVR:s officiella representant i USA.

L. utnämndes till chef för SVR den 20 maj 2000.

Källa: www.government.ru

¹⁶¹ Intervju med Lebedev i *Izvestija*, den 22 december 2000.

4.9. *Huvuddirektoratet för särskilda program (GUSP)*

Huvuddirektoratet för särskilda program (GUSP) är utan tvekan den mest hemlighetsfulla av kraftministerierna. Även om det finns flera myndigheter som, liksom GUSP, valt att inte ha en egen hemsida på Internet, framstår GUSP som extra svårt att finna information om. Det är inte ens helt lätt att säga när GUSP bildades som egen myndighet. Första gången som en förordning presenterades för GUSP var 1996, men funktionen har troligen funnits redan tidigare – antingen som en statlig kommitté eller som en kommission som fördelade det som kom att bli GUSP:s ansvarsuppgifter på olika ministerier och myndigheter.¹⁶² Det kan t.o.m. ha existerat som självständig myndighet, men det är mindre troligt. Helt klart är dock att GUSP tagit över de uppgifter som en gång i tiden utfördes av KGB:s femtonde direktorat.

¹⁶² Se t.ex. presidentdekret nr. 1173, den 27 november 1995 som ålägger regeringen att tillgodose energitillförsel till militära och centrala statliga funktioner för att inte Rysslands säkerhet ska undermineras. Detta dekret är ett av dem som förlorar sin giltighet i och med att GUSP:s förordning offentliggörs.

Faktaruta 9. Huvuddirektoratet för särskilda program (GUSP)

Kort historik - GUSP

Huvuddirektoratet för särskilda program (GUSP) bildades på basis av KGB:s 15:e direktorat (se även Figur 5, s. 18).

Det är ansvarigt för mobiliseringsförberedelser som berör statsledningen och då främst för alternativ infrastruktur och ledningsplatser.

GUSP förfogar över militära förband - okänt exakt hur många man dessa omfattar.

Chefer:

Chef för GUSP	Vasilij Frolov	-maj 1998
Chef för GUSP	Viktor M. Zorin	maj 1998-maj 2000
Chef för GUSP	Aleksandr V. Tsarenko	maj 2000-

GUSP ansvarar för mobiliseringsförberedelser som berör centrala statliga institutioner såsom presidenten och hans administration, regeringen, parlamentet och de högsta domstolsorganen (Konstitutionsdomstolen, Högsta domstolen och Högsta skiljedomstolen) samt deras kanslier. Dessutom åligger det GUSP att tillgodose att alternativa ledningsplatser och andra "särskilda objekt för mobiliseringsändamål", så kallade "särskilda objekt", finns förberedda i händelse av krig eller undantagstillstånd.¹⁶³ Dessutom samordnar GUSP motsvarande verksamhet ute i federationssubjekten.

Med hänsyn till den brist på insyn som föreligger är GUSP:s organisation endast skisserad nedan. Den är baserad främst på GUSP:s förordning samt på ytterligare presidentdekret som fastställer antal vice direktörer

¹⁶³ Se första förordningen för GUSP, fastställd enligt presidentdekret nr. 349, den 9 mars 1996.

etc. Enligt GUSP:s första förordning hade dess direktör en förste vice direktör och tre vice direktörer. Detta trots att myndigheten centralt bara omfattade 250 personer, varav 20 var militärer.¹⁶⁴ Före den administrativa reformen var Michail Klisjin GUSP:s förste vice direktör.¹⁶⁵ Efter administrativa reformen har GUSP:s direktör ingen förste vice och bara två vice direktörer. Den centrala delen av GUSP hade också bantats till 232 personer av vilka 60 personer tjänstgjorde vid Tjänsten för särskilda objekt vid presidenten.¹⁶⁶

Enligt det presidentdekret som fastställde GUSP:s förordning från 2004 har myndigheten "fem direktorat och avdelningar". Allt talar för att det rör sig om fyra direktorat, med underordnade avdelningar, och en avdelning (*otdel*) som inte lyder under ett direktorat.¹⁶⁷ Dessutom finns en Tjänst för specialobjekt vid presidenten. I förordningen från 1996 stipuleras dessutom att GUSP har rätt att bilda ett vetenskapligt-tekniskt råd, som troligen är inordnat som rådgivande organ för GUSP:s ledning. Även om detta inte nämns i förordningarna är det troligt att det finns ett kansli eller "en administrativ avdelning" som lyder under direktören. Då GUSP är en relativt liten myndighet skulle funktioner som har att göra

¹⁶⁴ Presidentdekret nr. 349, den 9 mars 1996.

¹⁶⁵ Det framgår bl.a. av den förteckning över medlemmar i Kommissionen för sociala villkor för militärer, före detta militärer och deras familjer, där Klisjin listas som förste vice direktör för GUSP i regeringsföreskrift nr. 864-r, den 27 juni 2003. Se ryska regeringens hemsida, "Soobsjtjenie dlja petjati", publicerat den 1 juli 2003, http://www.government.gov.ru/data/news_text.html?he_id=103&news_id=10549, hämtat den 3 april 2006.

¹⁶⁶ Presidentdekret nr. 1146, den 7 september 2004.

med ekonomiska och rättsliga frågor kunna ligga där snarare än inom egna direktorat (som de gör inom de större kraftministerierna).

Tjänsten för specialobjekt vid presidenten har troligen ansvaret för byggnaderna inom Kreml. Enligt förordningen från 1996 är det GUSP som ansvarar och beställer alla ombyggnationer och restaureringar av Kremls byggnader (liksom även av regerings-, parlaments- och domstolsbyggnader). I förordningen 2004 anges att GUSP "organiserar underhåll av beredskapen för användning av särskilda objekt, dessas ombyggnad och tekniska förnyelse samt även byggnation av nya objekt".

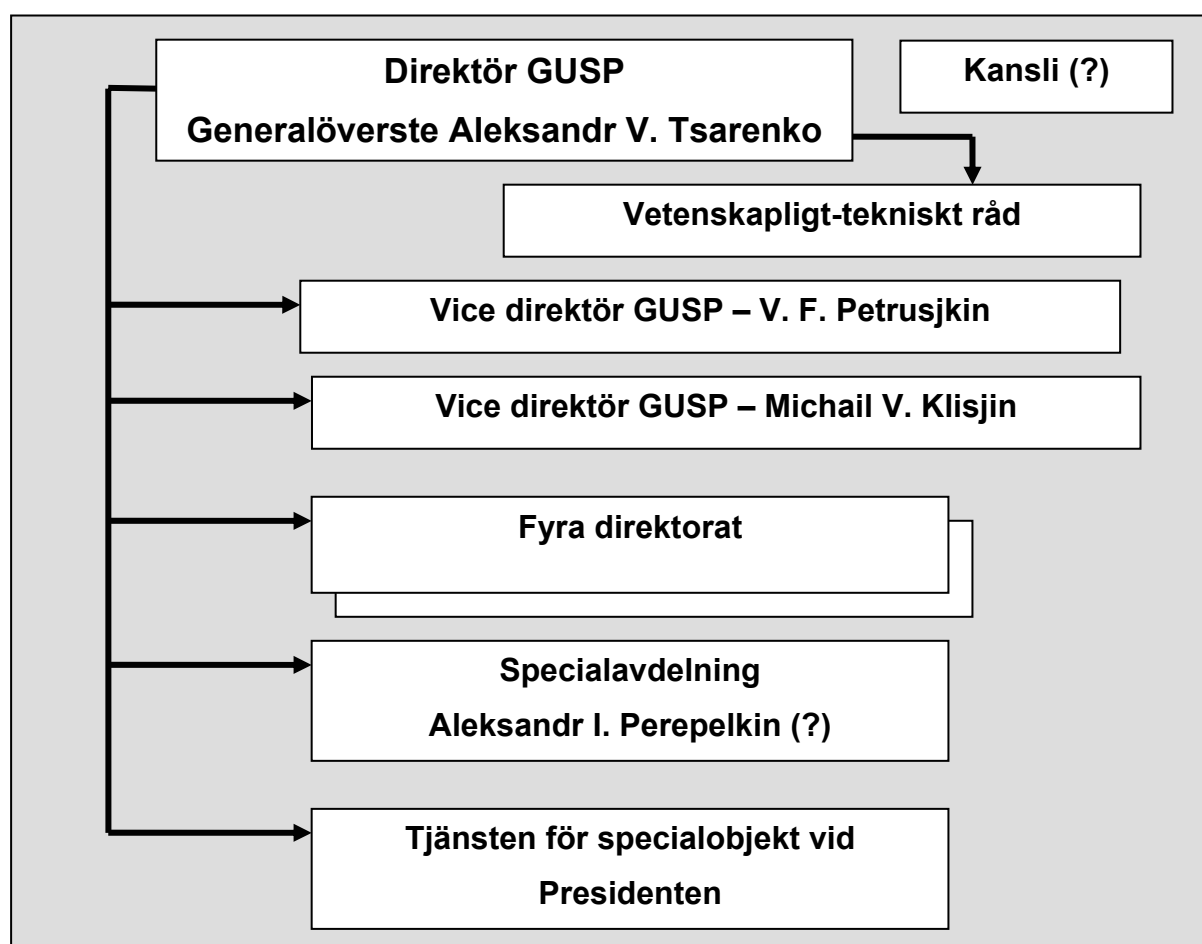
Ett möjligt antagande utifrån den verksamhetsbeskrivning som finns att tillgå i förordningarna från 1996 och 2004 är att direktoraten är uppdelade efter funktioner som åligger GUSP. Till exempel kan då finnas ett direktorat som ansvarar för mobiliseringsförberedelser i form av teknik och annan infrastruktur för byggnader, ett för mobiliseringsförberedelser i form av övningar och utbildning av personalen vid Presidentadministrationen, regeringen, parlamentet och domstolarna. Eventuellt finns även ett direktorat som ansvarar för alternativa sambandsmedel. Det faktum att en vice direktör ingår i Säkerhetsrådets interdepartementala kommission för informationssäkerhet är en indikation på att detta är en viktig del av GUSP:s verksamhet. Det är dock oklart vilken

¹⁶⁷ Samtliga spekulationer om GUSP:s inre organisation bygger på uppgifter från förordningarna som fastställs i presidentdekret nr. 349, den 9 mars 1996 och nr. 1146, den 7 september 2004.

gränsdragning som finns i detta avseende mellan GUSP och FSO. Allt talar för att GUSP är beroende av FSO för teknik och kunnande i detta avseende och i så fall i första hand är kravställare.

Det är oklart vad den specialavdelning som lyder direkt under direktören har för ansvar. I ett presidentdekret från juli 2001 anges att en Aleksandr I. Perepelkin är chef för en avdelning (*otdel*) inom GUSP som inte tycks lyda under ett direktorat.¹⁶⁸ Det är dock högst oklart om han fortfarande innehar denna tjänst.

Figur 15. GUSP:s organisation 2006

¹⁶⁸ Presidentdekret nr. 812, den 9 juli 2001.

I regeringens interdepartementala kommission för skydd av statshemligheter är GUSP representerat av V. Petrusjkin.¹⁶⁹ Han är även GUSP:s representant i Federala tjänsten för teknologisk och exportkontrollskollegium.¹⁷⁰ Den andre vice direktören, Michail Klisjin, har (som nämnts ovan) representerat GUSP i en regeringskommission för sociala frågor som berör militär personal åtminstone sedan 1999.¹⁷¹ Det ger en indikation om uppdelningen av frågor mellan de två vice direktörerna där Klisjin verkar handha mobiliseringsfrågor som rör personal och Petrusjkin de som rör materiel och teknik.

Direktören för GUSP, Aleksandr Tsarenko, arbetade tidigare inom KGB och senare inom dess efterföljare, Säkerhetsministeriet, FSK och FSB. Även den tidigare chefen för GUSP, Viktor Zorin, hämtades från FSB, där han var förste vice direktör och chef för Departementet för kamp mot terrorism. Tsarenko blev chef för GUSP i maj 2000, dvs. kort efter att Putin officiellt installerats som president. I mars 2000 hade GUSP också tilldelats en egen vapensköld.¹⁷²

GUSP:s direktör har aldrig ingått i Säkerhetsrådet. Däremot var chefen för GUSP ordförande i Säkerhetsrådets interdepartementala kommission för mobiliseringsfrågor. Dessutom var GUSP:s förste vice samt en vice direktör ledamöter av denna kommission. GUSP:s direktör är, sedan

¹⁶⁹ Se regeringsbeslut nr. 728, den 3 december 2004.

¹⁷⁰ Se regeringsföreskrift nr. 1279-r, den 22 augusti 2005.

¹⁷¹ Regeringsbeslut nr. 1267, den 18 november 1999 och regeringsföreskrift nr. 864-r, den 27 juni 2003.

¹⁷² Presidentdekret nr. 555, den 23 mars 2000.

Säkerhetsrådets kommission för mobiliseringsfrågor avskaffades, vice ordförande i Säkerhetsrådets interdepartementala kommission för militär säkerhet, vars ordförande är Sergej Ivanov och i vilken även en vice direktör för GUSP ingår liksom chefen för GUSP:s Tjänst för specialobjekt vid presidenten. Tidigare var bara en vice direktör för GUSP ledamot av samma kommission. En vice direktör för GUSP är, som nämnts ovan, även ledamot i Säkerhetsrådets interdepartementala kommission för informationssäkerhet.¹⁷³ GUSP är sedan 2005 inte representerat i någon av de andra säkerhetsrådskommissionerna.

Karriärbakgrund 9. Chefen för GUSP - A. V. Tsarenko

CV - Aleksandr Vasilevitj Tsarenko

Född 1948 i Tjeljabinsk.

Började arbeta för KGB 1974. Mellan 1974 och 1983 arbetade Ts. inom KGB:s direktorat i Tjeljabinsk oblast. Mellan 1983 och 1991 arbetade Ts. inom KGB:s centrala administration. Därefter övergick Ts. till att arbeta för Säkerhetsministeriet, FSK och senare FSB inom Moskva och Moskva oblast.

Inom FSB nådde Ts. posten som vice direktör och chef för FSB:s direktorat i Moskva oblast.

Ts. utnämndes till chef för GUSP den 31 maj 2000.

Källa: www.government.ru

4.10. Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel (FSKN)

Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel har det huvudsakliga ansvaret för narkotikabekämpning och för samordning av insatser mot

¹⁷³ Presidentdekret nr. 1603, den 1 september 2000 och presidentdekret nr. 1244, den 28 oktober 2005. Se även Vendil Pallin *Ryskt säkerhetspolitiskt...*

brottslighet förknippad med narkotika mellan olika berörda myndigheter. Det är en ansevärd myndighet med strax under 40 000 anställda, varav något under 2 000 inom FSKN:s centrala administration i Moskva.¹⁷⁴ Som en jämförelse kan nämnas att amerikanska *Drug Enforcement Administration* har strax under 10 000 anställda.¹⁷⁵ Enligt FSKN:s egen nomenklatur ingår cirka 150 "polisgeneraler" (tre generalöverstar, 37 generallöjtnanter och 111 generalmajorer) i dess personalstat. Myndighetens direktör tituleras "polisgeneral" (*general politsii*), analogt med den militära terminologin där högsta rangen (förutom marskalk) är armégeneral (*general armii*).¹⁷⁶

Anledningen till att FSKN kunde växa så pass fort trots att den etablerades först 2003, är att den tog över personal som motsvarande avdelning inom MVD haft fram till mars 2003 liksom även viss personal från den nedlagda Skattepolitistjänsten.¹⁷⁷ Dessutom tog blivande FSKN över samtliga byggnader och materiella tillgångar (utom utbildningsakademien) från Skattepolitistjänsten.¹⁷⁸

¹⁷⁴ Presidentdekret nr. 624, den 11 mars 2003.

¹⁷⁵ Renz "Russia's Force Structures..." , s. 579.

¹⁷⁶ Presidentdekret nr. 625, den 6 juni 2003.

¹⁷⁷ Presidentdekret nr. 306, den 11 mars 2003 samt Spirin (2003b) *Sistemnaja lomka: Spetsialisty po borbe s narkotikami ne chotiat uchodit iz sistemy MVD*, hämtat: 15 februari 2006, adress: <http://izvestia.ru/incident/article31179>. och Spirin (2003a) *Sistemnaja lomka: Nalogovykh politsejskich peresazjivajut na narkotiki*, hämtat: 15 februari 2006, adress: <http://www.izvestia.ru/politic/article32390>..

¹⁷⁸ Presidentdekret nr. 306, den 11 mars 2003.

Faktaruta 10. Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel (FSKN)

Kort historik – FSKN

Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel (FSKN) kom till som ett resultat av den omstöpning av kraftministerierna som Putin genomförde i mars 2003. Den bildades med en avdelning för samma ändamål inom MVD som bas och fick i förstone namnet Staliga kommittén för kontroll av handel med narkotika (GNK). Som ett resultat av administrativa reformen ombildades GNK till en federal tjänst, Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel.

FSKN förfogar över väpnad personal, men dessa saknar troligen tyngre beväpning. Inga federala myndigheter lyder under FSKN.

Chefer:

Direktör för FSKN

Viktor V. Tjerksov

mar. 2003-

Det är oklart hur effektivt FSKN varit sedan myndigheten bildades. Enligt vissa kritiker har FSKN lagt ned betydande resurser på att bekämpa användande av narkotiska preparat bland veterinärer, på att konfiskera böcker som behandlar ämnen som t.ex. medicinsk användning av marijuana och på att gripa narkotikamissbrukare och småhandlare snarare än på den betydligt mer komplicerade uppgiften att gripa hjärnorna bakom illegal narkotikahandel.¹⁷⁹ Möjligen låg detta bakom Putins fråga om man gripit även organisatörerna bakom och inte

¹⁷⁹ Baker och Glasser *Kremlin Rising...*, s. 268-270. Tjerksov arbetade inom femte direktoratet, den del av säkerhetstjänsten som huvudsakligen såg som sin uppgift att bekämpa dissidenter. Ofta gjordes där föga åtskillnad mellan att bedriva kontrapionage och det som snarast var trakasserier av oliktankande – det senare något som före detta KGB-generalen Oleg Kalugin betecknade som poänglöst, småskaligt intrigerande (*mysjinaja voznja*). Kalugin citeras i Pringle "Putin: The New Andropov?" s. 555.

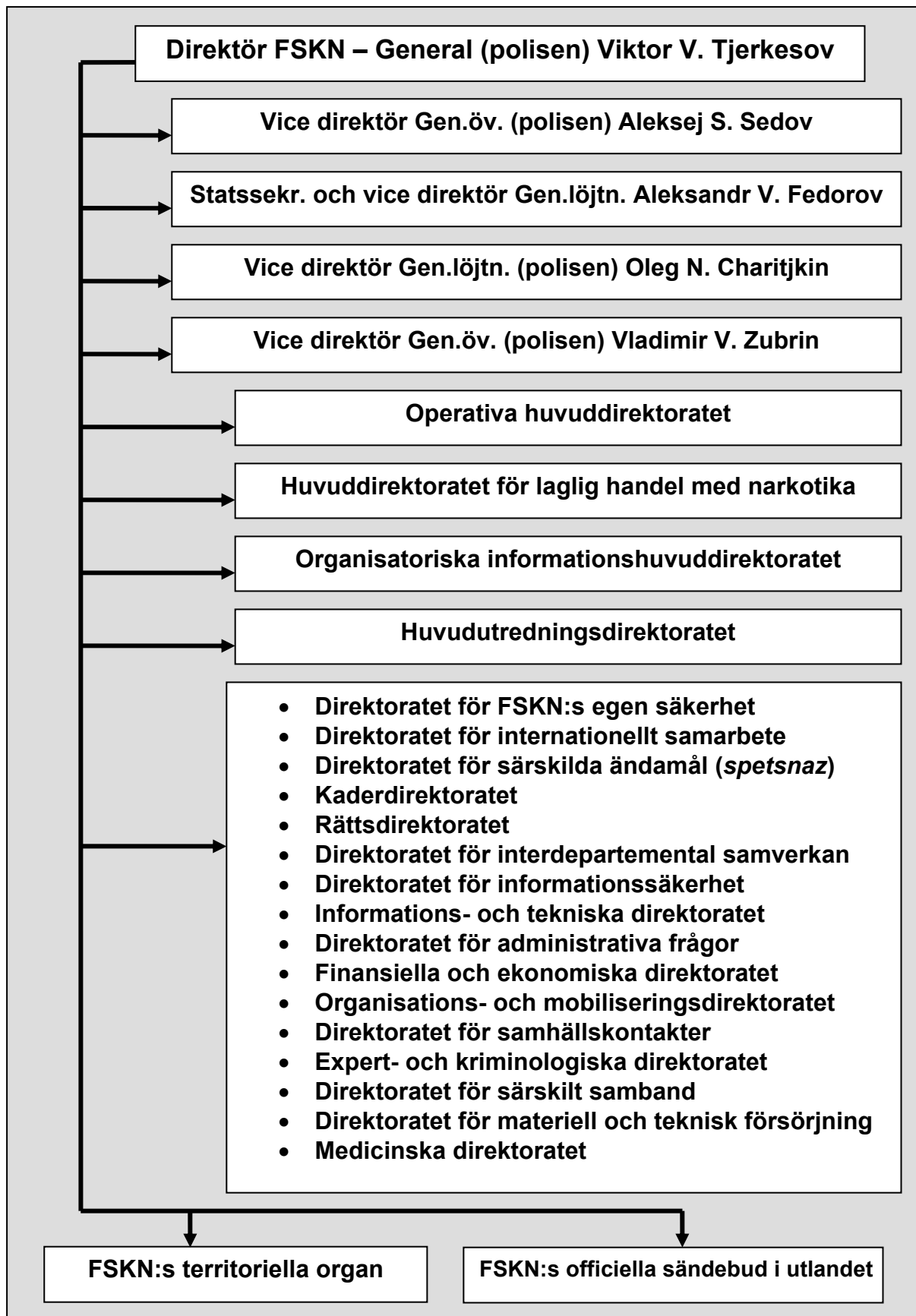
bara narkomaner till Tjerkosov då denne rapporterade om FSKN:s verksamhet under 2005.¹⁸⁰

FSKN:s centrala organisation framgår av Figur 5. Figuren bygger främst på den uppräknig av tjänstepositioner och tillhörande grad inom FSKN som fastställdes i ett presidentdekret i juni 2003. Av denna framgår också att bland de högre cheferna är det bara direktören och vice direktörerna samt chefen Finansiella och ekonomiska direktoratet och Medicinska direktoratet som kan ha en civil bakgrund. Även om organisationen troligen har ändrats sedan detta presidentdekret offentliggjordes ger det sannolikt en god bild av hur FSKN är uppbyggt. Dess centrala organisation är vitt förgrenad, vilket är förklarligt med tanke på det stora antalet anställda. Den territoriella organisationen är uppdelad i flera nivåer där den högsta är de federala distrikten, med huvuddirektorat, följt av regionala direktorat i t.ex. republiker eller särskilt viktiga regioner och direktorat i övriga regioner. Det är intressant att notera att vissa regioner är förknippade med högre rang för chefen. Vissa regioner såsom storstadsregioner och regioner nära Kaukasus är uppenbarligen prioriterade.¹⁸¹

¹⁸⁰ Presidentadministrationen (2005b) *Natjalo rabotjej vstretji s direktorom Federalnoj sluzjby po kontrolju za oborotom narkotikov Viktorom Tjerkosovym*, hämtat: 7 april 2006, adress: http://www.kremlin.ru/appears/2005/12/02/1849_type63378_98389.shtml.

¹⁸¹ Presidentdekret nr. 625, den 6 juni 2003.

Figur 16. Federala tjänsten för kontroll av narkotikahandel – organisation 2006

I mars 2006 tilläts också FSKN placera upp till 50 tjänstemän i utlandet. Dessa skulle ingå i diplomatiska beskickningen, dock utan att inkluderas i MID:s personal. De skulle utses av FSKN:s direktör med "medgivande från Utrikesministeriet". MID, FSB, SVR och FSO ålades också att tillse att FSKN:s tjänstemän i utlandet utrustades med nödvändigt "specialsamband", vilket sannolikt avser säker kryptoutrustning för telefon och fax samt data.¹⁸²

Den första chefen för den nybildade myndigheten för narkotikabekämpning blev Viktor Tjerkosov som länge ansetts vara en av Putins närmaste män.¹⁸³ Troligen tillkom myndigheten på Tjerkosovs inrådan. Enligt vissa uppgifter föreslog han att en sådan skulle bildas redan 2001.¹⁸⁴ Tjerkosov kom från tjänsten för presidentsändebud i Nordvästra federala distriktet, vilket han innehått alltsedan den federala reformen genomfördes 2000. Tjerkosovs nya befattning innebar att han förlorade sin plats i Säkerhetsrådet eftersom FSKN inte är representerat i detta. Däremot är FSKN representerad med vice direktörer två av Säkerhetsrådets kommissioner (de som ansvarar för OSS-frågor respektive samhälls säkerhet).

¹⁸² Presidentdekret nr. 263, den 27 mars 2006.

¹⁸³ Putin och Tjerkosov studerade samtidigt i Leningrad och arbetade även inom samma direktorat inom KGB, Mazo *Piterskie protiv...*, s. 81-85.

¹⁸⁴ Baker och Glasser *Kremlin Rising...*, s. 267.

Karriärbakgrund 10. Direktör för FSKN - V. V. Tjerkosov

CV - Viktor Vasilevitj Tjerkosov

Född 1950 i Leningrad.

Jurist och började arbeta för KGB 1975.

Utsågs till presidentsändebud i Nordvästra federala distriktet i maj 2000.

I mars 2003 blev Tj. direktör för det nybildade GNK, senare ombildat till FSKN.

Källa: www.gnk.gov.ru

4.11. Statliga kurirtjänsten (GFS)

Statliga kurirtjänsten (GFS) ansvarar för att förmedla dokument och andra försändelser som kräver särskilda försiktighetsåtgärder inte minst av sekretessskäl.¹⁸⁵ Det kan till exempel röra sig om topphemliga presidentbeslut som skall spridas till berörda befattningshavare i Moskva eller i resten av landet innan de offentliggörs, men även om mer banala föremål som till exempel två vattenledningsrör som sändes av guvernören i Sverdlovsk, Eduard Rossel, till Moskva för att demonstrera bristerna i landets vattenledningssystem. GFS har ett utvecklat nätverk av territoriella organ i huvudstäder och administrativa centra i federationssubjekten och även inom olika statliga myndigheter.

¹⁸⁵ Samtliga dokument som rörde omstöpningen av kraftministerierna i mars 2003 torde t.ex. ha levererats per kurirpost eftersom förändringarna offentliggjordes relativt överraskande samtidigt som det var tydligt att samtliga presidentdekret och förordningar hade arbetats fram i relativ detalj i förväg.

Faktaruta 11. Statliga kurirtjänsten (GFS)

Kort historik - GFS

Den statliga kurirtjänsten räknar sitt ursprung tillbaka till slutet av 1700-talet. Efter revolutionen lydde kurirtjänsten tidvis under sovjetiska Generalstaben, tidvis under säkerhetsorganen (NKVD). Mellan 1960 och 1995 var kurirtjänsten inordnad under först det sovjetiska och senare det ryska Kommunikationsministeriet. Den blev en självständig myndighet den 24 januari 1995. Den 20 augusti 1997 skedde en ytterligare administrativ omstöpning, men i stort behöll GFS sin tidigare roll och självständighet.

GFS förfogar över personal som bär lättare vapen.

Chefer:

Direktör för GFS	Valerij V. Andreev	-jul. 1995
T.f. direktör för GFS	Viktor N. Solkin	jul. 1995-
	Viktor N. Solkin	aug. 1997-
	Andrej G. Tjernenko	sep. 1999-feb. 2002
Direktör för GFS	Gennadij A. Kornienko	feb. 2002-

Dessutom har GFS, med presidentens godkännande, utökat sin verksamhet till att betjäna större ryska företag och banker på kommersiell basis.¹⁸⁶ Myndigheten räknas som "militariserad" även om dess personal lyder under de regler som gäller för Inrikesministeriets personal och inte omfattas av lagstiftningen som reglerar militärtjänst. Officerare inom GFS bär handeldvapen, är utbildade i närstrid och har rätt att försvara sig själva och den försändelse de anförtrotts med.¹⁸⁷

¹⁸⁶ GFS tar dock inte uppdrag från privatpersoner eller från företag som ägs till mer än femtio procent av utländska firmor, Volkov (2002) "VIP-kurery", *Itogi*, nr. 51 (24 December 2002), s. 34-35.

¹⁸⁷ *Nezavisimaja gazeta*, den 18 december 1999, s. 8 och Renz "Russia's Force Structures...", s. 581-582.

Statliga kurirtjänsten har ett utvecklat samarbete med staterna inom OSS genom ett avtal om "Kurirsamband mellan regeringar". Den ryska direktören för GFS har ofta även varit ordförande i Samverkansrådet för cheferna för kurirtjänsterna inom OSS.¹⁸⁸ Ryssland har en central roll vad gäller att hjälpa andra stater inom OSS att bygga upp och utveckla sina nätverk för kurirtjänst. Flera av OSS-länder har haft betydande problem med att kontrollera sina nätverk. Till exempel användes det tadzjikiska kurirnätverket för narkotikasmuggling under en period. Ryssland har också utökat sina möjligheter att granska den kurirpost som anländer från andra OSS-länder.¹⁸⁹

GFS hade tidigare både en förste vice och minst två vice direktörer.¹⁹⁰ Detta ändrades dock i och med den administrativa reformen. Enligt ett presidentdekret och en förordning från augusti 2004 har GFS en direktör och två vice direktörer. GFS får ha högst fyra direktorat (mot tidigare fem) och dess centrala administration får omfatta högst 115 personer (förutom bevakningspersonal för själva byggnaden på Soljanka). Dess territoriella organisation omfattar enligt presidentdekretet från 2004 högst 4 461 personer varav 3 361 bär uniform (*natjalstvennyj sostav*).¹⁹¹

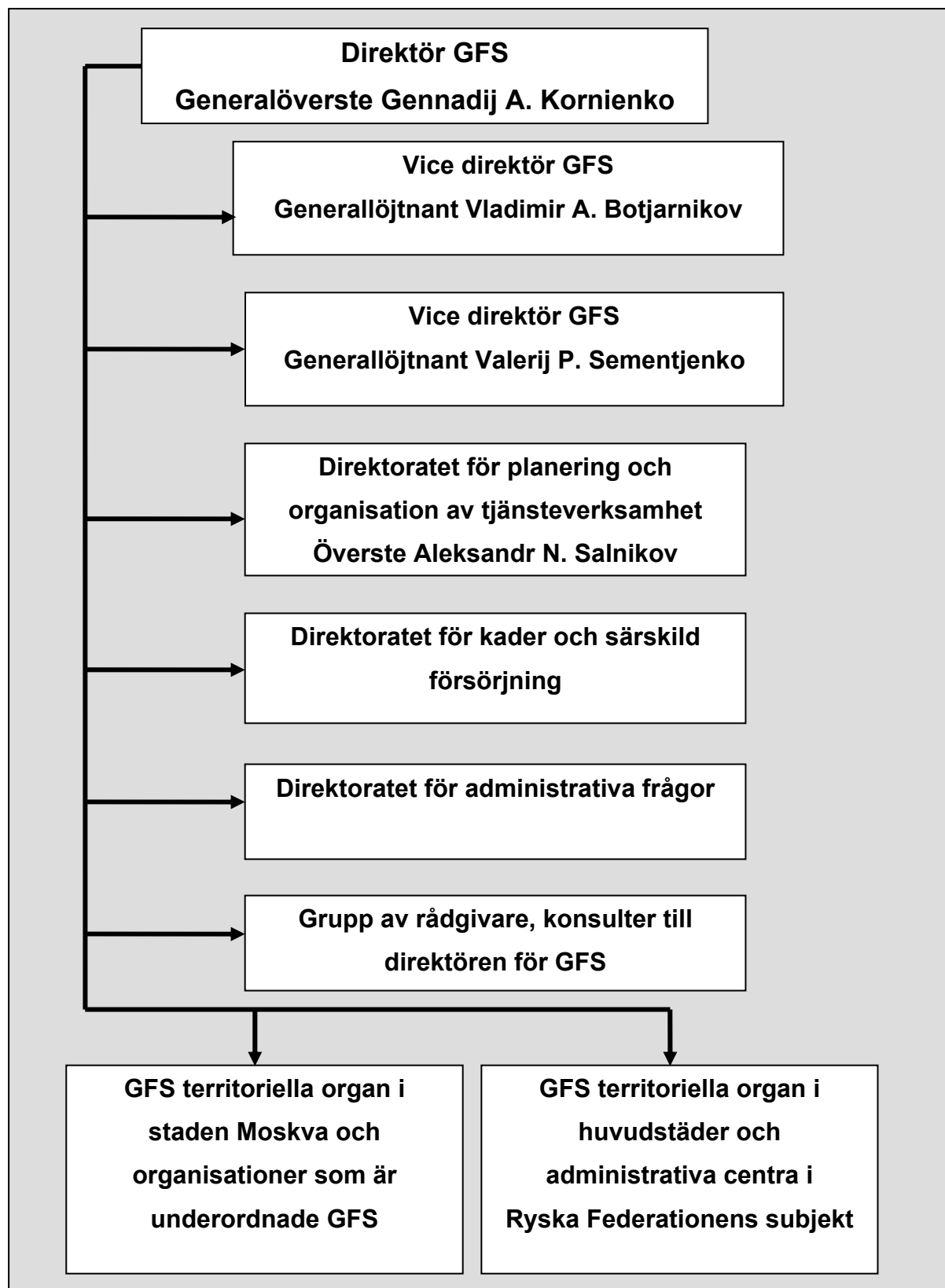
¹⁸⁸ Se t.ex. intervjun med då relativt nytilträdde Andrej Tjernenko i *Nezavisimaja gazeta*, den 18 december 1999, s. 8. Tjernenko valdes "enhälligt valdes" till ordförande trots att han tillträtt sin tjänst bara någon månad tidigare.

¹⁸⁹ *Ibid.*

¹⁹⁰ Se t.ex. utnämningarna i regeringsföreskrift nr. 653-r, den 17 maj 1995, då Viktor N. Solkin utsågs till förste vice chef samt Vladimir A. Botjarnikov och Viktor A. Paramonov till vice chefer för GFS.

¹⁹¹ Presidentdekret 1074, den 13 augusti 2004 och tillhörande förordning.

Figur 17. Statliga kurirtjänstens - organisation 2006

Chefen för GFS har aldrig varit en medlem av Säkerhetsrådet. Inte heller ingår direktören för GFS eller någon annan därifrån i någon av de interdepartementala kommissioner som finns under Säkerhetsrådet. Detta är troligen ett uttryck för dels den låga profil som GFS har, dels för en önskan att hålla myndigheten utanför politiken.

Generalöverste Gennadij Kornienko har en bakgrund inom KGB och utsågs till direktör för Statliga kurirtjänsten i februari 2002. Hans företrädare, Andrej Tjernenko, med en brokig bakgrund som journalist samt inom Inrikesministeriet, gick vidare till att bli vice presidentsändebud i Nordvästliga federala distriktet (efter ett år som vice inrikesminister och chef för Federala migrationstjänsten).

Karriärbakgrund 11. Chefen för Statliga kurirtjänsten - G. A. Kornienko

CV - Gennadij Aleksandrovitj Kornienko

Född 1954 i Lachdenpocha (i Karelen).

Började arbeta för KGB 1981.

Blev vice direktör för GFS 2001.

I februari 2002 blev K. direktör för GFS.

Källa: www.gfs.ru

4.12. Presidentens direktorat för administrativa frågor (UDPRF)

Presidentens direktorat för administrativa frågor är den enhet under direkt presidentkontroll som vid en första anblick har minst att göra med säkerhetspolitik och kraftministerier. Samtidigt är det tydligt att det är en tillräckligt viktig institution för att presidenten skall vara mån om att

ha fullständig kontroll över den. Bakom namnet döljer sig en vitt förgrenad organisation som förfogar över mycket värdefull tillgångar. UDPRF administrerar t.ex. sjukhus och hotell som högt uppsatta tjänstemän får använda sig av. Det är en resurs för presidenten inte minst i betydelsen att UDPRF utdelar eftertraktade tjänsteförmåner. Inte bara regeringens ministrar och tjänstemän samt Presidentadministrationens tjänstemän är beroende av UDPRF i detta avseende, utan även parlamentets ledamöter och högre tjänstemän inom domstolsväsendet är i betydande utsträckning hänvisade till UDPRF. Dessutom förser UDPRF Revisionskammaren (*Stjetjnaja palata*) och Centrala valkommissionen materiellt och tekniskt med det dessa organ behöver i sin verksamhet.¹⁹²

UDPRF tilldelas medel ur den statliga budgeten för att bedriva sin verksamhet. Dessa medel torde gå till bl.a. att avlöna dess personal. Vad som är mera intressant är dock att UDPRF:s avsevärda nät av företag och institutioner torde generera betydande inkomster som därmed inte redovisas offentligt i sin helhet.¹⁹³ Det ger Kreml möjlighet att fördela tjänsteförmåner och medel för olika statliga verksamheter utan offentlig insyn i exakt hur detta går till.

¹⁹² UDPRF:s förordning, fastställd genom presidentdekret nr. 1444, den 7 augusti 2000.

¹⁹³ Punkt 5, *ibid.*

Faktaruta 12. Presidentens direktorat för administrativa frågor (UDPRF)**Kort historik – UDPRF**

Presidentens direktorat för administrativa frågor (UDPRF) är ansvarigt för att förvalta de tillgångar som Kreml kontrollerar i form av byggnader, sjukhus, bilar etc.

UDPRF bildades efter ett förslag som förberetts av Pavel Borodin i november 1993 och Borodin blev också dess förste chef.

UDPRF förfogar inte över trupp eller väpnad personal.

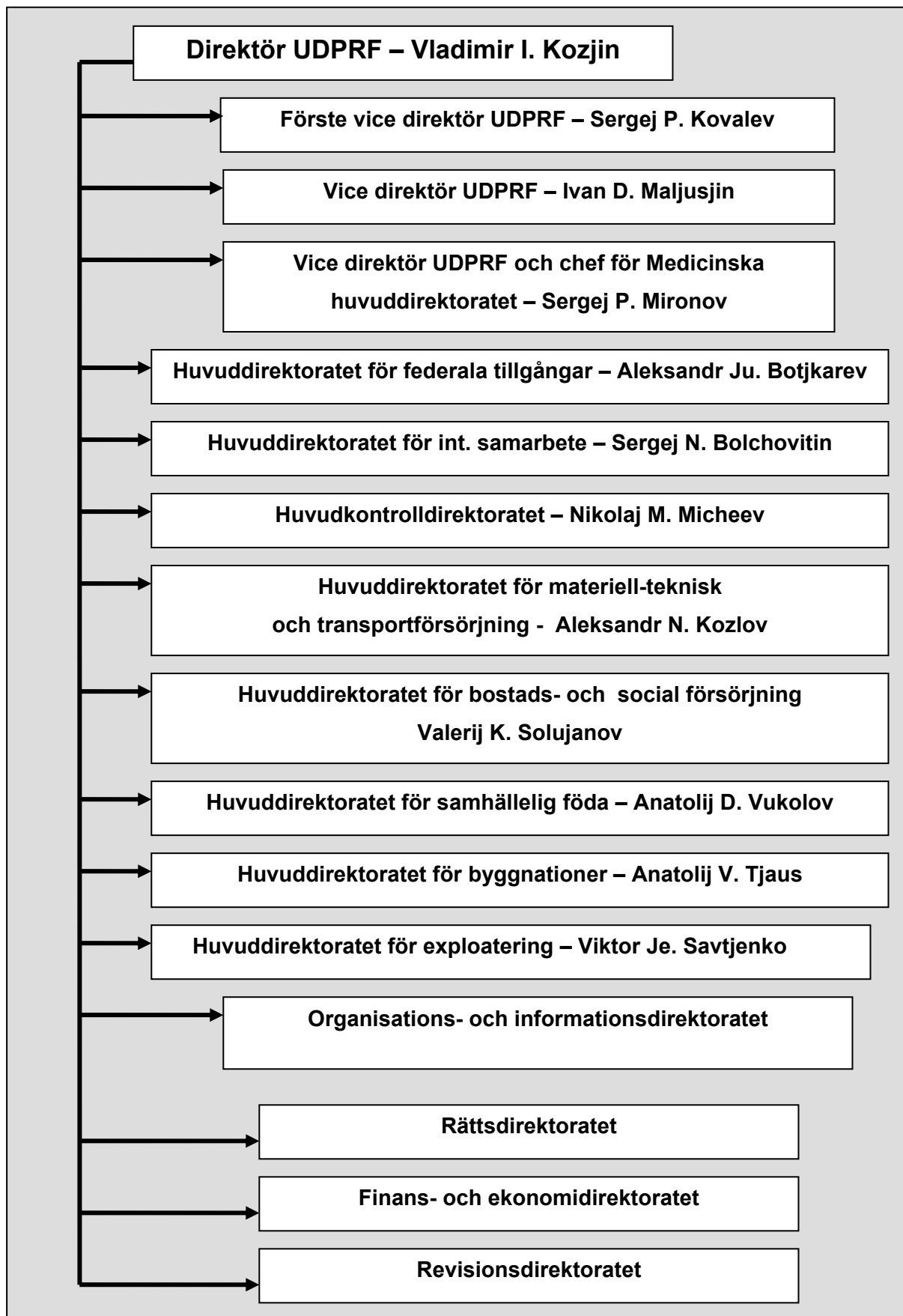
Chefer:

Chef för UDPRF	Pavel P. Borodin	nov. 1993-jan. 2000
Chef för UDPRF	Vladimir I. Kozjin	jan. 2000-

Det är sedan tidigare ett välkänt faktum att Kreml använt UDPRF:s resurser för att övertala dumaledamöter att rösta "rätt" i parlamentet. Dess betydelse som maktresurs genom så kallad "datjapolitik" för Kreml är därmed uppenbar.¹⁹⁴ Även om Presidentens direktorat för administrativa frågor inte är operativt inblandat i säkerhetspolitiska frågor är det tydligt att det ibland kan spela en viss roll vad gäller förutsättningar för hur kraftministerierna kan genomföra sitt arbete. Till exempel fanns det tydliga tecken på att UDPRF avsågs att ha en roll i finansieringen av Nationella antiterroristkommittén, NAK, inom FSB och då främst i att kanalisera bidrag från näringslivet till NAK:s verksamhet (se ovan s. 126).

¹⁹⁴ Se även Huskey *Presidential Power...*, s. 52.

Figur 18. Presidentens direktorat för administrativa frågor - organisation 2006

Chefen för UDPRF, Vladimir Kozjin, benämns inte direktör utan snarare "Presidentens administratör" (*upravljajusjtij delami Prezidenta*).¹⁹⁵ Han har tre vice chefer varav en är Presidentens förste vice administratör, Sergej Kovalev. Han har en bakgrund dels inom näringslivet (som vice chef för fabriken "Pirs" och direktör för en filial av banken "SKB-Bank"), dels som tjänsteman först som vice chef för det nordvästra centrumet inom Federala tjänsten för valuta- och exportkontroll, och från och med 1998 som vice chef för Centralbankens huvuddirektorat i Leningrad oblast. Han utsågs till förste vice chef för UDPRF 2001.

Tidigare var en av de vice cheferna även generaldirektör för UDPRF:s Medicinska centrum. Efter den administrativa reformen kombinerar denne vice chef, Sergej Mironov, sin roll som Presidentens vice administratör med den som chef för UDPRF:s Medicinska huvuddirektorat. Mironov är läkare och professor i medicin. Han utsågs till vice chef inom UDPRF redan 1995.¹⁹⁶

Den tredje vice chefen, Ivan Maljusjin, har i likhet med Kozjin och Kovalev gjort huvuddelen av sin karriär i Sankt Petersburgområdet – och då främst inom näringslivet. Mellan 2000 och 2001 anställdes Mal-

¹⁹⁵ Samma benämning på en snarlikt befattning existerade redan inom SUKP:s Centralkommitte, där en särskild avdelning, *upravlenie delami*, ansvarade för partiets i det närmaste affärsdrivande verksamhet uppdelad i ett antal department som t.ex. drev sanatorier och restauranger eller bedrev bokutgivning, Hough och Fainsod (1979) *How the Soviet Union Is Governed* (Cambridge; Massachusetts, Harvard University Press), s. 417.

¹⁹⁶ UDPRF:s hemsida på Internet, <http://www.udprf.ru>. Se även presidentdekret nr. 650, den 20 maj 2004 och nr. 27, den 12 januari 2001.

jusjin av presidentens sändebud i Nordvästra federala distriktet (dvs. inom Tjerkesovs administration). Från och med 2001 fick Maljusjin en högre tjänst inom UDPRF:s organisation i Sankt Petersburg och utnämndes 2003 till vice chef för UDPRF.

Sedan 2004 tillåts UDPRF:s centrala administration att omfatta 512 personer. Det har därmed utökats sin personalstat väsentligt jämfört med 2000 då det tilläts ha en central personalstat på 350 personer.¹⁹⁷ UDPRF är indelat i huvuddirektorat och direktorat. Den centrala organisationen framgår av UDPRF:s hemsida.¹⁹⁸ Den ger dock bara en grov fingervisning om antalet anställda och den vitt förgrenade organisation som förvaltar UDPRF:s egendomar i form av företag och institutioner över hela Rysslands territorium. I mitten av 90-talet var drygt 30 000 personer anställda i företag och institutioner som lydde under UDPRF.¹⁹⁹

Vladimir Kozjin utsågs till presidentens administratör i januari 2000. Han efterträdde därmed den skandalomsusade Pavel Borodin, som utnämndes till sekreterare i Unionen mellan Ryssland och Vitryssland. Därmed erhöll Borodin diplomatisk immunitet – något som han var i behov av efter att ha blivit efterlyst av Interpol.²⁰⁰ Detta skedde som ett

¹⁹⁷ UDPRF:s förordning, fastställd genom presidentdekret nr. 1444, den 7 augusti 2000 och nr. 650, den 20 maj 2004.

¹⁹⁸ UDPRF:s hemsida på Internet, <http://www.udprf.ru>.

¹⁹⁹ Huskey *Presidential Power...*, s. 52.

²⁰⁰ I januari 2001 greps t.o.m. Borodin av amerikanska myndigheter på Kennedy Airport utanför New York på begäran av schweiziska myndigheter genom Interpol. Han släpptes dock snart. Även italienska myndigheter har visat intresse för Borodins affärsverksamhet. I november utfärdade en italiensk åklagare en efterlysning som gällde åtta ryska medborgare, däribland Borodins dotter Jekaterian Siletskaja. För-

resultat av de tvivelaktiga affärer med företaget Mabetex som Borodin var iblandad i samband med att Kreml renoverades. Kozjin har hållit en avsevärt lägre profil än Borodin. Hans roll inom säkerhetspolitiskt beslutsfattande är i allt väsentligt att vara den som genom att administrera Kremls materiella morot och piska se till att processen löper så smidigt som möjligt. Kozjin ingår, i likhet med sin företrädare, inte i Säkerhetsrådet och ingen representant för UDPRF ingår i någon av dess interdepartementala kommissioner. Hans karriär i Moskva tycks dock vara nära förknippad med hans bekantskap med Putin i Sankt Petersburg.²⁰¹

utom Siletskaja återfanns även Jevgenij Ananëv bland de efterlysta. Ananëv är före detta general inom KGB och före detta chef för vapenexportföretaget Rosvooruzjenie. Även han var misstänkt för korrupktion och pengatvätt i samband med renoveringen av Kreml under andra halvan av 1990-talet. Ananëv var dessutom redan tidigare efterlyst med anledning av mutbrott i samband med en vapenaffär med Peru. Novosti (2005) *Prokuratura Trento vydala ordera na arest vosmi grazjdan RF*, hämtat: 10 april 2006, adress: <http://www.rian.ru/world/20051108/42023047.html>.

²⁰¹ Kozin utnämndes till chef för Federala tjänsten för valuta- och exportkontroll kort efter att Putin utsetts till premiärminister. Se även beskrivningen av Kozjins karriär och roll i Moskva i Mazo *Piterskie protiv...*, s. 125-130.

Karriärbakgrund 12. Chef för Presidentens direktorat för administrativa frågor - V. I. Kozjin

CV - Vladimir Igorevitj Kozjin

Född 1959 i Troitsko (i Tjeljabinsk oblast).

Arbetade som lärare och senare regional chef inom VLKSM mellan 1982-1986.

Arbetade för bolaget Azimut 1986-1991, ledde sedan Azimut International innan han blev generaldirektör för en förening av företag i Sankt Petersburg 1993.

Från och med 1994 var K. Chef för Federala tjänsten för valuta- och exportkontroll i Nordvästra regionala centrum.

Den 20 september 1999 blev K. Chef för Federala tjänsten för valuta- och exportkontroll.

I januari 2000 blev K. chef för Presidentens direktorat för administrativa frågor.

Källa: www.udprf.ru

5. Tjetjenien, terrorismen och vapenexporten

Det finns ett antal politikområden med säkerhetspolitiska kopplingar och som förenar en hård kärna av kraftministerierna. Med andra ord skulle ett stort antal politikområden ha kunnat behandlas här. Till exempel skulle rysk energi- eller massmediapolitik och kopplingarna till kraftministerierna ha varit intressant att granska närmare. Av utrymmes- skäl har dock endast ett fåtal valts ut för särskild granskning. Såväl Tjetjenien och bekämpandet av terrorismen som vapenexporten förtjänar att behandlas under egen rubrik vad gäller kraftministeriernas inblandning i dessa politikområden. Dels har kraftministerierna spelat framträdande roller inom dessa områden, dels har deras agerande haft konsekvenser för deras ställning.

5.1. *Tjetjenien och kampen mot terrorismen*

I rysk politik och retorik jämsställs som regel den militära operationen i Tjetjenien med kampen mot terrorismen.²⁰² Det skulle med andra ord vara ytterligt svårt att behandla ett av dessa ämnen utan att beröra det andra. Redan Jeltsin försökte höja legitimiteten för kriget i Tjetjenien genom att koppla det till en kamp mot terrorism – inte minst efter två uppmärksammade gisslandraman, där tjetjenska rebeller lyckades kapa

²⁰² Se t.ex. Putins presidentepistel i maj 2006 där han refererade ett uttalande av Baluevskij om att det krävdes "inte mindre än 65 tusen man för att ge ett effektivt svar till terroristerna". Detta antal torde snarast motsvara det antal man som vid ett givet tillfälle sattes in i den militära operationen i Tjetjenien. Att använda tiotals tusen man i en antiterroristoperation torde höra till ovanligheterna.

sjukhus (i Budennovsk 1995 och i Kizljar 1996). Varken ryska opinionen eller det internationella samfundet accepterade dock denna koppling.

Putin lyckades däremot att framgångsrikt framställa den förnyade militära operationen mot Tjetjenien som en kamp mot internationell terrorism riktad mot Ryssland. I förstone skedde detta på hemmaplan som ett resultat av sprängningarna av bostadshus bl.a. i Moskva hösten 1999. Efter terrordåden mot World Trade Center och Pentagon den 11 september 2001 lyckades dessutom Putin vinna visst tyst medgivande internationellt för sin tolkning av källan till problemen i Tjetjenien och Nordkaukasus.²⁰³ Därmed cementerades kopplingen mellan krigföringen i Tjetjenien och kampen mot terrorism i rysk säkerhetspolitisk retorik.

Det kraftministerium som har haft huvudansvaret för operationen i Tjetjenien har ibland höjt sin status åtminstone tillfälligt som ett resultat av detta. Oftare har dock detta ansvar närmast varit något av en säkerhetspolitikens Svarte Petter att bli sittande med. Det är ytterligt svårt att framställa Rysslands agerande i området som en framgång – så mycket mer sedan det blivit tydligt att oroligheterna hotar att sprida sig in i de ryska grannrepublikerna i norra Kaukasus. Innan Moskva återupptog sin militära operation i Tjetjenien låg ansvaret för att t.ex. bekämpa de rebeller som tog sig in i Dagestan från Tjetjenien hos MVD och FSB. Det är belagt att Moskva redan innan dessa händelser

²⁰³ Vendil Pallin *Russian Military...* , s. 172.

planerade en ny operation i Tjetjenien. Troligen hade den länge karaktären av en begränsad operation där norra delen av Tjetjenien ner till floden Terek skulle säkras, men någonstans på vägen förändrades målsättningen till att ta kontroll över hela republiken.²⁰⁴

När Moskva så inledde en ny offensiv i Tjetjenien, fick Väpnade styrkorna det övergripande ansvaret för en "Samordnad grupp av federala styrkor". Ansvaret överfördes i januari 2001 till FSB i ett försök att hävda att den militära operationen hade övergått i en antiterrorist-operation. Drygt två år senare, i juli 2003, tog Inrikesministeriet och Inrikestrupperna över ansvaret, där det, som nämnts ovan, sköts av MVD:s Regionala operationsstab (ROSj). Även om samordningen mellan de olika kraftministeriernas trupper och styrkor i Tjetjenien har fungerat mycket bättre under Putins offensiv så har problem kvarstått. Inte minst lider MVD av lågt anseende både hos FSB och Generalstaben och dessa styrkor har varit obenägna att underordna sig MVD:s befäl.²⁰⁵ Med andra ord är MVD:s ansvar i området inte odelat positivt för ministeriet.

²⁰⁴ Se beskrivningen av hur man försökte ta del av brittiska erfarenheter i Nordirland och hur planeringen skedde inför en ny operation i Tjetjenien 1998, Kokosjin (2003) *Strategitjeskoe upravlenie: Teorija, istoritjeskij opyt, sravnitelnyj analiz, zadatji dlja Rossii* (Moskva, MGIMO, ROSSPEN), fotnot 39 s. 482.

²⁰⁵ Inte minst har detta gällt Väpnade styrkornas förband i bergsområdena i Tjetjenien. Se Bennett *The Ministry of Internal Affairs...*, s. 15-16 och Kramer (2004/05) "The Perils of Counterinsurgency: Russia's War in Chechnya", *International Security*, vol. 29, nr. 3, s. 13-14. En betydande andel av Väpnade styrkornas förband i Tjetjenien har kommit från GRU:s spetsnazstyrkor. Under 1999-2001 dödades 421 soldater och officerare som tillhörde GRU i Tjetjenien enligt uppgifter från Putin då denne hyllade GRU på dess 86-årsjubileum den 5 november 2004, se *Nezavisimaja gazeta*, den 12 november 2004, s. 9.

Långt ifrån att förhindra ytterligare terrordåd på ryskt territorium har den ryska offensiven i Tjetjenien antagligen gett upphov till två av de värsta terrordåden i rysk historia. Det första inträffade på en teater i Moskva där musikalen Nord-Ost gavs för utsålda hus i oktober 2002. FSB hade huvudansvaret för att storma teatern och frita gisslan. Som ett resultat av att en sövande gas användes avled en skrämmande stor andel av gisslan (129 personer av cirka 750). FSB ställdes dock aldrig till ansvar för detta och tecken tyder på att såväl FSB som Kreml anser att fritagningsoperationen på det hela var lyckad.²⁰⁶

Det andra terrordådet inträffade i september 2003 då en skola i den lilla staden Beslan intogs av terrorister på skolterminens första dag, som krävde att Moskva drog tillbaka samtliga trupper från Tjetjenien. Barn, lärare och föräldrar som följt sina barn till skolan, totalt ungefär 1200 personer, hölls som gisslan i tre dagar. Det hela slutade i en tragedi där en serie explosioner gjorde att cirka 330 personer i gisslan, varav 172 barn, omkom. De säkerhetstjänster som hade ansvaret var uppenbarligen dåligt samordnade och upplösningen var en katastrof. Trots detta ställdes inga av dessas högsta chefer till svars. Enligt Dmitrij Kozak

²⁰⁶ Tvärtom belönades t.ex. Vladimir Pronitjev, som ledde operationen (och idag är förste vice direktör för FSB samt chef för Gränstjänsten inom FSB) liksom även den kemist som hanterade den narkotiska gasen vid fritagningsoperationen. Argumenty i fakty (2003) *Nagrazjdenie tjinovnikov ordenami za operatsiju na Dubrovke vyzvalo protest bojtsov, sjturmova vsjich "Nord-Ost"*, hämtat: 18 april 2006, adress: <http://news.aif.ru/news.php?id=10659>.

var det "frånvaron av koordinering" mellan de olika säkerhetstjänsterna som gjorde det omöjligt att säga vem som var ansvarig för tragedin.²⁰⁷

Istället för att resultera i ansvariga inom FSB och MVD ställdes till ansvar, ledde tragedin i Beslan till att Putin införde en ny "terroristbekämpningsvertikal".²⁰⁸ I varje federalt distrikt skulle anti-terroristkommissioner bildas och dessa skulle lyda under presidenten. Dessa skulle i sin tur leda och samordna liknande kommissioner inom samtliga federationssubjekt. Även om federationssubjektens respektive överhuvud skulle vara ordförande i dessa kommissioner skulle en officer från MVD få en nyckelroll som vice ordförande och leda det löpande arbetet.²⁰⁹ Dessutom utsågs Dmitrij Kozak till nytt presidentsändebud i Södra federala distriktet, i vilket Nordkaukasus ingår. Han blev dessutom ordförande i en nybildad kommission, Kommissionen för samordningsfrågor i Södra federala distriktet, som skulle få ansvar för såväl sociala och ekonomiska frågor i området, som terrorbekämpning.²¹⁰

²⁰⁷ Kisin (2004) *Parlamentskaja komissija delit otvetstvennost za Beslan*, hämtat: 22 november 2004, adress: <http://www.kommersant.ru/doc.html?docId=526736>.

²⁰⁸ Putin tog dessutom tillfället i akt för att tillkännagiva att federationssubjektens överhuvuden inte längre skulle utses i allmänna val utan genom ett förfarande som gav Kreml betydande inflytande över vem som utses. Leijonhielm, *et al.* *Rysk militär förmåga...*, s. 52.

²⁰⁹ Smirnov och Sytjeva "Rossija: vid sverchy", nr. 38, s. 15. se även intervjun med Inrikestruppernas befälhavare, generalöverste Nikolaj Rogozjkin i *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 49 (24 december 2004-13 januari 2005), 2004, s. 2. Se även den Federala antiterroristkommissionen (FAK), som bildades 1998, ovan s. 103.

²¹⁰ Presidentadministrationen (2004) *Vystuplenie na rassjirennom zasedanii Pravitelstva s utjastiem glav subektov Rossijskoj Federatsii*, hämtat: 14 september 2004, adress: <http://www.president.kremlin.ru/text/appears/2004/09/76651.shtml>.

Efter Beslan spelade således fortfarande MVD en betydande roll i både Tjetjenien och inom terrorbekämpning generellt på ryskt territorium. Detta var fallet ända tills den Nationella antiterrorkommittén bildades inom FSB i början av 2006 (se ovan under avsnittet om FSB, s. 122ff.). Allt tyder således på att FSB åter givits ett huvudansvar inom terrorbekämpning även om MVD fortsätter att inneha samordningsansvaret i Tjetjenien. Det är heller inte alldeles klart huruvida den antiterrorvertikal som bildades som ett resultat av tragedin i Beslan upplösts i sin helhet. Inte heller tycks Kozaks kommission ha upphört att existera.

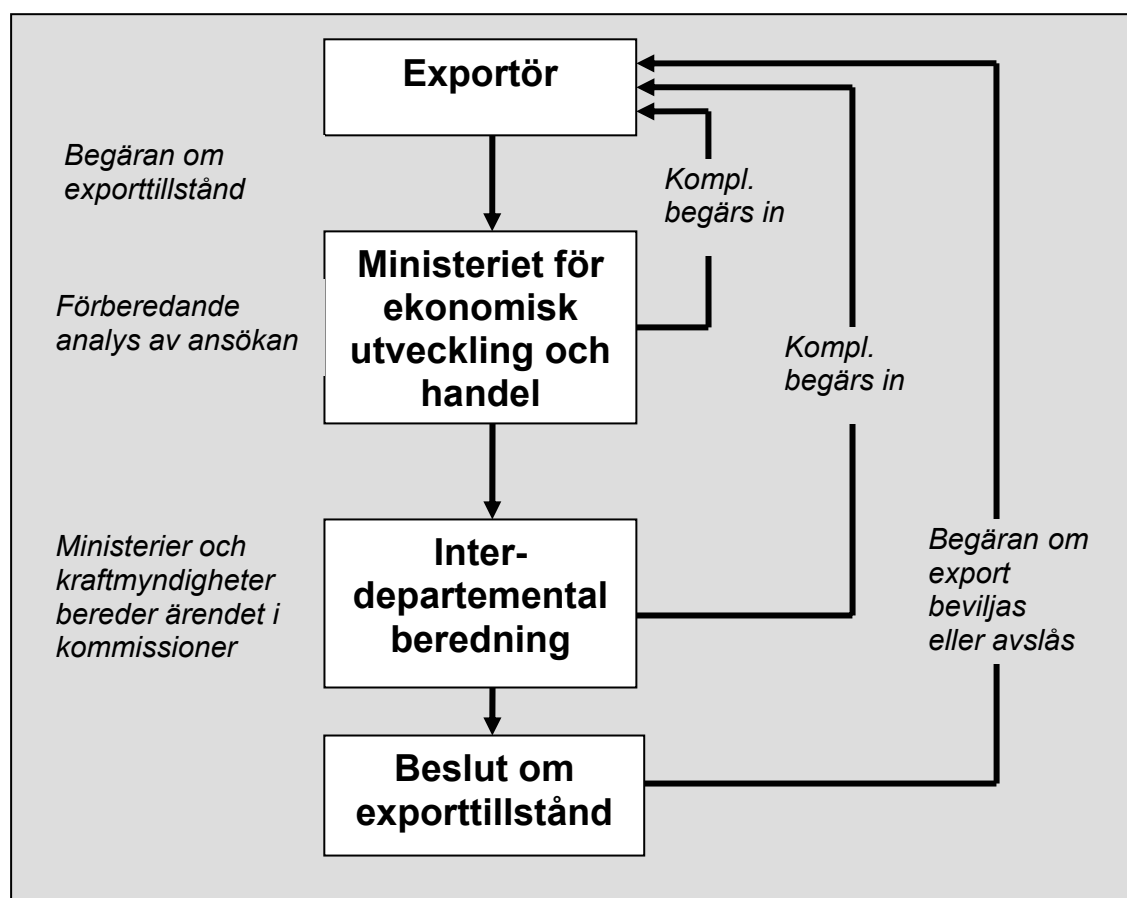
5.2. Vapenexporten

Ytterligare ett politikområde som en kärna av kraftministerier har betydande inflytande över är vapenexport och kontroll av denna. Det finns både en regeringskommission och en kommission inom Presidentadministrationen för detta ändamål – något som vittnar om att detta är ett politikområde som engagerar många aktörer. Vid olika tillfällen har olika organ inom centrala statsförvaltningen haft olika mycket att säga till om i frågan. Till exempel tycks Säkerhetsrådet ha haft en större roll inom vapenexport – liksom i så många andra frågor – då Sergej Ivanov var dess sekreterare.

Enligt en artikel i *Nezavisimoe voennoe obozrenie* var processen för att få tillstånd att exportera militär materiel och teknologi följande 2001: Ett företag kom in med en ansökan till Ministeriet för ekonomisk utveckling och handel om att få exportera en viss produkt. Därefter gjordes en förberedande analys innan ärendet gick vidare till interdepartemental

beredning inom ramen för nämnda kommissioner ovan. I denna var olika försvarsindustriagenturer inblandade liksom även Ministeriet för industri och vetenskap, Ministeriet för atomenergi, SVR, FSB, Utrikesministeriet och Försvarsministeriet. Därefter kunde ett beslut tas om exporttillstånd.

Figur 19. Exporttillståndsprocessen

Vid varje instans kunde dessutom ärendet avslås eller remiteras tillbaka till exportören med en begäran om kompletterande uppgifter etc. (se Figur 19 som bygger på denna beskrivning).²¹¹ Även om processen kan ha ändrats något sedan 2001, ministerier har slagits samman, avvecklats

²¹¹ *Nezavisimoe voennoe obozrenie*, nr. 8 (2-15 mars), 2001, s. 1, 6.

eller bytt namn etc. så torde denna beskrivning gälla i huvudsak även idag.

Formellt är det Ministeriet för ekonomisk utveckling och handel som utfärdar exporttillståndet, men det är i praktiken den interdepartementala beredningen i kommissioner som är den instans som beslutar i frågan. Där tas hänsyn till risken för spridning av massförstörelsevapen och teknologi för sådana, de internationella åtaganden som Ryssland gjort samt huruvida exporttillstånd skulle leda till att landets säkerhet försvagades eller dess industripotential skadades på sikt.

Regeringens Kommission för försvarsindustriella frågor var en av flera instanser för interdepartementalt beredande av exportfrågor. I denna var premiärministern ordförande medan försvarsministern, industri- och energiministern samt chefen för Federala industriagenturen var vice ordföranden. Allt som allt var det nästan trettio befattningshavare medlemmar i kommissionen i december 2004 (se Tabell 6). Därefter uppdaterades inte uppgifterna om vilka som ingick. Troligen var det en följd av att Sergej Ivanov tog allt större ansvar för dessa frågor och efter att han blev vice premiärminister fick han det övergripande ansvaret för försvarsindustrifrågor. Kommissionen för försvarsindustrifrågor upplöstes då den nya Militärindustrikommission bildades, där Ivanov blev ordförande och tog över ansvaret för detta politikområde inom regeringen.

Tabell 6. Medlemmar i Kommissionen för försvarsindustrifrågor i december 2004

Namn	Status	Befattning
Michail Je. Fradkov	Ordförande	Premiärminister
Boris S. Alesjin	Vice ordförande	Chef för Federala industriagenturen
Jurij N. Baluevskij	Medlem	Generalstabschef och förste vice försvarsminister
Sergej I. Grigorov	Medlem	Direktör för Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll
Sergej B. Ivanov	Vice ordförande	Försvarsminister*
Viktor B. Christenko	Vice ordförande	Industri- och energiminister
Aleksandr L. Rybas	Sekreterare	Premiärministerns rådgivare (<i>pomosjtjnik</i>)
Andrej Ju. Beljaninov***	Medlem	Direktör för Federala tjänsten för försvarsbeställning
Igor V. Borovkov	Medlem	Direktör för Regeringens Dep. för försvarsindustri och högteknologi
Aleksandr G. Burutin	Medlem	Presidentens militärrådgivare (<i>sovetnik</i>)
Jurij L. Vorobev	Medlem	Förste vice minister MTjS
German O. Gref	Medlem	Minister för ekon. utv. och handel
Ju. K. Demtjenko	Medlem	Vice direktör för SVR
Michail A. Dmitriev	Medlem	Direktör för Federala tjänsten för militärteknologiskt samarbete
Viktor M. Zavarzin	Medlem	Ordförande i Dumans försvarsutskott
Nikolaj V. Klimasjin	Medlem	Förste vice direktör för FSB**
Aleksej L. Kudrin	Medlem	Finansminister
Nikolaj P. Laverov	Medlem	Vice ordförande i Vetenskapsakademien
Michail M. Lytjagin	Medlem	Dir. för Regeringens Adm. dep.
Aleksej M. Moskovskij	Medlem	Vice försvarsmin. och beväpningschef
Rasjid G. Nurgaliev	Medlem	Inrikesminister
Viktor A. Ozerov	Medlem	Ordförande i Federationsrådets försvars- och säkerhetsutskott
Anatolij N. Perminov	Medlem	Direktör för Federala rymdagenturen
Vladislav N. Putilin	Medlem	Direktör för dep. inom Ministeriet för ekon. utv. och handel***
Leonid D. Rejman	Medlem	Minister för IT och kommunikation
Aleksandr Ju. Rumjantsev****	Medlem	Direktör för Fed. atomenergiagenturen
Aleksandr V. Tsarenko	Medlem	Chef för GUSP
Vera Je. Tjistova	Medlem	Direktör för dep. inom Finansministeriet
Martin L. Sjakkum	Medlem	Ordförande i Dumans industriutskott

* Ivanov är sedan november 2005 även vice premiärminister och ordförande i Militärindustrikommissionen.

** Klimasjin är inte längre vice direktör för FSB.

*** Putilin lämnade denna post då han i november 2005 utsågs till vice ordförande i Militärindustrikommissionen med ministers rang (se nedan). Beljaninov lämnade

posten som chef för Federala tjänsten för försvarsbeställningar då han utnämndes till chef för Federala tulltjänsten i maj 2006.

**** Rumjantsev lämnade denna post i november 2005 och ersattes av Kirienko.

I november 2005 utsågs Sergej Ivanov, som nämnts ovan, till vice premiärminister med ansvar för militärindustrifrågor. Han behöll också försvarsministerposten.²¹² I mars 2006 tillkännagavs att Ivanov skulle bli ordförande en nybildad Militärindustrikommision. Denna kommission fick vida befogenheter och dess vice ordförande, Vladislav Putilin, fick även ministers rang. Förutom att ta fram planer och program för militärindustriell produktion, skulle Militärindustrikommissionen ”verkställa export- och importleveranser av militär produktion” och så kallad *double-use technology*, dvs. produkter som kan användas såväl civilt som militärt. Kommissionen har ett eget kansli och dess chef är även vice chef för Regeringens kansli. I maj 2006 tillkännagavs vilka som ingår i kommissionen.²¹³

²¹² En mer utförlig beskrivning av Ivanovs nya roll finns att tillgå i Vendil Pallin *Den ryska militärreformen...*, s. 4-8.

²¹³ Regeringsresolution nr. 278, den 7 maj 2006. I det presidentdekret som instiftade kommissionen angavs att det skulle vara en tjänsteställning att vara medlem i kommissionen och tre sådana tjänster instiftades. Presidentdekret nr. 231, den 20 mars 2006. Vladimir Sjamanov, som tidigare var premiärministerns rådgivare (*pomosjtjnik*) i frågor som rörde sociala förhållanden för militär personal, kommer att ansvara för samma frågor som rådgivare (*pomosjtjnik*) till Ivanov och eventuellt även ingå i Militärindustrikommissionens kansli.

Tabell 7. Regeringens Militärindustriella kommission

Namn	Status	Befattning
Sergej B. Ivanov	Ordförande	Vice premiärminister och försvarsminister
Vladislav N. Putilin	Vice ordförande och ständig medlem	Vice ordförande I Militärindustriella kommissionen med ministers rang
Jurij N. Baluevskij	Ständig medlem	Generalstabschef och förste vice försvarsminister
Aleksandr P. Bobrysjev	Ständig medlem (ansv. flygfrågor)	Generaldirektör för Novosibirsk flygfabrik uppkallad efter Tjkalov
Igor V. Borovkov	Ständig medlem	Direktör för Regeringens Dep. för försvarsindustri och högteknologi
Aleksandr I. Goev	Ständig medlem (ansv. arméfrågor)	Generaldirektör för Zverevfabriken i Krasnogorsk
German O. Gref	Ständig medlem	Minister för ekon. utv. och handel
Aleksej L. Kudrin	Ständig medlem	Finansminister
Michail M. Lytjagin	Ständig medlem	Dir. för Regeringens Adm. dep.
Vladimir Ja. Pospelov	Ständig medlem (ansv. marina frågor)	Generaldirektör för Ryska agenturen för fartygsbyggnation
Viktor B. Christenko	Ständig medlem	Industri- och energiminister
Boris S. Alesjin	Medlem	Chef för Federala industriagenturen
Aleksandr G. Burutin	Medlem	Presidentens militärrådgivare (<i>sovetnik</i>)
Ju. K. Demtjenko	Medlem	Vice direktör för SVR
Sergej I. Grigorov	Medlem	Direktör för Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll
Sergej V. Kirienko	Medlem	Direktör för Fed. atomenergiagenturen
Nikolaj V. Klimasjin	Medlem	Chef för FSB:s Vetenskapligt-teknologiska tjänst
Nikolaj P. Laverov	Medlem	Vice ordförande i Vetenskapsakademien
Aleksej M. Moskovskij	Medlem	Vice försvarsmin. och beväpningschef
Viktor A. Ozerov	Medlem	Ordförande i Federationsrådets försvars- och säkerhetsutskott
Anatolij N. Perminov	Medlem	Direktör för Federala rymdagenturen
Michail I. Suchjdolskij	Medlem	Vice inrikesminister
Sergej V. Tjemezov	Medlem	Generaldirektör för Rosoboronexport
Viktor M. Zavarzin	Medlem	Ordförande i Dumans försvarsutskott

I ett vidare perspektiv har även presidentens Kommission för frågor rörande militärteknologiskt samarbete med utländska stater visst inflytande då den behandlar närliggande problematik. I denna kommission är presidenten ordförande medan premiärministern är vice ordförande. Kommissionens sekreterare är presidentens rådgivare (*pomosjtjnik*) i utrikespolitiska frågor, medan direktören för Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll (FSTEK) är vice sekreterare (se Tabell 8).

Tabell 8. Kommissionen för frågor rörande militärteknologiskt samarbete med utländska stater

Namn	Status	Befattning
Vladimir V. Putin	Ordförande	President
Michail Je. Fradkov	Vice ordförande	Premiärminister
Sergej E. Prichodko	Sekreterare	Utrikespolitiskt presidentrådgivare (<i>pomosjtjnik</i>)
Michail A. Dmitriev	Vice sekreterare	Direktör för Federala tjänsten för militärteknologiskt samarbete
Boris S. Alesjin	Medlem	Chef för Federala industriagenturen
Igor S. Ivanov	Medlem	Sekreterare i Säkerhetsrådet
Sergej B. Ivanov	Medlem	Vice premiärminister och försvarsminister
Aleksej L. Kudrin	Medlem	Finansminister
Sergej V. Lavrov	Medlem	Utrikesminister
Sergej N. Lebedev	Medlem	Direktör för SVR
Dmitrij A. Medvedev	Medlem	Förste vice premiärminister
Nikolaj P. Patrusjev	Medlem	Direktör för FSB
Sergej S. Sobjanin	Medlem	Chef för Presidentadministrationen
Viktor B. Christenko	Medlem	Industri- och energiminister
Sergej V. Tjemezov	Medlem	Generaldirektör för Rosoboronexport

En jämförelse av medlemskapet i de olika kommissionerna i Tabell 6, 7 och 8 gör det tydligt att åtminstone en handfull kraftministerier är centrala inom detta politikområde. Främst gäller detta Försvarsministeriet, FSB och SVR (och i viss mån Utrikesministeriet). Än mer intressant är dock att även titta på den bakgrund som övriga medlemmar i de

olika kommissionerna har. Till exempel har direktören för Federala tjänsten för militärteknologiskt samarbete, Michail Dmitriev, som sitter i båda kommissionerna, gjort huvuddelen av sin karriär inom SVR. Sergej Tjemezov som utnämndes till generaldirektör för Rosoboronexport i april 2004, är nära vän till Putin. Han ryktas också ha ett förflutet inom KGB - något som dock inte gått att bekräfta. Det är dock belagt att han lärde känna Putin i Östtyskland, där de bodde samtidigt, Putin utsänd av KGB och Tjemezov som representant för ett sovjetiskt handelsbolag.²¹⁴ Även f.d. chefen för Federala tjänsten för försvarsbeställning, Andrej Beljaninov, har ett förflutet inom SVR och var dessutom Tjemezovs företrädare på posten som generaldirektör för Rosoboronexport.

Chefen för Administrativa departementet inom regeringens kansli, Michail Lytjagin talar tyska flytande och har en bakgrund inom Väpnade styrkorna där han tjänstgjorde mellan 1972 och 1997. Han gick därifrån till att bli chef för en avdelning som ansvarade för skydd av information och säkerhet inom ett försäkringsbolag, Rosgosstrach. Han är född och har studerat i Leningrad. Som chef för Administrativa departementet inom regeringens kansli har han troligen ansvar för kraftministerierna och då inte minst för samordning av budgetfrågor som rör dessa. Även Vladislav Putilin har en bakgrund inom Väpnade styrkorna. Hans roll inom Militärindustrikommissionen är central. Både Viktor Zavarzin,

²¹⁴ Se även Vendil Pallin *Den ryska militärreformen...*, s. 15 om hur Rosoboronexport utvidgat sitt verksamhetsområde och till exempel tagit hjälp av bevakningsstyrkor från MVD och FSB för att säkra kontrollen över biltillverkaren AvtoVAZ.

ordförande i Dumans försvarsutskott, och presidentens militärrådgivare, Aleksandr Burutin, har format sina karriärer inom Väpnade styrkorna. Detsamma gäller för direktören för Federala tjänsten för teknologisk och exportkontroll, Sergej Grigorov.

Det finns helt naturliga skäl till att de personer som ingår i dessa kommissioner har en bakgrund inom Väpnade styrkorna och SVR, liksom till att företrädare för kraftministerierna ingår i kommissionerna. De frågor som skall avgöras har bäring på nationell säkerhet och ofta krävs expertkunskap inom områdena vapenteknologi och utrikes avtal som Ryssland ingått i. Det får dock sägas vara en anmärkningsvärt hög representation av personer med en bakgrund inom SVR, medan MID bara representeras av utrikesministern i presidentens kommission. Det går heller inte att bortse ifrån att vapenexport och även vapenproduktion för inhemsk användning är en verksamhet som omsätter stora summor pengar som det är väsentligt att ta kontroll över för den som vill vara en betydelsefull aktör inom rysk politik. Som en artikel i *Nezavisimoe voennoe obozrenie* torrt påpekar angående Sergej Ivanov, som ofta utpekats som en möjlig presidentkandidat efter Putin, och Ivanovs kontroll över försvarsbeställningar:

Om volymen på vapeninköp ökar, som den gjorde 2005-2006 med 30-40 % per år, så kommer den under 2007 att uppgå till 11-12 miljarder dollar och under 2008 till 14-15 miljarder dollar. Till och med en procent av denna summa är stora pengar. Det skulle räcka till en hel valkampanj.²¹⁵

²¹⁵ *Nezavisimaja gazeta*, den 7 april 2006, s. 1.

5.3. *Konsekvenser*

Att kraftministerierna har haft stort inflytande i politikområdena ovan får en rad konsekvenser. Att terroristbekämpning i Ryssland i betydande grad har jämförts med kriget i Tjetjenien urholkar begreppet. Den vida definitionen och användningen av begreppet terrorism gör det ofta svårt för Ryssland att samarbeta med internationella organisationer som NATO och EU inom terroristbekämpning. Få internationella samarbetspartners är beredda att skriva under på den definition som Ryssland använt och utan gemensam syn i frågan blir det ytterligt svårt att samarbeta rent praktiskt.²¹⁶

I rysk inrikespolitik har ansvar för bekämpning av terrorism både varit något att sträva efter – då det kan höja ett kraftministeriums status – och något att undvika då det är lätt att utpekas som syndabock när föga framsteg görs i Tjetjenien. I FSB:s fall är det tydligt att myndigheten hittills dragit något av en vinstlott då det tycks ha fått huvudansvar för terroristbekämpning *utom* Tjetjenien då NAK bildades. De antiterroroperationer som har förekommit tidigare, som attacken mot Dubrovka-teatern och skolan i Beslan, har inte resulterat i oberoende utvärderingar

²¹⁶ I fallet NATO-Rysslandsrådet har NATO och Ryssland visserligen kommit fram till en gemensam *Action Plan on Terrorism* och Ryssland kommer under 2006 att delta i NATO-operationen *Active Endeavour*, som är en antiterroroperation. Icke desto mindre finns en frustration inte minst på den ryska sidan med hur litet praktiskt samarbete som NATO-Rysslandsrådet hittills resulterat i, Vendil Pallin *NATO-operationen...*, s. 16, 35.

och granskningar av kraftministeriernas agerande och ingen från dessas centrala byråkratier har ställts till svars.

Samtidigt fortsätter Inrikesministeriet att inneha det otacksamma ansvaret för konflikterna i Nordkaukasus, däribland Tjetjenien. Det finns få tecken på att denna fråga skulle närma sig en lösning. Tvärtom tycks oroligheterna sprida sig i området och den huvudsakliga lösningen på problemet från Moskva hittills har varit att försöka med vapenmakt slå tillbaka gryende oroshärdar. Den satsning på socialpolitik i området som utlovades när Dmitrij Kozak blev presidentsändebud i Södra federala distriktet, tycks ha tappat fart och omnämns numera ytterst sällan i rysk press.

Vapenexporten å andra sidan är långt ifrån det enda ekonomiska politikområdet som kraftministerier har en betydande roll i. Definitionen av ekonomisk säkerhet tycks i Ryssland vara bred och flera av kraftministeriernas chefer (Murov och Patrusjev) har varit chefer för avdelningar för ekonomisk säkerhet. Det är troligt att detta också får konsekvenser för hur Ryssland utformar flera aspekter av sin ekonomiska politik. Likaså har energisäkerhet seglat upp som en fråga som flera kraftministerier visar betydande intresse för. Energiområdet attraherar då det genererar stora inkomster, men det är också ett politikområde som Ryssland definierat som ett verktyg för att öka sitt internationella inflytande.

Vidare är det tydligt att flera av Putins närmaste män har ett förflutet inom myndigheter som hanterar export- och valutafrågor. Det här gäller inte minst tjänstemän inom UDPRF. Även om få av dessa har ett förflutet inom KGB, så är det tydligt att det här är ett område som Kreml vill utöva betydande kontroll över.

Samtliga dessa områden, liksom vapenexport, har en gemensam nämnare i att de är verktyg för att utöva kontroll över ekonomisk verksamhet i Ryssland. Det gäller både ryska firmors affärskontakter med utlandet, inhemsk ryskt näringsliv och utländsk inblandning i ryskt affärsliv, t.ex. i form av direktinvesteringar. Den emfas som varit tydlig på ekonomisk säkerhet och energisäkerhet kan på sikt leda till betydande problem för rysk ekonomi då Ryssland är i skriande behov av utländska direktinvesteringar, inte minst i energiindustrin. Ytterligare få utländska bolag kommer att vara redo att göra betydande investeringar utan att få någon grad av kontroll över sina tillgångar. Samtidigt leder den ryska synen på ekonomisk säkerhet, som troligen i betydande utsträckning härrör från kraftministeriesfären, till en rysk ovilja att tillåta något som helst utländskt inflytande.

6. Avslutande reflektioner

Frestelsen att snabbt dra vittgående slutsatser om FSB:s eller kraftministeriernas ökade inflytande är stor. Rapporterna om skapandet av "ett nytt KGB", "tjekisternas maktövertagande" har också duggat tätt allt sedan Putin kom till makten.²¹⁷ Det finns dock all anledning att vara försiktig i slutsatserna och fundera över vad mer exakt som eventuellt inflytande för en viss aktör eller institution består i och vad det resulterar i rent praktiskt. Till exempel är det inte säkert att kraftministeriet FSB:s makt med automatik ökar för att ett antal personer med förflutet inom FSB och dess föregångare befinner sig på nyckelpositioner. Det framstår snarare som föga troligt att Putin stillasittande skulle sitta i Kreml och se på hur ett rivaliserande maktcentrum i form av FSB under Patrusjev stärkte sina positioner.

Inte heller för det analysen nämnvärt framåt att klumpa ihop samtliga kraftministerier och tala om att "silovikerna" tagit över. Som framgått ovan finns det avsevärda spänningar och påtaglig rivalitet mellan de olika kraftministerierna och ofta även inom dessa. Det är också mot denna bakgrund som det är ointressant att stirra sig blind på huruvida ett ministerium eller en myndighet har uniformerad och beväpnad

²¹⁷ Se t.ex. Anderson "The Chekist Takeover..." och andra artiklar som drar långtgående slutsatser utifrån Kryshtanovskajas forskning om nomenklaturen och nya eliter i Ryssland – oftast utan att ha konsulterat hennes data i detalj. Se även fotnot nr. 219, s. 190, som behandlar hur hennes procenttal räknats fram samt hur andra använt dessa slarvigt.

personal. Uppenbarligen kan maktresurser se olika ut för olika kraftministerier och Putin är angelägen om att behålla kontrollen över samtliga.

6.1. Kraftministeriernas chefer och tjänstemän - Putins män

Det är uppenbart att Putin har bemödat sig om att säkerställa att kraftministeriernas chefer är lojala män som han känner väl och som har honom att tacka för sin karriär. Den enda som inte följer detta mönster är ministern för civilt försvar och nödfallsåtgärder, Sergej Sjojgu, som har lyckats med den inte oansenliga bedriften att behålla sin post alltsedan 1994. Han har således överlevt ett antal utrensningar som ägt rum till följd av politiska maktskiften.

Den övervägande delen av övriga chefer har en bakgrund i Sankt Petersburgs administration eller inom säkerhetstjänsterna (ibland både och) gemensam med Putin. Ett undantag från denna regel är (förutom Sergej Sjojgu) utrikesministern Sergej Lavrov, som är en karriärdiplomat. Han är dock tillsatt av Putin. Det går inte att säga att alla utnämns på grund av nära band till Putin. Tvärtom var Sergej Lebedev troligen uppriktig då han hävdade att han inte var personligen bekant med Putin då han utsågs till chef för SVR. I hans fall låg snarare hans bakgrund och meritering (bl.a. med erfarenhet från både USA och Tyskland) till grund för utnämningen än personliga kontakter,

Att dessa chefer har gemensam bakgrund tycks dock inte borga på något sätt för att de skulle företräda en enad linje eller politik. Vid en första anblick ter det sig möjligen som att alla marscherar i samma takt åt samma håll, men en närmare studie av dynamiken visar att de olika kraftministerierna ofta befinner sig i en skarp konkurrenssituation sinsemellan - ibland till och med inom respektive ministerium eller myndighet. Inom Försvarsministeriet är det till exempel tydligt att utnämningarna av SVR- och FSB-officerare till höga tjänster har väckt ont blod. Det är bland annat av denna anledning som det finns all anledning att vara någorlunda exakt i språkbruket och inte hemfalla åt onödiga generaliseringar som t.ex. påståendet att "tjekister" tagit över makten i Ryssland. Bilden är väsentligt mer mångfacetterad än så.

Det finns, förutom Putins nätverk med av honom utsedda chefer, även underordnade nätverk bland kraftministeriernas chefer och närmaste tjänstemän. Således kan konstateras att inrikesministern, Rasjid Nurgaliev, tjänstgjorde som chef för en avdelning som ansvarade för terroristbekämpning i Karelen samtidigt som Nikolaj Patrusjev var säkerhetsminister i samma republik. Kort efter att Patrusjev utnämndes till chef för ett direktorat inom centrala FSK (senare FSB) så förflyttades även Nurgaliev till Moskva där hans karriär tog fart på allvar. När så Patrusjev flyttade till Presidentadministrationen och utnämndes till chef för dess Huvuddirektorat för kontroll i oktober 1998 utsågs Nurgaliev till chef för en samma direktorats avdelningar. (Jämför Karriärbakgrund 4. Inrikesminister - R. G. Nurgaliev, s. 108 och Karriärbakgrund 6. Chefen för Federala säkerhetstjänsten - N. P. Patrusjev, s. 127.)

Putin började tidigt att utnämna personer som gjort huvuddelen av sin karriär inom KGB och FSB till viktiga positioner. I detta påminde hans strategi påtagligt om den Andropov på sin tid använde för att öka sin kontroll över statsförvaltningen.²¹⁸ Detta var dock inte något som tog sin början i och med att Putin intog Kreml. Jeltsin började efter bara ett par år som president att allt oftare utnämna tjänstemän från före detta KGB till nyckelpositioner. Enligt Kryshtanovskayas forskning om eliter i det nya Ryssland skulle så stor andel som 25 procent av den högre makteliten i Ryssland utgöras av "military/security representatives" 2002. Även om Olga Kryshtanovskaya och Stephen White i sin artikel använder ord som "*militocracy*" och "*FSB-ization of power*" på ett sätt som inte gör det alldeles lätt att förstå hur definitionen gjorts, får siffran sägas vara anmärkningsvärt hög.²¹⁹

Att likställa fler KGB- och FSB-män på nyckelposter med ökat inflytande för FSB leder, som konstaterats ovan, inte nödvändigtvis tankarna rätt. FSB är fortsatt ett av flera kraftministerier som konkurrerar – om än

²¹⁸ Tendensen var tydlig redan ett år efter att Putin svurits in som president. Se Pringle "Putin: The New Andropov?", s. 552-553.

²¹⁹ Kryshtanovskaya och White (2003) "Putin's Militocracy", *Post-Soviet Affairs*, vol. 19, nr. 4, s. 293. Ofta har siffran 58 procent citerats från Kryshtanovskayas forskning som ett mått på hur stor andel av högre befattningshavare inom makteliten i Moskva som har en militär eller KGB-bakgrund. Denna siffra är dock andelen personer inom Säkerhetsrådet som har en säkerhets- eller militär bakgrund (se Kryshtanovskaya och White "Putin's Militocracy", s. 294). Med tanke på Säkerhetsrådets ansvarsområde är knappast förvånande att andelen personer från kraftministerierna där är hög. Den genomgång som gjorts i denna rapport av högre befattningshavare – om än en mycket ytlig sådan – ger också intrycket att siffran snarare rör sig om 20-30 procent än närmare 60 procent.

mycket framgångsrikt sedan Putin blev president – om inflytande. Det är tydligt att Putin till exempel även i stor utsträckning förlitar sig på FSO och SVR.²²⁰ Med andra ord odlar Putin, liksom Jeltsin före honom, en delikat maktbalans mellan de kraftministerier som lyder under honom.

Däremot kan man troligen tala om ett indirekt inflytande. Det bidrag som kraftministerierna ger i form av information och råd under utarbetande av viktiga policyfrågor, inte minst de som berör nationell säkerhet, torde resultera i att den kultur och det arbetssätt som dessa tjänstemän bär med sig även återspeglas i den förda ryska politiken. Allt talar för att Putin förlitar sig på råd och underlag från kraftministerierna. Han tycks anse att de som arbetar inom underrättelse- och säkerhetstjänsterna representerar en högre moral och arbetsetos samt genomsyras av patriotism.²²¹ Flera analytiker har också pekat på förekomsten av ett "KGB mindset".²²² Den höga grad av hemlighetsmakeri som omger ryskt beslutsfattande i säkerhetspolitiska frågor är ett exempel på detta indirekta inflytande. Kraftministeriernas tjänstemän är inte vana att bli

²²⁰ Flera tecken tyder på att dessa kraftministerier har ett betydande inflytande t.ex. över utrikespolitikens utformning, se Fedorov (2005) "Russia's Foreign Policy: Basic Trends under President Putin", i Smith (red.) *Russia and Its Foreign Policy*, vol. B33 (Saarijärvi, Kikimora Publications), s. 32-33.

²²¹ Se Putins tal vid SVR:s 85-årsjubileum, Presidentadministrationen *Vystuplenie - 85-letiju SVR*, och Knight "The Enduring Legacy of the KGB in Russian Politics", s. 12. Se även Putins tal vid Säkerhetstjänstemannens dag, Presidentadministrationen (2005f) *Vystuplenie na torzjestvennom sobranii, posvojasjtjennom Dnju rabotnika organov bezopasnosti*, hämtat: 10 april 2006, adress: <http://www.kremlin.ru//text/appears/2005/12/99169.shtml>.

²²² Se t.ex. Knight "The Enduring Legacy of the KGB in Russian Politics", s. 13.

utsatta för öppen granskning. Många har också ett förflutet från ett KGB, som ännu inte blivit föremål för ett ryskt *Vergangenheitsbewältigung*.²²³

Det kan också vara värt att notera att det finns ett antal personer som tycks ha gjort en karriär inom säkerhetspolitiska sfären utan att ha en bakgrund som underrättelse- eller säkerhetstjänstofficerare. Det har inte gått att belägga att Igor Setjin har en bakgrund inom KGB, trots att detta ofta påstås i t.ex. rysk media. Inte heller har det gått att fastställa att Viktor Tjemezov, som ihärdigt utpekats som före detta KGB-officerare, har en bakgrund inom underrättelse- eller säkerhetstjänsten. Att det med hjälp av öppna källor inte gått att slå fast detta utesluter inte att så är fallet, men det kanske är mer fruktbart att fundera kring om det finns en kategori av personer som, utan att formellt ha gjort en KGB-karriär, har vistats i närheten av kraftministeriesfären och därmed blivit en del av denna i praktiken. Med tiden har de t.o.m. kommit att bli centrala aktörer inom den sfären. Exempel på sådana personer skulle då vara Jevgenij Primakov, som under de första åren efter Sovjetunionens fall var chef för SVR, och Jurij Baturin, som under en period var Jeltsins nationella säkerhetsrådgivare.²²⁴

²²³ Amy Knight gör observationen att det skulle ha varit omöjligt för före detta säkerhetstjänstchefer i f.d. Warsawapaktens länder att bli premiärministrar efter Sovjetunionens fall. I Ryssland skedde det tre gånger under Jeltsin. *Ibid.*, s. 4. Se även Knight *Spies without Cloaks...*, s. 191-217.

²²⁴ Primakov förnekar bestämt att han skulle vara en KGB-officer i botten i sin egen bok. Samtidigt beskriver han utförligt sina kontakter både i arbetet och privat med personer främst inom SVR (tidigare KGB:s första huvuddirektorat). Det är tydligt att Primakov rörde sig i kanten av underrättelsetjänsten under många år innan han blev chef för SVR, Primakov (1999) *Gody v bolsjoj politike* (Moskva, Soversjenno sekretno), s. 107ff.

6.2. *Inbördes maktförhållanden mellan kraftministerierna*

Även om ministerierna synes formellt vara överordnade myndigheter i den struktur som beskrivits ovan är det uppenbart att de reella maktförhållandena inte kan utläsas endast ur det förhållandet. Istället är respektive kraftministeriums chefs tillgång till Putin kanske den viktigaste maktfaktorn. I viss mån ger medlemskapet i Säkerhetsrådets inre krets regelbunden tillgång till Putin, eftersom denna krets möts varje lördag. Det skulle innebära att t.ex. FSO hade mindre inflytande relativt Utrikesministeriet.

I själva verket är det mer komplicerat än så. FSO liksom GUSP och Statliga kurirtjänsten är exempel på myndigheter som tillhandahåller mycket viktiga tjänster för Kreml. I FSO:s fall är den information som kan levereras i form av avlyssnade samtal troligen av vital vikt för Kreml liksom det faktum att denna myndighet tillhandahåller säkra kommunikationer för presidenten själv. Dessa myndigheter är det dock av fundamental betydelse för Kreml att hålla utanför politiska maktintriger. Därför hålls FSO, GUSP och GFS i allt väsentligt borta från fora som Säkerhetsrådet.

Det är uppenbart att FSB har en stark ställning bland kraftministerierna. Dels har FSB ett stort ansvarsområde, dels tycks FSB vara representerat i de flesta kommissioner och kommittéer som har säkerhetspolitisk bäring. Allt tyder också på att Patrusjev har en stark ställning. Han har suttit längre på sin post än någon tidigare FSB- eller FSK-chef. Även SVR

synes ha en mycket stark ställning och åtnjuta stort förtroende som producent av underlag åt Kreml. Som en särskilt svag spelare framstår t.ex. Utrikesministeriet, som främst ägnar sig åt att implementera medan utrikespolitiskt beslutsfattande förflyttats till Kreml. Sergej Lavrov, bedöms heller inte stå Putin särskilt nära. Även Justitieministeriet bedöms ha en relativt marginell roll.

6.3. Kraftministerierna som maktverktyg och maktförsäkring

En slående iakttagelse är att samtliga politiker som haft som ambition att inta Kreml har varit ytterligt angelägna om att säkra kontrollen över kraftministerierna. De är inte bara Kremls verktyg utan även en försäkring för presidenten mot kupper från konkurrenter om makten. Putin har med all säkerhet studerat Kremls historia och kunnat konstatera att kontroll över säkerhetstjänsterna och dessas styrkor i form av trupp och specialförband har varit av mycket stor betydelse vid flera tillfällen. Till exempel var Lavrentij Berias kontroll över en rad säkerhetstjänster och dessas personal ett av de största problemen för Nikita Chrusjtjev då denne avsåg att ta makten och avpolletera Beria. Chrusjtjev lyckades dels få delar av Berias säkerhetstjänstpersonal ur vägen (t.ex. Kremls kommandant), dels smuggla in befälhavare inom luftförsvaret som var trogna Chrusjtjev och hans män i Kreml. Putin har med all säkerhet lärt sig den läxan.

Putin, liksom Jeltsin före honom, har samlat samtliga resurser i sin hand genom att lägga ministerier och myndigheter som förfogar över väpnade

förband direkt under sig (främst Försvarsministeriet, Inrikesministeriet, FSB och FSO och möjligen även MTjS och FSKN). Detta i sig garanterar inte dessa förbands och deras chefers lojalitet. Därför är det av vikt att ha ytterligare verktyg till sitt förfogande i form av informationskällor och gärna då känslig, unik information (som främst kommer från FSB, FSO och SVR samt i viss mån från MID) och penningflöden som Kreml kan kontrollera utan utomståendes insyn (detta administreras av UDPRF). Genom ett skickligt manövrerande med dessa resurser kan presidenten således hoppas att hålla de olika maktresurserna i schack. Dessutom är det av yttersta vikt att de kanaler som presidenten själv är beroende av för sin säkerhet och sekretess inte kan kontrolleras av någon annan. Därför är även GFS, GUSP och naturligtvis FSO bland de myndigheter som står under direkt presidentkontroll.

En myndighet som framstår som något av en skvader i sammanhanget är FSKN. Även om dess chef, Viktor Tjerksov, ryktas stå Putin nära är det uppenbart att de uppgifter som FSKN utför kunde samordnas lika väl av MVD eller FSB. FSKN tillhandahåller såvitt känt inte något särskilt maktverktyg eller maktförsäkring för Kreml utan tycks främst ha tillkommit som en myndighet specialsydd för Tjerksov. Möjligen spelar FSKN en roll inom OSS, som gör det intressant som en kraftmyndighet ur ett Kremlperspektiv. FSKN har en betydande kader av väpnad personal som den tog över från Skattepolistjänsten, men på det stora hela är FSKN den myndighet som har minst klar roll som verktyg och försäkring för Kreml. Det är också svårt att se varför skattepoliserna skulle vara bäst lämpade att bekämpa illegal narkotikahandel om FSKN

verkligen skapades på grund av att Kreml ansåg att illegal narkotika hade blivit ett så stort problem att en särskild myndighet krävdes för dess bekämpande.

Slutligen kan det vara värt att påpeka att kraftministerierna även blivit en symbol för makt i Ryssland. Den som kontrollerar dessa verktyg för att behålla makten ses också som härskare i Kreml. Det är betecknande att Tjernomyrdin var angelägen om att försöka ta över kontrollen över dessa ministerier och myndigheter under den period då han som premiärminister såg ut att vara Jeltsins efterträdare. Med andra ord är kraftministerierna väsentliga maktattribut ungefär på samma sätt som den så kallade kärnvapenportföljen och kontoret i Kreml är i rysk politik.

6.4. *Bristen på oberoende granskning och kontroll*

Det största problemet med den roll som kraftministerierna spelar inom rysk politik är inte att personer med KGB-bakgrund sitter på toppbefattningar. Snarare är det bristen på insyn, avsaknaden av oberoende granskning och kontroll som är en källa till oro i det system som byggts upp under först Jeltsin och som finlipats under Putins tid i Kreml. I Sovjetunionen kontrollerade Kommunistpartiet KGB. När så Sovjetunionen föll och Kommunistpartiet förlorade sin dominerande ställning borde andra mekanismer, främst folkvalda och ett självständigt rättssystem ha tagit över granskningsfunktionen. Så skedde inte. Presidentens kontroll över KGB och andra kraftministerier utövades *ad hoc* till att börja med, samtidigt som även parlamentet i form av Högsta Sovjet gjorde sitt yttersta för att säkra kontrollen av dessa maktinstrument.

Redan från början blev således kraftministerierna ett verktyg i den interna maktkampen i Ryssland.²²⁵ Efter Oktoberhändelserna 1993, då Jeltsin upplöste Högsta Sovjet, hamnade kontrollen över kraftministerierna i Kreml samtidigt som Kreml var ytterligt obenäget att ge parlamentet makten att utöva granskning över dessa organ. Inte heller rättssystemet var oberoende nog att utöva granskning eller kontroll över kraftministeriesfären.

Jeltsin grundlade ett system där presidenten och Kreml i princip är allenarådande i kraftministeriesfären – ett system som Putin utvecklat enligt samma princip. Detta system har i Ryssland vunnit något av vanans legitimitet och ifrågasätts ytterst sällan på allvar – allra minst av kraftministeriernas egna tjänstemän. När chefen för GRU gav en intervju för första gången angav han att:

Koordineringen av underrättelsetjänsternas bemödanden och kontroll av dessas verksamhet är en persons prerogativ – presidentens. När det gäller GRU, kontrollerar han [dess verksamhet] personligen och genom cheferna för militära underrättelsetjänsten, dvs. försvarsministern och generalstabschefen. Det är ett tydligt, logiskt och utvecklat system som rättfärdigar de utgifter som staten lägger på att underhålla det.²²⁶

Kreml utövar idag betydande kontroll över parlamentet genom det Putintrogna partiet Enade Ryssland. Putin har också valt att ytterligare begränsa det oberoende som fanns, t.ex. genom att skaffa sig kontroll över utnämningarna av toppositionerna inom Revisionskammaren,

²²⁵ Se t.ex. beskrivningen i *Knight Spies without Cloaks...*, s. 38ff.

²²⁶ Izvestija "U nas rabotajut..."

som tidigare lydde under parlamentet.²²⁷ Rysslands domstolar och åklagare är långt ifrån självständiga från den verkställande makten. Varken den lagstiftande makten eller den rättsskipande makten har således möjlighet att utöva granskning och kontroll över kraftmyndigheterna i Ryssland idag. Inte heller media eller oppositionspartier och samhällsorganisationer kan fylla en sådan funktion.²²⁸ Istället har Putin etablerat och cementerat systemet, där samma personer som bör granskas och kontrolleras är granskare och kontrollanter.

Det här är i första hand ett problem för den som vill garantera demokrati och mänskliga rättigheter, men det kan också utvecklas till ett problem för Kreml utifrån rent själviska perspektiv. Ett slutet system, en maktvertikal om man så vill, utan oberoende kontrollfunktioner riskerar att konservera och så småningom förstärka olika systemfel, korruption och ineffektivitet. I teorin skulle man kunna tänka sig att Putin lyckas införa ett Weberianskt system för statsförvaltning där demokratin och oberoende granskning kan stå tillbaka eftersom tjänstemannakåren är uppfylld av ett tjänsteetos och en moral som gör systemet effektivt.

²²⁷ Ryska Federationens revisionskammare (2004) *Federalnyj zakon ot 1 dekabnja 2004 goda No 145-F3 "O vnesenii izmenenij v federalnyj zakon 'O Stjetnom palate Rossijskoj Federatsii'"*, hämtat: 25 januari 2005, adress:

<http://www.ach.gov.ru/zakon/fedzakon/chapter5.php>. Se även Vendil Pallin *Russian Military...*, s. 195-196.

²²⁸ Denna problematik behandlas mer i detalj vad gäller försvarspolitiskt beslutsfattande i Vendil Pallin *Russian Military...* Se även Knight "The Enduring Legacy of the KGB in Russian Politics", s. 6-7.

I praktiken är det omöjligt att införa ett sådant system i Ryssland där korruptionen sedan länge genomsyrar statsförvaltningen på alla nivåer och där kraftministerierna – som i Putins modell skulle vara vakthunden – inte är något undantag från denna regel. Den enda möjligheten att komma tillrätta med systemfel som korruption, ineffektivitet och förekomsten av småpåvar som vaktar sin makt på olika nivåer i statsförvaltningen skulle vara att återinföra piskan snarare än moroten och att göra det med kraft. Det skulle innebära ett Ryssland förlitar sig på hårdför kontroll uppifrån snarare än den maktindelning som demokrati förutsätter.

Bibliografi

Tidningar

Izvestija

Krasnaja zvezda

Moscow News

Nezavisimaja gazeta

Nezavisimoe voennoe obozrenie

Litteratur och internetkällor

- Anderson, Julie (2006) "The Chekist Takeover of the Russian State", *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, vol. 19, nr. 2, s. 237-288.
- Argumenty i fakty (2003) *Nagrazjdenie tjinoovnikov ordenami za operatsiju na Dubrovke vyzoalo protest bojtsov, sjturmovaavsich "Nord-Ost"*, Argumenty i fakty - Press-Tsentr, 4 mars 2003, hämtat: 18 april 2006, adress: <http://news.aif.ru/news.php?id=10659>.
- Babitjenko, Denis (2006) "Tsar-polk", *Itogi*, nr. 11 (13 mars 2006), s. 24-29.
- Baker, Peter och Glasser, Susan (2005) *Kremlin Rising: Vladimir Putin's Russia and the End of Revolution* (New York, Scribner).
- Bennett, Gordon (2000a) *The Federal Agency of Government Communications & Information*, Conflict Studies Research Centre, C105, August 2000, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/C105.pdf>.
- Bennett, Gordon (2000b) *The Federal Security Service of the Russian Federation*, Conflict Studies Research Centre, C102, March 2000, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/c102.pdf>.
- Bennett, Gordon (2000c) *The Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation*, Conflict Studies Research Centre, C106, October 2000, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/C106-GB.pdf>.

- Bennett, Gordon (2000d) *The SVR: Russia's Intelligence Service*, Conflict Studies Research Centre, C103, March 2000, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/c103.pdf>.
- Bennett, Gordon (2002a) *The Federal Border Guard Service*, Conflict Studies Research Centre, C107, March 2002, hämtat: 13 May 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/c107-gb.pdf>.
- Bennett, Gordon (2002b) *Vladimir Putin & Russia's Special Services*, Conflict Studies Research Centre, C108, August 2002, hämtat: 16 October 2002, adress: <http://www.csrc.ac.uk/pdfs/C108-GB.pdf>.
- Bennett, Gordon (2004) *FPS & FAPSI - RIP*, Conflict Studies Research Centre, Occasional Brief No. 96, 17 March 2004, hämtat: 26 October 2004, adress: <http://www.da.mod.uk/CSRC/documents/Russian/OB96>.
- Butrin, Dmitrii (2006) *Antiterror-invest*, Kommersant daily, 9 mars 2006, hämtat: 9 mars 2006, adress: <http://www.kommersant.ru/doc.html?docId=655862>.
- Charap, Samuel (2004) "The Petersburg Experience: Putin's Political Career and Russian Foreign Policy", *Problems of Post-Communism*, vol. 51, nr. 1, s. 55-62.
- Dunlop, John B. (1993) *The Rise of Russia and the Fall of the Soviet Empire* (Princeton, New Jersey, Princeton University Press).
- Fedorov, Yury E. (2005) "Russia's Foreign Policy: Basic Trends under President Putin", i H. Smith (red.) *Russia and Its Foreign Policy*, vol. B33 (Saarijärvi, Kikimora Publications), s. 9-34.
- Frolov, Aleksej (2005) *Iskat otvety na nich bydet Klub voenatjalnikov Rossijskoj Federatsii*, Voenno-promysjlennyj kurer, nr. 30, 17-23 augusti 2005, hämtat: 16 februari 2006, adress: http://www.vpk-news.ru/save.asp?pr_sign=archive.2005.97.articles.army_01.
- FSB (2006) *Rukovodstvo: Zamestiteli direktora FSB Rossii*, FSB, hämtat: 14 mars 2006, adress: <http://www.fsb.ru/history/liders/zamest.html>.
- Galeotti, Mark (2002) "Emergency Presence", *Jane's Intelligence Review*, vol. 14, nr. 1, s. 50-51.
- Galeotti, Mark (2003) "Putin Reintroduces Centralised Intelligence", *Jane's Intelligence Review*, vol. 15, nr. 5.
- Golts, Aleksandr M. (2004) *Armija Rossii: 11 poterjannykh let* (Moskva, Zacharov).
- Gosudarstvennaja feldegerskaja sluzjba Rossijskoj Federatsii (2005) *19 oktjabrja 2005 g. Rassmotreny voprosy: 1.) o sostajanii raboty s kadrami v*

- territorialnych organach GFS Rossii i ee optimizatsii v ramkach administrativnoj reformy; 2.) ob osnovnyh napravlenijach zakonoproektnoj i normativno-pravovoj dejatel'nosti GFS Rossii, Gosudarstvennaja feldegerskaja sluzjba Rossijskoj Federatsii, 19 oktober 2005, hämtat: 12 februari 2006, adress: <http://www.gfs.ru/?id=64>.*
- Hough, Jerry F. och Fainsod, Merle (1979) *How the Soviet Union Is Governed* (Cambridge; Massachusetts, Harvard University Press).
- Huskey, Eugene (1999) *Presidential Power in Russia* (Armonk, New York, M.E. Sharpe).
- Interfax (2005) *Sergej Lebedev: Zapadnye kontrrazvedki umysl'lenno preuvelitjivajut "rossijskuju spjionskuju ugrozu"*, Interfax, 19 december 2005, hämtat: 10 april 2006, adress: http://www.interfax.ru/r/B/0/0.html?id_issue=11437631.
- Izvestija (2003) *"U nas rabotajut umnye, podgotovlennye ljudi"*, Izvestia.Ru, 15 juli 2003, hämtat: 23 maj 2006, adress: <http://www.izvestia.ru/russia/article36143/>.
- Jack, Andrew (2005) *Inside Putin's Russia* (London, Granta Books).
- Kisin, Sergej (2004) *Parlamentskaja komissija delit otvetstvennost za Beslan*, Kommersant daily, 22 november 2004, hämtat: 22 november 2004, adress: <http://www.kommersant.ru/doc.html?docId=526736>.
- Knight, Amy (1996) *Spies without Cloaks: the KGB's Successors* (Princeton, Princeton University Press).
- Knight, Amy (1999) *The Security Services and the Decline of Democracy in Russia: 1996-1999*, Seattle, Jackson School of International Studies, The Donald W. Treadgold Papers in Russian East European and Central Asian Studies, nr. 23, oktober 1999,
- Knight, Amy (2000a) "The Enduring Legacy of the KGB in Russian Politics", *Problems of Post-Communism*, vol. 47, nr. 4, s. 3-15.
- Knight, Amy (2000b) "The Two Worlds of Vladimir Putin", *Wilson Quarterly*, vol. 24, nr. 2, s. 32-41.
- Kokosjin, Andrej A. (2003) *Strategitjeskoe upravlenie: Teorija, istoritjeskij opyt, sravnitelnyj analiz, zadatji dlja Rossii* (Moskva, MGIMO, ROSSPEN).
- Korzjakov, Aleksandr V. (1997) *Boris Jeltsin: ot rassveta do zakata* (Moskva, "Interbuk").
- Kostikov, Vjatjeslav (1997) *Roman s prezidentom: zapiski press-sekretarja* (Moskva, Vagrius).

- Kramer, Mark (2004/05) "The Perils of Counterinsurgency: Russia's War in Chechnya", *International Security*, vol. 29, nr. 3, s. 5-63.
- Kryshtanovskaya, Olga och White, Stephen (2003) "Putin's Militocracy", *Post-Soviet Affairs*, vol. 19, nr. 4, s. 289-306.
- Kryshtanovskaya, Ol'ga och White, Stephen (2005) "Inside the Putin Court: A Research Note", *Europe Asia Studies*, vol. 57, nr. 7, s. 1065-1075.
- Larsson, Robert (2004) *Ryssland och CFE: problem, utveckling och framtid*, Stockholm, FOI, Strategiskt forum, juni 2004, nr. 14.
- Larsson, Robert (2006) *Russia's Energy Policy: Security Dimensions and Russia's Reliability as an Energy Supplier*, Stockholm, FOI, Scientific Report, March 2005, FOI-R--1934--SE.
- Leijonhielm, Jan et al. (2003) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv - en förnyad bedömning 2002*, Stockholm, FOI, Användarrapport, februari 2003, FOI-R--0811--SE.
- Leijonhielm, Jan et al. (2000) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv: En förnyad bedömning*, Stockholm, FOA, Användarrapport, november 2000, FOA-R--00-01758-170--SE.
- Leijonhielm, Jan et al. (2005) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv - problem och trender 2005*, Stockholm, FOI, Användarrapport, juni 2005, FOI-R--1662--SE.
- Leningradskaja pravda (2004) *Zamestitel Patrusjeva perekvalifitsiruetsia v bankiry*, Leningradskaja pravda, 2 mars 2004, hämtat: 14 mars 2006, adress: <http://www.lenpravda.ru/reading1.phtml?id=6709>.
- Lo, Bobo och Trenin, Dmitri (2005) *The Landscape of Russian Foreign Policy Decision-Making*, Carnegie Moscow Center, 27 maj 2005, hämtat: 4 oktober 2005, adress: http://www.carnegie.ru/en/pubs/books/9200doklad_fin.pdf.
- Mazo, Boris (2003) *Piterskie protiv moskovskikh, ili Kto est kto v okruzhenii V. Putina* (Moscow, Eksmo "Algoritm").
- Novosti, RIA (2005) *Prokuratura Trento vydala ordera na arest vosmi grazhdan RF*, RIA Novosti, 8 november 2005, hämtat: 10 april 2006, adress: <http://www.rian.ru/world/20051108/42023047.html>.
- Oldberg, Ingmar (2004) *Membership or Partnership: The Relations of Russia and Its Neighbours with NATO and the EU in the Enlargement Context*, Stockholm, FOI, Scientific Report, October 2004, FOI-R--1364--SE.
- Perera, Judith (2000) "Russia's Internet Infringement", *Janes Intelligence Review*, vol. 12, nr. 6, s. 10-12.

- Petrov, Nikolai (2002) *Power Ministries and Federal Reform in Russia*, Center for Strategic and International Studies, PONARS, Policy Memo 282, October 2002, hämtat: 9 February 2006, adress: http://www.csis.org/media/csis/pubs/pm_0282.pdf.
- Petrov, Nikolai (2005) *Siloviki in Russian Regions: New Dogs, Old Tricks*, The Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies, No. 2, 2005, hämtat: 10 May 2005, adress: <http://www.pipss.org/document331.html>.
- Presidentadministrationen (2004) *Vystuplenie na rassjirennom zasedanii Pravitelstva s utjastiem glav subektov Rossijskoj Federatsii*, Presidentadministrationen, 13 september 2004, hämtat: 14 september 2004, adress: <http://www.president.kremlin.ru/text/appears/2004/09/76651.shtml>.
- Presidentadministrationen (2005a) *Ministr oborony Sergej Ivanov, Ministr vnytrennych del Rasjid Nurgaliev i perovyj zamestitel direktora FSB Nikolaj Klimasjin dolozjili Vladimiru Putinu o situatsii v Naltjike i o destvijach pravoochranitelnych organov i podrazdelenij Minoborony*, Presidentadministrationen, 14 mars 2006, hämtat: 14 oktober 2005, adress: <http://www.president.kremlin.ru/text/news/2005/10/95410.shtml>.
- Presidentadministrationen (2005b) *Natjalo rabotjej vstretji s direktorom Federalnoj sluzjby po kontrolju za oborotom narkotikov Viktorom Tjerkosovym*, Presidentadministrationen, 2 december 2005, hämtat: 7 april 2006, adress: http://www.kremlin.ru/appears/2005/12/02/1849_type63378_98389.shtml.
- Presidentadministrationen (2005c) *O raspredelenii objazannostej mezjdu dolzjnostnymi litsami administratsii prezidenta*, Presidentadministrationen, 29 juli 2005, hämtat: 10 april 2006, adress: <http://www.president.kremlin.ru/articles/duties.shtml>.
- Presidentadministrationen (2005d) *Vystuplenie na torzjestvennom sobranii, posvjastjennom 15-letiju obrazovanija MTjS*, Presidentadministrationen, 26 december 2005, hämtat: 10 april 2006, adress: <http://www.kremlin.ru/text/appears/2005/12/99511.shtml>.
- Presidentadministrationen (2005e) *Vystuplenie na torzjestvennom sobranii, posvjastjennom 85-letiju Sluzjby vnesjnej razvedki Rossii*,

- Presidentadministrationen, 19 december 2005, hämtat: 10 april 2006, adress:
<http://www.kremlin.ru//text/appears/2005/12/99154.shtml>.
- Presidentadministrationen (2005f) *Vystuplenie na torzjestvennom sobranii, posvjasjtjennom Dnju rabotnika organov bezopasnosti*, Presidentadministrationen, 20 december 2005, hämtat: 10 april 2006, adress:
<http://www.kremlin.ru//text/appears/2005/12/99169.shtml>.
- Primakov, Jevgenij M. (1999) *Gody v bolsjoj politike* (Moskva, Soversjenno sekretno).
- Pringle, Robert W. (2001) "Putin: The New Andropov?" *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, vol. 14, nr. 4, s. 545-558.
- "Ravnenie na tjinovnika", (2002) *Finansovyj kontrol*, nr. 2, s. 12-13.
- Renz, Bettina (2005) "Russia's "Force Structures" and the Study of Civil-Military Relations", *Journal of Slavic Military Studies*, vol. 18, nr. 4, s. 559-585.
- RIA Novosti (2005) *FSB za rassjirenje polnomotijj spetssluzjb po kontrolju za Internetom*, RIA Novosti, 28 april 2005, hämtat: 18 april 2006, adress:
http://www.rian.ru/defense_safety/20050428/39755803.html.
- Ryska Federationens Justitieministerium (2006) *Zamestiteli ministra*, Ryska Federationens Justitieministerium, hämtat: 24 mars 2006, adress:
<http://www.minjust.ru/ministerstvo/rucovodstvo/zamministr/>.
- Ryska Federationens revisionskammare (2004) *Federalnyj zakon ot 1 dekabrja 2004 goda No 145-F3 "O vnesenii izmenenij v federalnyj zakon 'O Stjetnom palate Rossijskoj Federatsii'"*, Ryska Federationens revisionskammare, 1 december 2004, hämtat: 25 januari 2005, adress: <http://www.ach.gov.ru/zakon/fedzakon/chapter5.php>.
- Smirnov, Andrej och Sytjeva, Valerija (2004) "Rossija: vid sverchy", *Itogi*, nr. 38 (21 september 2004), s. 14-18.
- Snegirev, Vladimir (2004) *Komendant Kremlja*, Rossijskaja gazeta, 1 juni 2004, hämtat: 6 februari 2006, adress:
<http://www.rg.ru/2004/06/01/komendant.html>.
- Spirin, Jurij (2003a) *Sistemnaja lomka: Nalogovykh politsejskich peresazjivajut na narkotiki*, *Izvestija.Ru*, 8 april 2003, hämtat: 15 februari 2006, adress: <http://www.izvestia.ru/politic/article32390>.

- Spirin, Jurij (2003b) *Sitemnaja lomka: Spetsialisty po borbe s narkotikami ne chotiat uchodit iz sistemy MVD*, Izvestija.Ru, 14 mars 2003, hämtat: 15 februari 2006, adress: <http://izvestia.ru/incident/article31179>.
- Stoljarov, Petr (2006) "Administrativnaja kontrrevoljutsija", *Kommersant Vlast*, nr. 10 (13 mars 2006), s. 42-43.
- Svjazinvest, OAO (2005) *Pravitelstvo RF opredelilo spisok gospredstavitelej v SD "Svjazinvesta"*, OAO Svjazinvest, 2 februari 2005, hämtat: 6 februari 2006, adress: <http://www.svyazinvest.ru/press/?id=3197>.
- Sytjeva, Valerija (2004) "Osobennosti natsionalnoj bezopasnosti", *Itogi*, nr. 25 (22 juni 2004), s. 16-20.
- Sytjeva, Valerija och Novikov, Vladimir (2002) "Minister "rezervnoj sistemy""", *Itogi*, nr. 21 (28 maj 2002), s. 12-16.
- Thomas, Timothy L. (1995) "EMERCOM: Russia's Emergency Response Team", *Low Intensity Conflict and Law Enforcement*, vol. 4, nr. 2, s. 227-236.
- Truscott, Peter (2005) *Putin's Progress* (London, Simon & Schuster).
- Vendil, Carolina (2000) *Den innersta kretsen: Det ryska Säkerhetsrådet*, Stockholm, FOA, Vetenskaplig rapport, December 2000, FOA-R--00-01701-170--SE.
- Vendil Pallin, Carolina (2005a) *Den ryska militärreformen - en misslyckad övning i försvarspolitiskt beslutsfattande*, Stockholm, FOI, 7 december 2005, FOI MEMO 1548.
- Vendil Pallin, Carolina (2005b) *Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Decision Making*, Stockholm, FOI, Scientific Report, November 2005, FOI-R--1777--SE.
- Vendil Pallin, Carolina (2005c) *Ryskt säkerhetspolitiskt beslutsfattande: Förändringar inom ryska Säkerhetsrådet*, Stockholm, FOI, 3 november 2005, FOI MEMO 1503.
- Vendil Pallin, Carolina (2006a) *Den ryska militärreformen - omstart återigen?*, Stockholm, FOI, 7 mars 2006, FOI MEMO 1667.
- Vendil Pallin, Carolina (2006b) *NATO-operationen Active Endeavour: Ett test för det militära samarbetet mellan NATO och Ryssland*, Stockholm, FOI, januari 2006, FOI MEMO 1626.
- Vnesjekonombank (2006) *Sovet direktorov*, Vnesjekonombank, hämtat: 14 mars 2006, adress: <http://www.veb.ru/directors/index.wbp>.
- Voevodin, Dmitrij (2003) *Kremlevskaja "proslusjka"*, Voenno-promysjlennyj kurer, nr. 1, 19-25 augusti 2003, hämtat: 6 februari 2006, adress: <http://www.vpk->

news.ru/oldversion/article.asp?pr_sign=archive.2003.01.0301_03_03.

Volkov, Konstantin (2002) "VIP-kurery", *Itogi*, nr. 51 (24 December 2002), s. 34-36.

Yasmann, Victor (1992) "The KGB and Internal Security", *RFE/RL Research Report*, vol. 1, nr. 1, s. 19-21.

Yasmann, Victor (1993) "The Role of the Security Agencies in the October Uprising", *RFE/RL Research Report*, vol. 2, nr. 44, s. 12-18.

Zjeglov, Aleksandr *et al.* (2005) *General FSB pogib kak normalnyj muzjik*, *Kommersant daily*, 11 april 2005, hämtat: 11 april 2005, adress: <http://www.kommersant.ru/doc.html?docId=568898>.

Namnindex

A

Abramov, Aleksandr S., 37
 Alekseev, Aleksandr Ju., 80, 82
 Alesjin, Boris S., 177, 179, 180
 Ananëv, Jevgenij, 167
 Andreev, Valerij V., 158
 Aslachanov, Aslambek A., 37, 40
 Averjanov, Jurij T., 46

B

Baluevskij, Jurij M., 44, 85, 86, 89, 124, 125, 169, 177, 179
 Barannikov, Viktor P., 115
 Barsukov, Michail I., 115, 129
 Baturin, Jurij M., 96, 192
 Beglov, Aleksandr D., 37, 39, 40, 41
 Beljaninov, Andrej Ju., 177, 181
 Belousov, Aleksandr V., 89
 Berezovskij, Boris A., 30
 Bezverchnij, Aleksandr G., 120
 Bobrysjev, Aleksandr P., 179
 Bolchovitin, Sergej N., 164
 Borodin, Pavel P., 163, 166, 167
 Borovkov, Igor V., 177, 179
 Bortnikov, Aleksandr V., 120, 121
 Botjarnikov, Vladimir A., 159, 160

Botjkarev, Aleksandr Ju., 164
 Bragin, Aleksandr, 120
 Brytjeva, Larisa I., 37
 Bugaenko, Valerij N., 52
 Buravlev, Sergej M., 120
 Burutin, Aleksandr G., 35, 37, 40, 177, 179, 182
 Bykov, Igor, 89

C

Charitjkin, Oleg N., 155
 Chlebnikov, Sergej D., 134, 135
 Chlupin, Oleg Ju., 111, 112
 Christenko, Viktor B., 125, 177, 179, 180
 Chrusjtjev, Nikita S., 194

D

Demtjenko, Ju. K., 142, 143, 177, 179
 Denisov, Andrej I., 80, 82
 Devjatov, Sergej, 134
 Dmitriev, Michail A., 177, 180, 181
 Draguntsov, Jurij V., 106

F

Fedorov, Aleksandr V., 155
 Fedorov, Nikolaj V., 109

Fradkov, Michail Je., 44, 50, 51, 70, 177,
180

Frolov, Dmitrij, 122

Frolov, Vasilij, 146

Fursenko, Andrej A., 51

G

Gerasimov, Valerij V., 89

Gerasimova, Nadezjda V., 98

Golts, Aleksandr M., 29

Golusjko, Nikolaj M., 115

Gorbunov, Jurij S., 120

Gordienko, Vladimir V., 106

Gorelovskij, Ivan. I., 142, 143

Gratjev, Pavel S., 86

Grebenjuk, Anatolij V., 89

Gref, German O., 177, 179

Grigorov, Sergej I., 177, 179, 182

Gromov, Aleksej A., 37

Grusjko, Aleksandr V., 80, 82

Gryzlov, Boris V., 44, 101, 104, 107

Gunkin, Jurij M., 89

I

Isakov, Vladimir I. 88

Ischakov, Kamil Sj., 44

Ivanov, Igor V., 43, 44, 45, 46, 47, 48,
49, 78, 83, 180

Ivanov, Sergej B., 35, 44, 45, 47, 51, 75,
76, 77, 78, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91,

92, 93, 94, 95, 137, 151, 174, 176, 177,
178, 179, 180, 182

Ivanov, Viktor P., 37, 38, 40

J

Jakovenko, Aleksandr V., 80, 82

Jakovlev, Vaniamin F., 37

Jakovlev, Vladimir A., 51

Jalunin, Vladimir U., 111, 112

Jastrzjembskij, Sergej V., 36, 37, 40

Jedelev, Arkadij L., 102, 103, 105, 106

Jeltsin, Boris N., 28, 36, 42, 60, 62, 63,
72, 77, 86, 96, 102, 104, 109, 113, 115,
133, 169, 190, 191, 192, 194, 197

Jerin, Viktor S., 104

Jevdokimov, Vjatjeslav B., 111

Junak, Alevtin, 89

Jurtjik, Aleksandr A., 52

Jusufov, Igor Tj., 80, 81, 82

K

Kalmykov, Jurij Ch., 109

Karapetian, Saak A., 111

Karasin, Grigorij B., 80, 82

Karnakov, V. V., 142, 142

Karpov, Jevgenij, 89

Katrenko, Vladimir S., 124, 125

Kikot, Vladimir Ja., 106

Kirienko, Sergej V., 178, 179

Kirillov, Gennadij N., 98

Kirjanov, Viktor I., 106

Kisljak, Sergej I., 80, 82

Klebanov, Ilja I., 44

Klimasjin, Nikolaj V., 117, 120, 177, 179

Klisjin, Michail V., 147, 149, 150

Kolesnikov, Michail P., 86

Komogorov, Viktor I., 117, 120

Konovalov, Aleksandr V., 44

Korabelnikov, Valentin V., 89, 91, 92,
93, 94

Kornev, Jurij P., 129, 130, 134, 135

Kornienko, Gennadij A., 158, 160, 161

Korzjakov, Aleksandr V., 62

Kovalev, Nikolaj D., 115

Kovalev, Sergej P., 164, 165

Kovalev, Valentin A., 109

Kozak, Dmitrij N., 44, 48, 72, 73, 172,
173, 174, 184

Kozjin, Vladimir I., 126, 163, 164, 165,
166, 167, 168

Kozlov, Aleksandr N., 164

Kozyrev, Andrej V., 77, 78

Krapivin, Jurij V., 129, 136

Krasjeninnikov, Pavel V., 109

Krivolapov, Anatolij G., 49

Kruglov, Aleksandr G., 106

Krutjina, Nikolaj Je., 64

Kudelina, Ljubov K., 85, 88, 89

Kudrin, Aleksej L., 44, 177, 179, 180

Kulikov, Anatolij S., 104

Kvasjnin, Anatolij V., 44, 85, 86

L

Laptev, Jurij K., 37

Latysjev, Petr M., 44

Laverov, Nikolaj P., 177, 179

Lavrov, Sergej V., 44, 78, 80, 82, 83, 84,
125, 180, 188, 194

Lebedev, Sergej N., 44, 124, 125, 138,
139, 142, 143, 144, 180, 188

Levitin, Igor Je., 125

Lopatin, Gennadij B., 111

Lovyrev, Jevgenij N., 120

Lyskov, N. N., 142

Lytjagin, Michail I., 177, 179, 181

M

Majdanov, Valerij A., 106

Maksimov, A. A., 134

Maljusjin, Ivan D., 164, 165, 166

Manzjosin, Aleksandr L., 40, 41

Martynov, Vladimir V., 106

Maslov, Pavel T., 104

Matiuchin, Vladimir G., 52, 70

Mazurkevitj, Anatolij I., 89

Medvedev, Dmitrij A., 34, 36, 38, 41,
44, 51, 180

Mesjtjerjakov, Sergej G., 106

Micheev, Nikolaj M., 164

Mironov, Sergej M., 44

Mironov, Sergej P., 164, 165

Moljakov, Aleksej, 118

Morin, Aleksandr Je., 111
Moskovskij, Aleksej M., 85, 89, 177, 179
Murov, Yevgenii A., 124, 125, 129, 134,
135, 136, 137, 184

N

Narysjkin, Sergej Je., 125
Nazarov, Vladimir P., 46, 49
Nechaj, Eduard A., 111
Nikolaev, Andrej I., 61
Novikov, Andrej P., 106
Nurgaliev, Rasjid G., 44, 102, 104, 105,
106, 107, 108, 124, 125, 177, 189

O

Osipov, Jurij S., 38, 40, 44
Ovtjinnikov, Nikolaj A., 106
Ozerov, Viktor A., 177, 179

P

Palamartjuk, Anatolij V., 111
Pankov, Nikolaj A., 87, 89
Patrusjev, Nikolaj P., 34, 39, 44, 45, 115,
116, 117, 120, 121, 123, 125, 126, 127,
136, 180, 184, 187, 189, 193
Perepelkin, Aleksandr I., 149
Perminov, Anatolij N., 177, 179
Perov, Sergej V., 106
Perova, Svetlana N., 106
Persjutkin, Nikolaj I., 106
Petrusjkin, V. F., 149, 150

Plat, Pavel V., 98
Pollyeva, Dzjachan R., 37
Poltavtjenko, Georgij S., 44
Prichodko, Sergej E., 36, 37, 39, 40, 41,
180
Primakov, Jevgenij M., 60, 78, 83, 139,
192
Pristavkin, Anatolij I., 37
Pronitjev, Vladimir Je., 116, 120, 172
Pulikovskij, Konstantin B., 52
Putilin, Vladislav N., 95, 177, 178, 179,
181
Putin, Vladimir V., 20, 22, 25, 26, 28, 29,
30, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 43, 44,
45, 46, 47, 48, 50, 51, 56, 65, 67, 68,
69, 72, 73, 76, 77, 78, 79, 83, 85, 93,
94, 100, 101, 102, 104, 113, 114, 115,
118, 119, 121, 122, 124, 125, 126, 127,
128, 129, 135, 136, 137, 138, 143, 144,
150, 153, 156, 167, 169, 170, 171, 173,
180, 181, 182, 185, 187, 188, 189, 190,
191, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199

R

Redkoborodyj, V. S., 129
Rejman, Leonid D., 125, 177
Rjurikov, Dmitrij B., 41
Rodionov, Igor N., 86
Rogozjkin, Nikolaj Je., 102, 103, 106,
173

- Rossel, Eduard E., 157
Rožanov, V. V., 142, 143
Ruksjin, Aleksandr S., 89
Rumjantsev, Aleksandr Ju., 177, 178
Rusjajlo, Vladimir B., 48, 104
Rybakov, Sergej, 89
Rybas, Aleksandr L., 177
- S**
- Safonov, Anatolij Je., 79, 80, 82, 115
Saleev, Valerij N., 52
Salnikov, Aleksandr N., 160
Saltanov, Aleksandr V., 80, 82
Samojlov, Sergej N., 37
Samsonov, Viktor N., 86
Savitjev, Vadim V., 106
Savtjenko, Viktor Je., 164
Sedov, Aleksej S., 155
Sementjenko, Valerij P., 160
Serebrennikov, Jevgenij A., 98
Sergeev, Igor D., 86, 86
Setjin, Igor S., 34, 35, 41, 124, 125, 192
Sidorenko, Jevgenij N., 111
Siletskaja, Jekaterina P., 166, 167
Sindeev, Jurij M., 111
Sjakkum, Martin L., 177
Sjerstiuk, Vladislav P., 46, 49, 50, 51,
130
Sjevtjenko, Vladimir N., 37
Sjlemin, Vladimir V., 106
Sjojgu, Sergej K., 44, 64, 96, 97, 98, 100,
101, 124, 125, 188
Sjtjegolev, Igor O., 37
Sjuvalov, Igor I., 36, 37, 40
Smirnov, Sergej M., 116, 119, 120, 121
Smirnov, Vasilij, 89
Smirnyj, Aleksandr M., 106
Sobjanin, Sergej S., 34, 37, 41, 44, 180
Sobolev, Valentin A., 46, 49
Sobtjak, Anatolij A., 34, 38, 51
Solkin, Viktor N., 157, 158
Solujanov, Valerij K., 164
Spasskij, Nikolaj N., 46, 49
Starovojtov, Aleksandr V., 59
Stepanov, Vadim A., 131, 134
Stepasjin, Sergej V., 104, 108, 109, 115
Suchodolskij, Michail I., 106
Surkov, Vladislav Ju., 34, 35, 37, 41
Syromolotov, Oleg V., 120
- T**
- Titov, Vladimir G., 80, 82
Tjajka, Jurij Ja., 44, 109, 111, 113, 124,
125
Tjaus, Anatolij V., 164
Tjekalin, Aleksandr A., 106
Tjemezov, Sergej V., 35, 179, 180, 181,
192
Tjerkosov, Viktor V., 69, 153, 154, 155,
156, 157, 166, 195

Tjernenko, Andrej G., 158, 159, 161

Tjernikov, Valerij V., 106

Tjernomyrdin, Viktor S., 196

Tjistova, Vera Je., 177

Tjobotov, Andrej S., 85, 86, 87, 89

Tjurkin, Dmitrij Ju., 89

Torsjin, Aleksandr P., 124, 125

Totskij, Konstantin V., 70

Trofimov, Anatolij, 66

Trosjev, Gennadij N., 35, 37, 40

Trubnikov, Vjatjeslav I., 79, 139, 140,
144

Tsalikov, Ruslan Ch., 98

Tsarenko, Aleksandr V., 146, 149, 150,
151, 177

U

Usjakov, Vjatjeslav N., 120

Ustinov, Vladimir V., 44, 124

V,W

Vorobev, Jurij L., 98, 177

Vukolov, Anatolij D., 164

Z

Zabartjuk, Jevgenij L., 110, 111, 112

Zacharenkov, Vjatjeslav V., 106

Zaostrovtsjev, Jurij Je., 121

Zavarzin, Viktor M., 177, 179, 181

Zaversjinskij, Vladimir I., 93, 138, 139,
140, 141, 142, 143

Zavgaev, Doku G., 80, 81, 82

Zjdankov, Aleksandr I., 117, 120

Zjukov, Aleksandr D., 73

Zorin, Viktor M., 146, 150

Zubakov, Jurij A., 46, 49

Zubkov, Viktor A., 124, 125

Zubrin, Vladimir V., 155

FOI-rapporter om Ryssland och före detta Sovjetunionen

Arbman, Gunnar and Thornton, Charles (2003) *Russia's Tactical Nuclear Weapons. Part I: Background and Policy Issues*, FOI-R--1057--SE, User Report, November 2003.

Arbman, Gunnar and Thornton, Charles (2005) *Russia's Tactical Nuclear Weapons. Part II: Technical Issues and Policy Recommendations*, FOI-R--1588--SE, User Report, February 2005.

Hedenskog, Jakob (2004) *The Ukrainian Dilemma: Relations with Russia and the West in the Context of the 2004 Presidential Elections*. FOI-R--1199--SE, User Report, March 2004.

Knoph, Jan T. (2004) *Civilian Control of the Russian State forces: a challenge in theory and practice*, FOI-R--1175--SE, User Report, February 2004.

Larsson, Robert L. (2006) *Rysslands energipolitik och pålitlighet som energileverantör: risker och trender i ljuset av den rysk-ukrainska gaskonflikten 2005-2006*, FOI-R-1905--SE, Underlagsrapport, januari 2006.

Larsson, Robert L. (2004) *Ryssland och CFE: Problem, utveckling och framtid*, Strategiskt forum, nr. 14, Stockholm, FOI.

Larsson, Robert L., (ed.) (2005) *Whither Russia? Conference Proceedings*, Strategiskt forum, nr. 15, Stockholm, FOI.

Leijonhielm, Jan and Larsson, Robert L. (2004) *Russia's Strategic Commodities: Energy and Metals as Security Levers*, FOI-R – 1346--SE, User Report, November 2004.

Leijonhielm, Jan m.fl. (2003) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv: En förnyad bedömning 2002*, FOA-R--0811--SE, användarrapport, februari 2003.

Leijonhielm, Jan m.fl. (2005) *Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective: Problems and Trends 2005 – Summary and Conclusions from a Study for the Swedish Ministry of Defence*, Stockholm, FOI Memo 1369, June 2005.

Leijonhielm, Jan m.fl. (2005) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender 2005*, Stockholm, FOI-R--1662-SE, användarrapport, juni 2005.

Leijonhielm, Jan m.fl. (2000) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv: En förnyad bedömning 2000*, Stockholm, FOA, FOA-R--00-01758-170--SE, användarrapport, november 2000.

Leijonhielm, Jan m.fl. (1999) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv*, FOA-R--99-01151-170--SE, användarrapport, maj 1999.

Leijonhielm, Jan, Clevström, Jenny, Nilsson, P-O och Unge, Wilhelm (2002) *Den ryska militärtekniska resursbasen*, FOI-R--0618--SE, oktober 2002.

Ljung, Bo (red.) (2005), *Nordeuropeisk säkerhet och stabilitet*, FOI-R--1626--SE, användarrapport, april 2005.

Malmlöf, Tomas (2006) *The Russian Population in Latvia – Puppets of Moscow?* FOI-R--1975--SE, User Report, May 2006.

Moshes, Arkady (1999) *The Baltic Sea Dimension and the Relations between Russia and Europe*, FOA-R--99-01055-180--SE, Base Data Report, February 1999.

Oldberg, Ingmar (2004) *Membership and Partnership: The Relations of Russia and Its Neighbours with NATO and the EU in the Enlargement Context*, FOI-R--1364--SE, Scientific Report, October 2004.

Oldberg, Ingmar (2001) *Kaliningrad: Russian Exclave, European Enclave*, FOI-R--0134--SE, Scientific Report, June 2001.

Oldberg, Ingmar (2003) *Reluctant Rapprochement: Russia and the Baltic States in the Context of NATO and EU Enlargements*, FOI-R--0808--SE, User Report, February 2003.

Oldberg, Ingmar and Hedenskog, Jakob (2000) *In Dire Straits: Russia's Western Regions between Moscow and the West*. Base Data Report, FOA-R--01617-170--SE, October 2000.

Unge, Wilhelm (2000) *The Russian Military-Industrial Complex in the 1990s: Conversion and Privatisation in a Structurally Militarised Economy*, FOA-R--00-01702-170--SE, December 2000.

Vendil Pallin, Carolina (2005), *Russian Military Reform: A Failed Exercise in Defence Decision Making*, FOI-R--1777--SE, Scientific Report, November 2005.

Vendil Pallin, Carolina (2006), *NATO-operationen Active Endeavour: Ett test för det militära samarbetet mellan NATO och Ryssland*, FOI Memo 1626, januari 2006.

Vendil, Carolina, *The Belovezha Accords and Beyond: Delineating the Russian State*, FOA-R--00-01504-170--SE, Scientific Report, May 2000.

Vendil, Carolina, *Den innersta kretsen: Det ryska Säkerhetsrådet*, FOA-R--00-01701-170--SE, Vetenskaplig rapport, december 2000.

FOI-rapporter kan beställas genom att kontakta:

E-post: chrber@foi.se

Telefon: 08-555 030 51

Internet: <http://www.foi.se>